

ЛЕЗГИ

Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!

Алай йисан гатфариз Дагъустанда 690 гектардилаи виниз майданра багълар кутунва. Идакайни 185,5 гектардин багълар интенсивный жуьредин бур я. Им планла-мишнавайдалай виниз тир дережа я.

Гатфарихъ багълар кутунин барадай виридалайни хъсан нетижаяр Сергокъала райондин (83 га), Шамильский райондин (57 га), Мегъарамдхурь райондин (50 га) ва Гергебил райондин (40 га) майишатри къазанмишна.

Дагъустанда интенсивный жуьредин багълар кутунал гьалтайла, сад лагъай чкадал Къайтагъ райондин "Россия" КФХ ала. Алатай йисуз и майишатдин руководитель Гъажимурад Рабаданова 15 гектардин майданра багълар кутуна, гъиле авай йисан гатфариз лагъайтла, 100 гектардин майданра 96000 къелем аклурна. "Россия" КФХ-ди са шумуд йисалай 5 агъзур тондив агакъна ичер, чухъверар, шефтелар, машмашар, пинияр ва маса емишар къват' хъувун пландик кутунва. Майишатди къват' хъийидай емишар хуьдай чкаярни гъазурун къетнава.

1920 – йисалай акъатзава

№ 22 (10719) хемис 2 – июнь, 2016 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 10 манат

Хасавюртда терроризмдиз акси комиссиядин заседание

Вири дуьньядиз хаталу я

Вахтанг КУМАЕВ

26-майди Дагъустандиз мугъманвиллиз атай Кеферпатан Кавказдин Федеральний округда РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликов РД-дин Къил Рамазан Абдулатиповахъ, СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилдин Аппаратдин РД-да авай Къилин федеральный инспектор Василий Колесниковахъ, РД-дин Гъукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибовахъ ва здравоохраненидин министр Танка Ибрагъимовахъ галаз санал Хасавюртдин перинатальный центрадиз фена ва ада и идарадин къуллугъчийрихъ галаз суьгъбетна.

Полпред хабардар авурвал, сагъар хъийидай и идара 500 граммдин заланвал аваз хайи аялрихъ гелкъведдай мумкинвал гузвай алай аямдин тадаракралди таъминарнава. Идалай гъейри, центрада видеогъузчивал къиле тухузвайди, идани дуктуррин гъерекатар, санитарный ва эпидемиологический къайдайрал амал ийизвай гьал гуьзчивилик кутадай мумкинвал гузвайди къейдна.

Сергей Меликов Центрада тешкилнавай шартларилай, къуллугъчийрин къвалахдилаи рази яз амукъна ва ада лазим атай ч'авуз герек тир куьмекар гун хиве къуна.

РИКЕЛ ХКИН: Хасавюртда 2015-йисуз ишлемишиз вахкай перинатальный центрада 200 койка - чка ава ва ам 5 блокдикай ибарат я. Архитектурадинни технический

жигетдай месэла и саягда гъялуни обсервациядин отделение центрадин къурулушдик акатзавай маса подразделенийрикой жезмай къван чара авун, таъминарзава. Им больницадин къенепата инфекцияр чуклунилик вилик пад къун патал лап важиблу кар я. Перинатальный центр кислороддалди, сихди авунвай гъвадалди таъминардай, вакуум арадал гъидай мумкинвални ава.

Гуьгъуьнлай Сергей Меликова Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатиповахъ галаз санал Хасавюрт района терроризмдиз акси комиссиядин заседание къиле тухвана. Анал 2015-йисуз экстремизмдиз ва терроризмдиз аксивал авунин рекъай муниципалитетди тухвай къвалахдин нетижаяр ва мукъвал тир гележегда вилик акъазнавай везифаяр веревирдна.

Заседание ачухай Сергей Меликова Дагъустанда экстремиствиллин ва террориствиллин къвалахдин рехъ атлунихъ галаз алакълу месэлаяр гъялунив жавабдарвилелди эгечлунай республикадин ва къуватдихъ галаз алакълу къурулушрин руководстводиз сагърай лагъана.

"Гъа са вахтунда заз ч'епел ихтибарнавай территорияда эхиримжи пуд йисуз общественно-политический гьалар са шумуд сеферда хъсанариз алакълунай муниципальный тешкилатрин - Хасавюртдин ва райондин - руководителризни чухсагъл лугъуз кланзава. Идалай гъейри, за къейд авун лазим я хъи, Хасавюртда гьалар пайгардик квачиз хъуни Бабаюрт, Къизилюрт, Новолак ва Казбек районара яшамиз жезвай гражданин гьалдиз лап еке таъсирзавай. Гъайиф хъи, къе чавай гъа-

лар тамамдаказ мягъкем хъхъанва лугъуз жедач, гъа са вахтунда шегъер ва район бес къадардин ериш аваз вилик физва, чка-чкада Россиядин Президентдин указар къилиз акъудзава, яшайишдин жигетдай инсанрин агъваллувал хкаж жезва", - къейдна Сергей Меликова.

Адан гафаралди, хейлин крар гъеле къилиз акъуднава. Амма ик' ятлани, Хасавюрт райондин, санлай Кеферпатан Кавказдин территорияда къурху кутадай крар амазма. "Алай вахтунда СКФО-дин саки 3 агъзур кас агъалияр къецепатан улкъвейра ава. Эгер чун виликдай Мукъвал тир Рагъкъеч'дай патан гъакъиндай рахазвайтла, гила ихтилат маса регионрикой физва. Гъайиф хъи, вич РФ-дин территорияда къадагъа авунвай террориствиллин организация тир ИГИЛ-дин къвалах улкъведдин цийи маса районрани кардик акатун давам жезва", - малумарна С. Меликова.

Полпредди къейд авурвал, ч'пе женгинин гъерекатар къиле физвай чкайрай элкъвена хтанвай ксар никлера, чуьллера къвалахун патал хкъезвайди туш, ч'ехи пай дуьшуйшра абуроз чеб "исламдин ивирап патал женгичяр" яз акъазва. А ивиризни абуроз чпин жуьреда баян гузва. Са вуж ятлани, ноутбукдихъ ацукъна, жегъилар желбзава, са ни ятлани лап къевелай далдаламиш хъана, вичин гъакъикъи ниитар къалуриз, гъа гъисабдай гъиле яракъ аваз гъерекатар къиле тухуз жедай тайин шартлар арадал атунал вил алаз акъвазна. Бязибуру лагъайтла, гъам Россиядин законодательстводин истемешунриз, гъам ахлакъдин, руьгъдин ва диндин принциприз клур гуналди, чпин гъерекатар ачухдаказ къиле тухузва. За къейд авун лазим я хъи, алай вахтунда чи къанун-къайда хуьдай органриз, къуватдихъ галаз алакълу къурулушриз яракълу дестейриз талуькъ яз чпин везифаяр дуьзгъундаказ къилиз акъудиз чир хъанва", - малумарна С. Меликова.

Рамазан Абдулатипова къейд авурвал, Дагъустанда СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилди РД-дин терроризмдиз акси комиссиядин вилик эцигнавай месэлаяр еридин жигетдай цийи дережада аваз гъялиз чир хъанвайди къейдна.

"Алай вахтунда чна и къвалах республикадин муфтиятдихъ галаз санал къиле тухузва. Чна комиссиядин асул къвалах муниципальный тешкилатрин дережада аваз къиле тухунин везифа вилик эцигна.

▶ 2

Загъир Арухов рикел хкана

ЭЛКЪВЕЙ СТОЛ

И мукъвара Нижний Новгородда "Милли культурный организационри ва чкадин самоуправленидин органри Россиядин халкъдин садвал мягъкемарунин ва обществада миллетрин арада авай алакълу пайгардик кутунин рекъай санал къвалахунин стратегия" темадай элкъвей стол къиле фена.

Республикадин милли политикадин рекъай министерстводай "Дагъустан" РИА-диз хабар гайивал, мярекат Дагъустандин милли политикадин, информациядин ва къецепатан алакълу министр яз хъайи **Загъир АРУХОВАН** экуь къамат рикел хкуниз талуькъарнавайди тир.

Элкъвей стол Нижний Новгороддин "Дагъустандин халкъарин милли культурный центр" твар ганвай региональный общественный организационри, гъа и шегъердин милли культурный маса къват'ларихъ галаз санал тешкилнавайди тир. Мярекатдин иштиракчийри милли политикадин рекъай гражданилин обществодин къурулушрини чкадин самоуправленидин органри санал къвалахуниз талуькъ лап важиблу месэлаяр веревирдна.

Нижний Новгороддин Канавинский райондин администрациядин къил **Михаил ШАРОВА** къват' хъанвайбурун тварцихъ тебрикдин келимаяр лагъана.

Дагъустандин халкъарин милли культурный центрадин председатель **Алимегъамед МАГЪСУБОВА** Загъир Арухован куьруьди хъайиди, амма жанлу уьмуьрдикай ва адан бегъерлу къвалахдикай суьгъбетна.

ОБЩЕСТВО

Алатай гъяд къюьз Махачкъалада, ДГУ-дин филологиядин факультетдин актовый залда, Къилбепатан Дагъустандин студентар тир жегъилрин сад лагъай сплкт (форум) къиле тухвана. Адан тешкилатчи и мукъвара арадал атанвай Къилбепатан Дагъустандин жегъилрин Союз я.

▶ 5

ОБЩЕСТВО

Алатай гъафтеда Ахъега, Советрин Союздин Игит Валентин Эмирован тварунихъ галай 2-нумрадин юкъван школада, къегъал летчикдин памятникдин вилик призывникар армиядин жергейриз рекъе туниз талуькъарнавай мярекат къиле фена.

▶ 19

Тахсиркарвилериз рехъ тагун

Вахтанг КУМАЕВ

24-майди Дуствилин квале Дагъустандин прокурордин текифдалди тахсиркарвилерин ва кьанун-кьайда члурунрин дуьшуьшрин вилик пад кьунин месэлай-рай республикадин совещание тухвана.

Адан квалехда РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипова, РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидова, РД-дин Гьукуматдин Председателдин везифаар тамамарзавайди тир Рамазан Алиева, вице-премьер Рамазан Жафарова, республикадин министрствойрин, ведомствойрин, кьанун-кьайда хуьдай органрин, общественный тешкилатрин, диндин организационрин, шегьеринни районрин полициядин отделенийрин руководителири, муниципальный тешкилатрин килери ва са жерге маса ксар иштиракна.

Совещанидал рахай Р.Абдулатипова, кьилди кьачуртла, лагана: “Кьанун-кьайда хуьдай органрин руководителрин иштираквал аваз мярекатар киле тухудай члавуз за тахсиркарвилерихъ, экстремизмдихъ ва терроризмдихъ галаз женг члурун барадай абурун агалкьунар датлана кьейдзавайди я. Гьеле пуд йисан идалай вилик ихьтин кардихъ инанмиш хьун четин тир, амма, бандитри нагьакан са бязи гьерекатар киле тухузатлани, республикада уьмуьр пайгардик акатнава ва ислягьвилелди киле физва. Дагъустан кьвердавай вилик фин давам жезва. Экономикадин уьмуьр дири хъжезва, цийи кархана-яр, яшайишдинни культурадин хиле идараяр ачухзава. Чун кьанун-кьайда хуьн таъминарунни квалехдиз цийи килелай килиг хьувуна, чун и квалех пайгардик кваз, галай-галайвал киле тухуз алахъзава”.

Региондин руководителди гьакни кьейд авурвал, РД вилик тухунин кар алай “Хатасуз Дагъустан” проектдин сергьятра аваз тахсиркарвилериз экстремизмдинни терроризмдин идеологиядиз аксивал авунихъ элкьурнавай госуларствонин программаяр агалкьунралди кьилиз акьудзава.

“Эхиримжи вири йисара кьехъ галаз санал чун са месэла гьялунал - экстремизмдизни терроризмдиз аксивал авунал машгул хьана ва вири а йисара республикада гьалар пайгардик кьудиз алахъай ксариз завай кье инанмишвилелди малумариз жеда: Дагъустандин халкьди вичин гаф - гуж гьалиб авунин идеология гьихьтин лозунгалди далдаламшиз алахънатлани, ам кьабул тавунин гаф лагана”, - кьейдна республикадин Кьили.

Дагъустандин прокурор Рамазан Шагнавазова малумаривал, тахсиркарвилерихъ галаз агалкьунралди женг члурун патал месэляяр гьялунив вири терефар вилив хуьналди эгечлун чарасуз я. “Тахсиркарвиле арадал гьизвай члуру нетижайрихъ галаз женг члурундайдалай а тахсиркарвилерин вилик пад кьун хейлин регьят ва ужуз акьвазда”, - лагана ада.

“Эхиримжи кьве йисуз 20-далай виниз нормативный правовой акт кар кьабулнава, 2014-2017-йисара общественный кьайда таъминарунни ва тахсиркарвилериз аксивал авунин режъа РД-дин госуларствонин программадин Концепция тукьурнава ва тестикьарнава. Идахъ галаз сад хьиз, республикада тахсиркарвилерин барадай гьалар пис патахъ дегиш жезва. Авай делилрал асаслу яз, 2015-йисуз кьанун-кьайда хуьдай органри 15130 тахсиркарвал регистрация авуна, имни 2014-йисав гекьигайла, 9,5 процентдин гзаф я”, - малумарна Р.Шагнавазова.

Гьа са вахтунда ада кьейд авурвал, са жерге муниципальный тешкилатра, гьа гьисабдай Буйнакскада, Избербашкада, Кьизлярда, Махачкьала шегьердин Ленинский районда, ички хьвана пиян гьалда аваз авур тахсиркарвилерин кьадар артух хьана.

Кьанун-кьайда хуьдай органри чкадин самоуправленидин органрихъ галаз санал

наркоманиядин вилик пад кьунин режъа тайин тир квалех тухузвайдини кьейдна: “Республикадин, шегьерин, районрин наркотикриз акси комплексный программа-яр кьилиз акьудзава, и квалехдал общественный ва диндин организацияр, образованидин ва здравоохраненидин, культураддин, яшайишдин жигьетдай хуьдай орган, спортдин обществояр желбзава. Икь ятлани, гьиле авай йисан 1-январдин делилралди, республикадин наркологический диспансерда 5827 кас учетда ава; социологический ва медицинадин ахтармишунрин делилри кьалурзавайвал, 10 агьзурдалай тухузвай граждани наркотикар вахт-вахтунда ишлемишзава, 20 агьзурдав агакьна граждани абур са шумудра ишлемишна”.

Рамазан Шагнавазова фикирдалди, наркоманрин кьадар артух хьун тахсиркарвилерин, гьа гьисабдай темягькарвилерин кьадарни артух хьунал гьизва. “Муькуь патахъай рахайтла, наркотикар агакьарзавай режъер ва абур маса гунал машгул жезвай ксар тайинарунни барадай тухузвай квалехди и жигьетдай ийизвай истемиишунриз тамам дережада жаваб гузвач ва и хиле тахсиркарвилер авун авай гьалдиз аквадайвал таъсирзавач”, - хиве кьуна РД-дин прокурорди.

“За фикирзавайвал, экономикада ва социальный хиле кризисдин гьалар арадай акьудунин, общественный психология пайгардик кутунин, обществода ахлакьдин, маришатдин дибар мягькемарунин шартлара гележег фикирда аваз кье кьабулдай кьерарри, санлай кьачурла, чаз гьалтзавай четинвилер арадай акьуддай ва республикада гьалар пайгардик кухтадай мумкинвал гуда”, - инанмишвал кьалурна Рамазан Шагнавазова.

РД-дин кьенепатан крарин министрдин заместитель Василий Салютин вичин патай яз кьейд авурвал, гьиле-гьил аваз вилик пад кьунин серенжемар киле тухунин нетижада 2011-йисалай инихъ тахсиркарвилерин кьурлушда агьзур ва лап агьур тахсиркарвилерал ацалтзавай пай кьвердавай тимил жезва, абурун кьадар 31 процентдилай 28 процентдив агакьдайвал агьзур аватна.

“Терактриз рехъ ганач, кьанун-кьайда хуьдай органрин кьуллугьчийрин чандиз кьаст авунин, инсанар чунуьхунин, гуж гьалиб авунин, тараш-чухунунин, кьачагьвал авунин, сагьламвиле лап еке хасаратвал гуни дуьшуьшрин кьадар тимил хьана”, - малумарна ада. Идалайни гьейри, гила вичин кьурлуш дегишарнавай ФСКН-дин управленидихъ галаз санал наркотикриз акси са жерге серенжемар киле тухвана. Идан нетижада 2015-йисан сифте килерилай инихъ кьанунсуздаказ ишлемишзавай 200 килограммдилай виниз наркотикар вахчуна ва 54 наркопритон тергна.

“Республикадин общественный хатасузвал патал виридалайни еке кьурхулувал арадал гьизвай завал тир терроризмдинни экстремизмдин вилик пад кьунин иллаки еке фикир гузва. И барадай МВД-ди кьанун-кьайда хуьдай вири кьурлушрихъ госуларствонин властдин ва чкадин самоуправленидин органрихъ галаз сихдаказ

санал квалехзава. Чпин тахсиркарвилерин квалех акьвазариз кланзавай ксариз талукь делилар кватлунин барадай тайин мурадрихъ элкьурнавай квалех тухузва”, - малумарна Василий Салютин.

Икь, алатай йисуз ва цли ахьтин 68 кас ва абурун гьилибанар ислягь уьмуьрдал элячл хьувун патал алакьариз хьана. Идалайни гьейри, Интернетдин сетда хаталу делилар дуьздак акьудунин серенжемар кьабулзава. Тек са 2015-йисуз экстремиствилерин ва террориствилерин квалех киле тухуниз эверзавай малуматриз чка гунин 243 дуьшуьш дуьздак акьудна, 4 сайт, 104 Интернет - ресурс, 68 чин ва социальный сетрикай менфаузвай 29 десте кардик хьун акьвазарна.

“Яшар тамам таханвайбуру кьанунсузилер ва тахсиркарвилер авунин вилик пад кьунин месэлайриз кьетлен фикир гун герек кьезва. Кьел тийизвай жаванри ийизвай тахсиркарвилерин кьадар саки 2 сеферда, абур яшар тамам хьанвай ксарихъ галаз санал авур тахсиркарвилерин кьадар 2,5 сефердилайни гзаф артух хьана. Гьиле авай кьелунрин йисуз яшар тамам таханвайбурун крарин режъа комиссийрин ва муниципалитетрин образованидин управленийрин векилар желб авуна профилактикадин серенжемар киле тухудай члавуз школадин яшда аваз кьел тийизвай 1003 аял дуьздак акьудна. Абурун диде-бубайриз талукь яз административный режъа 900 материал гьазурна. Кьабуллай серенжемрин нетижада яшар тамам таханвай 874 кас учебный заведенириз хкиз алакьна”, - малумарна кьенепатан крарин министрдин заместителди.

Режъера гьерекат авуниз талукь хиле авай гьаларикайни ихтилат кватна. Серенжемар кьабулзаватлани, 2016-йисан 4 вацран вахтунда режъера транспортдихъ галаз алакьалу яз арадал атай бедбахтвилерин 440 дуьшуьшдик 124 кас телеф хьана, хирер хьайибурун кьадар 658 касдив агакьна. Режъера транспортдихъ галаз алакьалу бедбахтвилерин 85 процентдилай виниз дуьшуьшар водителер тахсирлу яз арадал атана. А бедбахтвилерик телеф хьайи ва хасаратвал хьайи ксарин 91 процентни абурал гьалтзава. 35 автоавариядик чпин яшар 16 йисалай виниз тушир 39 касдив хасаратвал хьана, 3 кас телеф хьана.

Совещанидал рахай РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафарова рикел кхайвал, республикадин вири муниципалитетра АТК-дин аппаратар тешкилнава, адаптациядин режъа комиссийри, тайин тир ксарихъ галаз тахсиркарвилерин вилик пад кьунин квалех тухудай дестейри квалехзава. “Вири территориальный округра меслятдал хьунин режъа общественный организацияр регистрация авунва, 2015-йисуз 52 касди а комиссийривай кьумек тлабана”, - баян гана вице-премьерди.

Вирироссиядин “Дидеяр наркотикриз акси я” общественный организациядин региональный отделенидин председател Лариса Гьасановади кьейд авурвал, наркотикар ишлемишзавай аялар ва жаванар авай гьалди гзаф секинсузвал кутазва. Адан гафаралди, бязи жегьилар радикалрин терефдал элячлунин месэла хьиз, наркоманиядин месэла кар алайбурукай сад я. “Чна вири кьуватар сад авуналди наркотикар чуклурзавайбурун квалехдин вилик пад кьун герек я. Наркотикарди савда ийизвайбуруза чи аялрин, санлай миллетдин сагьламвал харалтзавай “диверсантрин клерет” лугьузвайди я”, - малумарна Лариса Гьасановади.

Заседанидал гьанвай месэляяр веревирд авунин карда Кьизляр шегьердин кьил Александр Шувалова ва “Вирироссиядин госуларствонин юстициядин университет (Россиядин министрдин РПА)” ВО-дин ФГО-дин Кеферпатан Кавказдин институтдин директор Багьавудин Мегьамедовани иштиракна.

(“ДП”)

Вири дуьньядиз хаталу я

1 ◀

Дагъустандиз терроризмдикай бегьем еке январ хьана. Амма чи арада и кардив кьайгьусузилелди эгечзавай ксар кьени амазма. За гьисабзавайвал, чна дагъустанвиар терроризм кьабул тавунал ва и завалдихъ галаз женг члурунал желб авунин режъа мадни кьетли серенжемар кьабулун лазим я”, - малумарна региондин руководителди.

Хасавюрт районда экстремизмдиз ва терроризмдиз аксивал авунин режъа кьабулзавай серенжемрин гьакьиндай, гьакни 2016-йисуз вилик акьвазнавай везифайрин гьакьиндай малумат муниципалитетдин кьил ва райондин терроризмдиз акси комиссиядин председател Жамбулат Салавова гана.

Адан гафаралди, жегьилар яракьлу чурьукда иштиракун патал Сириядин Араб Республикадиз фин - им районда авай гьалариз члуру патахъай таъсирзавай кьилин шартл я. Россиядин МВД-дин Хасавюрт районда авай отделдин делилралди, райондай Сириядиз 68 кас фенва.

Райондин кьили хабар гайивал, РД-да авай терроризмдиз акси комиссиядин (АТК) меслятдалди хуьрерин чкайрани АТК-яр ва кьанун-кьайда хуьдай органрин, общественный организациядин ва дингьилирин векилкай ибарат яз терроризмдиз идеологиядин жигьетдай тайиндаказ аксивалдай, датлана кардик жедай махсус дестеяр тешкилнава, абур терроризмдиз акси тайин тир серенжемриз гьазурвал акунин ва абур киле тухунин карда активдаказ иштиракзава.

“Тукьурнавай серенжемри терроризмдин идеологиядиз аксивал авунин квалехда тайин тир хьсан нетижаяр кьазанмишдай мумкинвал гана. Амма терроризмдин патай кьурхулувилер тамамвилелди арадай акьудун патал вири кьурлушри саналди мадни члехи чалишмишвилер авун ва и режъа активдаказ квалех тухун давамарун герек я”, - малумарна ада.

И барадай чпи тухузвай квалехдин патахъай гьахъ-гьисабар “Хасавюрт райондин администрациядин культурадин, спортдин, туризмдин ва жегьилрин крарин режъа отделдин начальник Агьмед Исакова ва райондин имамрин советдин председател Ражаб-Гьажи Ханмирзоева авуна.

АТК-дин заседанидин нетижаяр кьур Сергей Меликова жегьилар экстремиствилерин идеологиядин таъсирдикай хуьнихъ галаз алакьалу месэлайрихъ лап еке метлеб авайди кьейдна: “Им неинки Хасавюртдин, Дагъустандин, Кеферпатан Кавказдин ва я тек са Россиядин вилик акьвазнавай месэла туш. Терроризм - им вири дуьньядин вилик акьвазнавай месэла я, гьикл лагьайтла терроризмди вири дуьнья патал кьурхулувал арадал гьизва”.

И муькьвара 75 госуларстводай тир делегацийрин, гьа гьисабдай ООН-дин векилрин иштираквални аваз Чечен Республикада хатасузилерин месэлайрай международный форум киле фейидакьай лугьунди, С.Меликова кьейдна: “Гзаф кьадар муьманри инсанриз чахъ галаз санал квалехиз кланзавайдан ва терроризмдиз акси женгина умуми тактика хьядай ниятар авайдан патахъай лугьуз-ва. Россиядиз акси яз санкция кардик кутунватлани ва Кавказдиз фена виже кьведач лугьуз тагькимарзаватлани, чна Россия гьалибвал кьазанмишиз алакьдай гужлу уьлкве тирди кьалурна”.

Сергей Меликова заседание вини дережада тешкилнавайди кьейдна, муниципальный тешкилатра гьа ихьтин серенжемар киле тухуналди, дуьзгьун нетижаяр кьазанмишиз жедайдахъ инанмишвал кьалурна.

Кьейд ийин, им СКФО-да Россиядин Президенти патай тамам ихтиярар ганвай Векилдин текифдалди, Дагъустандин муниципальный тешкилатра киле тухванвай АТК-дин сад лагьай заседание я.

Мярекатдин эхирдай Рамазан Абдулатипова Хасавюртдин общественностдин виридалайни гзаф активвал кьалурзавай векилриз РД-дин госуларствонин наградаяр гана.

(“ДП”)

Кар алай проект: “Инсанвили капитал” Датлана гуьзчивалзава

Нариман ИБРАГИМОВ

Накъ “Дагъустан” РИА-да республикадин СМИ-рин векилар Дагъустан Республикадин Гъукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Къарибов Анатолий Шамсудиновичахъ галаз гуьруьшмиш хъана. РИА-дин директор Мегъамед Мегъамедова мугъмандиз хушвилелди гаф гана ва ада вичин суьгъбет башламишна.

- Гуьрметлу дустар, кезни малум тирвал, кве йисни зур вилик Дагъустан Республикадин Къил Рамазан Гъажимурадовича халкъдин майишатдин вири хилерай республика вилик тухунин мураддалди кар алай проектар майдандиз акъуднай. Сифтедай абур цуд авай, ахпа чна меслятар, гъахъ-гъисабар авуна, бязи хилер акадар хъувуна ирид проект тукъурна ва абур уьмуьрдиз куьчуьрмишунив эгечна. Зи хиве “Инсанвили капитал” проектдал гуьзчивал авун, ам уьмуьрдиз куьчуьрмишун гъатна.

“Инсанвили капитал” проектдин бинедаллаз тукъурнавай, зи хиве тунвай программа кылизи акъудун ругуд министерстводиз талукъ я. За виридахъ галаз алакъа хъуьз ва талукъ управленийрин, муниципалитетрин работникрин иштираквални аваз крар бажармишзава. Ибур гъакан гафар туш. Муниципалитетра кве-кве касди чкайрал проектдин гъакъиндай жаваб гуьзва. Чна гъар са муниципалитетдиз, министерстводиз, ведомстводиз талукъ яз графикар тукъурнава ва абурун бинедаллаз кваллахзава ва гуьзчивални ийизва. Жавабдарвал хиве авай ксари чун киле тухузвай крарикай хабардарни ийизва. Герек вахтунда чна абур куьмекер гуьзва, рехъ гуьзвай кимивилер арадай акъудай серенжемар къабулзава.

“Инсанвили капитал” проект образованидихъ, здравоохраненидихъ, спортдихъ галаз гъаф алакълу я. Гъа и проектдин бинедаллаз чна республикада “Устларрин хуьр” арадал гъана. Ам кылизи акъудун патал 8 млн манат чара авун лажим тир, амма кризисдин меслятар себеб яз и пул чав агакънач. Гена чалай инвесторар жагъуриз алакълу ва абурун куьмекдалди Дагъустандин устларрикай, сенякаррикай сад лагъай фильм гъазурна куьтягъзава.

Спортдин хилез талукъ яз республикада гъаф крар ийизва. “Инсанвили капитал” проектдин къазанмишун гадарнавай, базарар тешкилнавай “Труд” стадиондал вичин ранг хкиз алакълуникайни ибарат жезва. А чилел бязибуроз къакълан квалерни эцигиз кванзавай, стадиондин чил къуна, валюта дегишарзавайбурни анлай “Юзадач” лугъуз кевиз акъвазнавай. Амма республикадин гъукуматди абур Венгерских бойцов куьчедиз акъудна ва герек къадар харжар авуна, стадиондал шегъерэгълиризи физкультурадал, спортдал машгълул жедай, ял ядай вири шартлар тешкилна. Ана волейболдин центр, пара хъсан

бассейн ава. ГТО-дин серенжемар тухудай мумкинвилер тешкилнава. Гъелбетда, чи гъил агакъ тийизвай меслятарни ава, амма абурни яваш-яваш гъялзава.

Образованидин меслятар гъалтайла, республикадихъ са артух тарифдай делилар авачир. И кар ЕГЭ-дин нетижайрини тести-къларна. Чна йисни зуран кьене и карда тежедай хътин дегишвилер туна. Исятда республикадин ЕГЭ вахузвай вири пунктлар камерайралди таъминарнава. Экзаменар вахузвай классрай трансляция Москвадизни ийизва. Чи комиссийризи гъар са пунктуна гъикл экзаменар вахузватла акъазва ва гиле-гъил аваз герек серенжемарни къабулзава.

Хъсан патахъ дегишвилер здравоохраненидани жезва. Алай вахтунда медицинадин 8 идарада лап муракаб операцияр ийизва. Йиса 3000 операция. Эхиримжи кве йисуз аялар кыникъ кве сеферда тимил хъанва. Аялар хадай центр кардик кутурдалай гуьгуьнлиз нетижайр мадни хъсанбур жезва. Чиниз аялар хаз Чечен Республикадайни гъаф дишегълирар кьезва.

Чна уьлкведин Президент Владимир Путинан майдин указар кылизи акъудун патални серенжемар къабулзава. Медицинадин работникрин мажибар авайдалай кжажнава. Муаллимривни алатай йисара къачузвайдалай гъаф мажибар агакъзава. Чи истеммишун ихътинди я: хъсандиз, яратмишдай тегъерда кваллахзавай гъар садав вижевай мажибни агакълун лажим я.

“Инсанвили капитал” проект туризмдихъ галазни алакълу я, - лагъана Анатолий Къарибова. - Чахъ туризм вилик тухудай, республика туризмдин макандиз элкьурдай еке мумкинвилер, шартлар ава. Абурукай чна менфятни къачуна кланда. Эхиримжи кве йисуз чна туризмдиз талукъ ирид проект Россиядин Федерациядин туризмдин талукъ программдик кутун патал гъаф алахъунар авуна. Сифтедай абуров 2020-йисуз эгечлу-нин план авай, амма чна талукъ ксар ва идара-рар 2017-йисалай пулар кардик кутун лажим тирдахъ инанмишарна. Вири еке геле-жег авай проектар ятлани, гъелелиг “Матлас” ва “Приморский” проектар кылизи акъуддай шартлар арадал гъизва. Санлай къачурла и кве проектдин имаратар цуд гектардин мул-карал жедда. Туризмдин проектар уьмуьрдиз куьчуьрмишайла, республикадиз вад миллиондилди гъаф туристар кьведа. Шаз республикадиз 400 агъзур кас атана. Йис-сандавай абурун къадар артух жедда. Туризмди хейлин ксариз кваллахдин чкаярни арадал гъизва. Мисал яз, 100 касдин мугъманханади 60-дав агакълу инсанар кваллахдалди таъминарзава. Туризмдихъ галаз хуьруьн майишатдин ва маса хилерни вилик физва.

Анатолий Къарибова чиркин ятар Каспий гуьлуьз авахъуникай хуьдай коллектор мус ишлемишиз вахуда, институтар куьтягъзавай ва бейкар жегъилар кваллахдалди, вири аялар бахчайралди мус таъминарда лагъана корреспондентри гайи суалризи жавабар гана.

Хиве къуна

Дашлемир ШЕРИФАЛИЕВ

Алатай гъафтеда РД-дин милли политикадин министр Татьяна Гамалея Ахцегърин муниципалитетдин кылин заместитель Алмас Шуаеван иштираквални аваз райондин администрациядиз чкадин яшайшдинни экономикадин меслятарин патахъай атанвай агъалияр къабулна.

Ахцегърин 1-нумрадин школадин физкультурадин муаллим, профкомдин председатель Валентин Мирзоева 15 агъзурдалай виниз агъалияр яшамиш жезвай Ахцегъа кьени са спорткомплекс авачирвиле месэла къарагъарна. Гъа и месэладин патахъай райондин жегъилрин парламентдин активис-

бетна. Абур ремонт авун патал “Дагавтордордай” Ахцегърин “ДЭП-4” карханадиз техника ва герек материалар тагуз гъаф йисар тирди кьейдна.

Луткунрин хуьруьн школадин директор Зубейда Уружевади хуьре цийи школа эцигунин патахъай куьмек тлалабна. Ада лагъайвал, 1928-йисуз халкъди мелералди эцигай дарамат гъич ишлемишиз тежедай гъалдиз атанва. РД-дин Къилин тапшурагъдалди чкадал атана ахтармишай комиссияди ам 85 процентдилай артух хаталу гъалда авайди тести-къларнай ва цийи школа эцигун 2017-йисан пландик кутун хиве къунай. Идалай гъейри 2100 агъали яшамиш жезвай хуьре Культурадин квал, спортзал, аялрин бахчани авач.

Ахцегърин агъали Радик Эфендиева Мегъарамдхуьр-Ахцегъ-Рутул ше-

тар галаз спортдин, жегъилрин ва туризмдин меслятарин гъакъиндай пешекар Назилия Исмаиловани атанвай. Абуру кьейд авурвал, хъсан спорткомплекс эцигун патал чил тайинарнава, проектдин документар гъазур я, амма кар вилик тефин пулунилай аслу хъанва.

Ахцегърин ЦРБ-дин кадрияйрин начальник Дилъра Жалиловади райбольница авай хаталу гъалдикай суьгъбетна. Адан гафаралди, РД-дин здравоохраненидин министерстводин къаюмвлик квай и идарадин цлар ханва, къурулуш тлели газдик кутунвач, пекар чухъудай чка авач.

Райондин агъсакъларин Советдин председатель Къеземет Къеземетова хуьре кардик квай аялрин пуд бахчада чкаяр бес тежезвайдан патахъай лагъана. Ада гъакл райцентрада машиндин рекъер авай татугай гъалдикайни суьгъ-

гъре рехъ гуьнгуьнлиз хкунин патахъай тавакъу авуна. Гъакъикъатдани, 1990-йисарилай ремонт тавунвай ам лап пис гъалдиз атанва. И месэладал фикир желб авун министривай райондин Обществений палатадин председатель Али Исмаилова ва масабурни тлалабна.

Вичин патав атай вирибуруз Татьяна Гамалея дикъетдивди яб гана ва къарагъарнавай меслятарай кыл акъудна, тайин жавабар гун, мумкинвилериз килигна абур гъялизи алахъун хиве къуна.

Агъалияр къабулайдалай къулукъ Татьяна Гамалей, Алмас Шуаев, ЦРБ-дин кылин духтур Мери Исмаилова, Али Исмаилов ва маса жавабар ксарни галаз райбольницадин, халкъдин культура ва адетар хуьзвай Центрадин гъалдиз килигна ва чкадин агъалийрихъ галаз гуьруьшмиш хъана.

Ван авуна

Къадирлу жен

Ш.БАГЪИРОВ, Къуруш

“Лезги газетдай” за “Ризкидин къадир” кыл алаз Нариман ИБРАГИМОВ макъала клелна. Касди ризкидин патахъай пара хъсан ихтилатар авунва, азни жуваз чидай, акур сад-зур кваллахдикай кхъиз кланзава.

Фу чаз гъар са куьнлай вине авай багъа нямет я, вучиз лагъайтла фу галачиз инсандивай яшамиш жедда. Гъикл лагъайтла ам Аллагъди чаз ганвай пара багъа савкъат я, са члавузни рикл ягъ тийидай.

Заз инал рагъметлу Фетихан бубадин ихтилатар риклел хкиз кланзава:

- Чан балаяр, чаз акур гишинвилер, азиятар квез акун тавурай, - лугъудай ада. - Туьквенар сарубугъда къуьлуьн гуьруьв ацанва, адаз гуьрмет ая, фан

къадир хуьхъ, ризкидиз къуллугъ ая. Чун лагъайтла, са балкандин пар техил гъун патахъай гъафтейралди рекъера жедай. Балаяр, чара тахъайла, чна мух регъвена, гуьруьк картуфар акадарна, фу чрадай.

Гъайиф хьи, Фетихан бубадин ихтилатрин къадир авайбур кве тимил ава. Чи хуьре лагъайтла, кьайгъусуз ксари масабурун салариз, никлериз малар, лапагар ахъайзава, цанвай берекатдиз клур гуьзва. Зи вилериз акур гъакъикъат я, рагъметлу Къулиев Сейфедина фу недай вахтунда гъамиша хура хуруган твадай, фу чилел ават тавун патахъай, столдал аватай фан гъелерни хъинедай, гъакълан фаз гуьрмет авур инсан я. Чна гъабурлай чешне къачуна, аялризи, жегъил несилдизни фан къадирлувал чирна кланда.

СМИ-рин квалалах вини дережадиз акъудиз алахъда

Нариман ИБРАГЪИМОВ

“Дагъустан” РИА-да республикадин журналистар РД-дин печатдин ва информацийдин министр Токболотова Бурлият Мовсаровна-дихъ галаз гурьушмиш хъана.

- Квезни чизвайвал, - элкъвена журналистрихъ Бурлият Мовсаровна, - зун министр яз варз хъанва ва завай лугъуз жеда, зун чи хилез талукъ вири месэлайрин гъавурда ава. И карда заз “Дагъустандин правда” газетдин кылин редактор яз квалалахуни куьмек гана ва зун республикадин СМИ-рин квалалахуни дережадиз акъудиз алахъда.

Гьялна кванзавай месэляра гзаф ава. Квез тецир кар туш, республикада исята государстводин - 29, муниципальный - 82, аслу тушир 230 СМИ ава. Абурукай 183 печатдин изданияр я: 138 газет, 43 журнал, 1 бюллетень ва 1 альманах. Электронный СМИ-яр 158 ава: 78 телеканал, 36 телепрограмма, 33 радиоканал ва 11 радиопрограмма.

Лугъудайвал, информация нин гыле аватла, адалай гзаф крарни алакьда. Гъахъ месэла я, амма чаз гзафни-гзаф дуьзгун информация халкъдив, келзавайбурув вахтунда агакъарун важиблу я. Чи гылевай къелем-

информация къуватлу ва зурба яракъ я, адакай масадаз зиян хкат тийидайвал менфятни къачуна кванда. И кар патални гъар са журналистди вичин пешекарвал хжакун, ам улъкъеда, республикада кыле физвай вакъийрин гъавурда хъун лазим я. Куьрелди, пешекарвал за сад лагъай чкадал эцигзава.

Къе чи государство кеве ава. Экономикадин кризисди ва маса гьалари чазни чпкай хабар ганва. Республикадин бюджетдай чара ийизвай пулар тимиларзава. Редакцияра такъатар къенятдай серенжемар кыле тухвана кванзава. Зун и ийкъара Дагъустан Республикадин Кыил Рамазан Гъажимурадовичахъ галаз гурьушмиш хъана ва адаз, республикадин бюджетдай алава такъатар желб тавуна, авай-

бур дуьзгунвилелди ишлемишуниз, квалалах пайгардик кутуниз талукъ яз туькьурнавай программа къалурна. А программдахъ галаз дикъетдивди таниш хъайила, ада зи тереф хвена ва виктегвилелди квалалах ая лагъана. Вири крарикай талгъайтлани, сад за инал лугъуда. Бязи изданияр сад-садал эхляна, чаз государстводин изданияр 22-дал къван хкиз кванзава. Анра квалалахзавай инсанарни чна бейкарриз элкъурдач. Къенят жезвай пулар Дагъустандин телевиденидин, “Дагъустандин правда”, “Молодежь Дагестана” газетрин ва “Дагъустан” РИА-дин квалалах хъсанарун патал ишлемишда.

Зав ванер-сесер агакьзава, гуя республикадин милли члаларал акъатзавай газетар герек амуькдач, абурун эхир жезвай хъинди я лугъудай. Им жедай кар туш. Милли газетри яргьал йисара чи халкъариз къуллугъзава, абурухъ чпин пешекар коллективар, келзавайбуру ава. Абуру милли члалар, литература, адетар хуьз куьмекзава. За квез лугъун, Дагъустан Республика амай къван, республикадин милли члаларал акъатзавай газетарни амуькда. Гьелбетда, редакциядин коллективар кеве твэзвай месэляра арадал атанва, абурукай чаз хабар ава, саналди чна абур гъялни ийида. Кар ана ава хьи, редакциядин руководителарни, коллективарни чпин месэляра гъялдай рекъерихъ къекъуьн, къенепатан мумкинвилер жагъурунал машгул хъун, цийи шартарикай менфят къачуз алахъун лазим я.

Министрди Росспочтадин, Интернетдин, социальный сайтдин квалалахриз, журналистрин мажибар хжакуниз талукъ яз гайи суалризни жавабар гана.

Мисклин ачухна

Кеферпатан Кавказдин федеральный округда РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликова, Дагъустандин Кыил Рамазан Абдулатипова ва РД-дин муфтий Агъмад-гъажи Абдулаева Махачкъалада Гьукуматдин квалалин патав гвай территорияда Дагъустандин ва Чечнядин имам шейх Шамилан тварунихъ галай мисклин ачухунин мярекатда иштиракна.

Мярекат ачухай Агъмад-гъажи Абдулаева кватл хъанвайбуруз республикадин умьурда лишанлуду тир и вакъиа мубаракна.

Сергей Меликова вичин рахуна къейдна: “Гьукуматдин квалалин территорияда гила Дагъустан Республикада яшамиз жезвай инсанарин арада авай дуствилин, садвиллин, стхавилин лишан тир кве ибадатхана кардик акатнава. Им лап важиблу квалалах я. Гьакл хъайила, мисклин ачухун - им махачкъала-виар ва вири дагъустанвиар патал суварин вакъиа я лагъайтла, аквар гьаларай, им лап дуьз кар жеда”.

Кватл хъанвайбуру РД-дин Кыили хушдаказ тебрикна. Ада мусурманар патал пақди тир Рамазандин вацран вилик мисклин ачухун - им еке метлеб авай вакъиа тирди къейдна. “Гьукуматдин квалалин дараматдин са патыхъай эцигнавай мисклин ва муькуь патыхъай хжакнавай Пак князь Владимиран ибадатхана - ибуру Россиядин халкъарин са хизанда аваз Дагъустандин халкъарин садвиллин ва тупламышвиллин лишанар я. Россия гьамиша гзаф миллетрин векилар яшамиз жезвай ва гзаф динар кардик квай улъкве яз хъайиди я. Виш йисарин девирда ана савадлу исламдин адетар вилик фена. Чи вридан ватандин къетленвилер ва къуват культурайри, адетри, динри садаздаз таъсир авуникай ибарат яз хъайиди я. Исаятдани гьакл я. Россияда жуьреба-жуьре халкъар, динар ислегъвилелди санал яшамиз хъунин, са шакни алачиз, мусурманрин умьметдин лап еке пайни ква. Ада чи обществада меслятвал таъминаруник лайихлу пай кутазава ва ам жуьреба-жуьре динрин арада авай алакьаяр меслятвиллин принциприн бинедаллаз вилик финин тереф хуьз хъайиди я.

Зун инанмиш тирвал, цийи мисклин республикадин мусурманар патал руьгъдин жигъетдай савадлу ийидай чешмедиз, исламдин инсанпересвиллин фикирар, гьакъикъи ивиар раиждай чешмедиз элкъеда, ада чирвилериз, марифатлувиллиз рехъ ачухда, къени, умуми крар фикирда аваз неинки са мусурманрин, гьакл маса динрал амалзавай ксарин къуватарни сад ийиз куьмекда”, - лагъана Рамазан Абдулатипова.

Региондин кыли муфтийдив “Багъри чил кван хъунай” РД-дин гурьметдин лишан вугана. Вичин нубатдай яз шейх Агъмад-гъажи Абдулаева республикадин руководитель Рамазан Абдулатиповаз риклел хуьдай медаль ва РД-дин муфтиятдин патай чухсагуьлдин чар гана.

Туризмдин центрадиз элкъурин

Вахтанг КУМАЕВ

28-майди Дагъустандин Кыил Рамазан Абдулатипов Дербент шегъерда хъана. Республикадин руководитель Нарын-къеледа ачухнавай халкъдин художественный саякатвилерин выставкадиз килигна. Ана гишидин безекар, кларасдикай гъазурнавай къаб-къажах, табасаранрин халичаяр, Балхардин хъенчин къапар, Къубачидин сервизар ва хейлин маса шейэр къалурзава.

Къеледа регионда туризм вилик тухунин месэлайрай совещание кыле фена. Рамазан Абдулатипова Кеферпатан Кавказдин федеральный округда туриствиллин кластер, Каспий гьуьлуьн къерехда ва Хунзах районда туризмдинни ял ягъунихъ галаз алакьалу къетлен экономический зонаяр тешкилуьн къалурнавай федеральный дережадин къарарар къабулнавайди риклел хкана.

РД-дин Кыилин гафаралди, государстводи туриствиллин бизнесдиз лап екедаказ куьмек гузва. Государстводин “Кеферпатан Кавказдин курортар” корпорациядин гъилик кваз туриствиллин кластер арадал гъуниз талукъ федеральный проектди чаз чи ресурсар ишлемишун ва Дагъустандиз инвестицияр желб авун патал еке мумкинвал гузва. И проект кылилиз акъудунин рекъер государстводини кылдин ксари амадагвал авунал бинеламиш жезвайди къейд авун герек я”, - малумарна Рамазан Абдулатипова.

Идахъ галаз алакьалу яз цийи санаторияр эцигунин ва авайбуру цийи квалалах хъувунин, туриствиллинни ял ядай ва сагъламвал мягъкемардай комплексар, республикадин дагълух районар гъевчи отелар, мугъманрин квалер, тамашдай майданар, парклар ва скверлар арадал гъуналди, республикада туризмдин къулуш пландин бинедаллаз хъсанарун чарасуз тирди къейдна. Идалай гъейри, туризмдин индустриядин объектриз дуьзгун къимет гунин ва абурун сертификация кыле тухунин месэладални машгул хъун герек я.

Рамазан Абдулатипова хуьрерин территорияр вилик тухун Дагъустан патал стратегиядин метлеб авай мураддиз элкъуьн герек тирдан гьакъиндай малумарна: “Республикада хуьрерин туризм вилик тухун патал вири къурулушри къуватар желб авун герек я. Им анжах турист мугъманрин квалале яшамиз хъун лагъай члал туш, им транспортдин дуьзгун алакьа хуьн, ял ядай чкаяр тешкилуьн, ядигар шейэр маса гун, информацийдин жи-

гъетдай тайин къуллугъар авун, туьквенар, ресторана, кафеяр кардик кутунни кваз тамам къурулушди квалалахуни лагъай члал я.

РД-дин туризмдин ва халкъдин художественный саякатвилерин рекъай министр Мегъамед Исаева малумаривал, 2015-йисуз ведомстводилай муниципалитетрихъ ва турбизнесдин субъектрихъ галаз санал Дагъустандиз къевзвай туриствиллин къадаг 30 процентдилани гзаф артухариз, абурун къадаг 430 агъзур касдив агакьариз алакьна.

Республикадин твар хъсан патыхъай акъудунин мурадларди, бюджетдилай къеъй тир такъатар желб авуналди, министерстводи региондин, вири Россиядин ва международный дережайрин 120 серенжем кыле тухвана. Алай вахтунда Дагъустанда халкъдин художественный саякатвилерин шейэр гъазурзавай 20-далай виниз гъевчи ва юкьван дережадин карханаар, кылдин 700-далай виниз карчияр квалалахдик ква.

Министрди Дагъустандин гьуьлуьн къер аваданламишун, санаторийринни курортрин комплекс, Махачкъалада ва Дербентда таможный ва логистикадин терминалар туькьуруналди, гимийра аваз Каспий гьуьлелай сиягъатар авунин квалалах вилик тухун, Дербент Кавказдин ва Россиядин туризмдин центрадиз элкъурин чпин квалалахдин гележег авай терефар тирди къейдна.

Мегъамед Исаев Дагъустандин курортар вилик тухунин квалалах идара ийидай компания тешкилуьн мумкинвиллиз талукъ месэладални акъвазна. Гъа и вахтунда республикадин цийи 7 инвестиционный проект РФ-дин инвестиционный проектрин реестрдик кутунвайди къейдна.

Чкайрал туризмдин къурулушар вилик тухунин ва гьеншарунин планрикай Дербентдин мэр Малик Баглиева ва Гуниб райондин кыл Пахрудин Мегъамедова малумат гана. Кылди къачуртла, Малик Баглиева республикадин вири территориярикай Кыилепатан Дагъустандихъ туризм Дербент центр яз вилик тухунин барадай виридалани еке мумкинвилер авайди къейдна: “Шегъерда культураддин ирсинин 107 объект ава, абурукайни 25 объект федеральный метлеб авайбуру я”. Мэрддин гафаралди, Дербентда 23 мугъманхана ва мини-отель, кве турбаза кардик ква. Абурухъ 1125 кас къабулдай мумкинвал ава. Идалайни гъейри, общественный тлуьнрин 30-далай виниз идараар, гъа гьисабдай ресторана, столовая, кафеяр, баркар ава. Шегъердин къенепата жуьреба-жуьре терефрин 10 экскурсия кыле тухузва. 2015-йисуз Дербентдиз

саки 40 агъзур турист атана. Алай вахтунда муниципалитетда “Дербент шегъер” шегъердин округдин территорияда туризм вилик тухун” твар ганвай программа кылилиз акъудзава. А программдин сергъятра аваз мугъманханаирин, отелрин, ресторанин, туриствиллин маршрутрин, экскурсийрин туррин сад тир база арадал гъанва. Идалай гъейри, Дербент РФ-дин культураддин министрстводин “Россиядин къадим шегъерар хуьн” твар ганвай программдик кутунин патыхъай арза вуганва.

2016-йисан июндиз Дербентдин тарихда сифтегъанди тир аквапарк ачухун пландик кутунва. Ам вичик мугъманхана, ресторан ва машгулардай са жерге аттракционар квай туриствиллин члехи комплекс я”, - малумарна Малик Баглиева.

Къейд ийин: Дербентда вахт-вахтунда шашлыкъар гъазурдайбурун, чайчийрин фестивал тухузва; гыле авай йисуз ам РД-дин печатдин ва информацийдин министрстводихъ галаз санал тешкилда ва ам федеральный серенжемдин дережадиз хжакъ жеда. Сентябрьдин вацра “Дербент-цивилизацияр сад-садал гьалтзавай чка” лишандик кваз члехи фестиваль тухуз им пуд лагъай йис я.

Шегъердин территорияда туризмдин гзаф къадаг жуьреяр, гъа гьисабдай чирвилер гудай, зияратрин, ял ядай, балугъар къадай, гурьч ийидай, этнический, экологический, лишанлу вакъийрин туризм кардик ква.

Са къадаг вахтарилай абурал сагъар хъийидай, сагъламвал мягъкемардай пешекарвиллин, экстремальный, дагъларин туризмни алава хъижеда”, - лагъана мэрдди ва Дагъустандин ярж яз Дербентдилай международный метлеб авай туризмдин члехи центрадиз дережадиз хжакъ жез алакьайдахъ инанмишвал къалурна.

“Дербентдин газ квай чехиррин завод” ОАО-дин генеральный директор Мегъамед Садулаева туриствиллин кластер вилик тухуниз талукъ теклифар гана.

Мярекатда Государстводин Думадин депутат Мурад Гъажиева, РД-дин Кыилин ва Гьукуматдин Администрациядин Руководителдин заместитель, РД-дин Кыилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин руководитель Тамара Чиненнаяди, РД-дин кыилепатан территориальный округда РД-дин Кыилин патай тамам ихтияр ганвай векил Али Хасбулатова, РД-дин культураддин министр Зарема Бутаевади, Дербент райондин администрациядин кыл Мегъамед Желиловани иштиракна.

(“ДП”)

Къиблепатан Дагъустандин студентрин слет

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гъяд юкъуз Махачкъалада, ДГУ-дин филологиядин факультетдин актовый залда, Къиблепатан Дагъустандин студентар тир жегъилрин сад лагай слет (форум) кыле тухвана. Адан тешкилатчи и мукъвара арадал атанвай Къиблепатан Дагъустандин жегъилрин Союз я. Мярекатдин макъсад лагайтла, акъалтзавай несилдиз руьгъдинни ахлакьдин, ватанпересвиллин тербия гун тир. РФ-дин Госдумадин депутат Мамед Абасован спонсорвиллин куьмекдалди тешкилнавай и мярекатдин сергъятра аваз чи республикадин вузра хъсандиз келзавай, чпин ери-бине Къиблепатан Дагъустандай тир студентар ва спортсменар руьгъламишна, абуруз грамотаяр ва пулдин пишкешар гана. Чи халкъдикой, адан жележгдикой фикрзавай къегъгал рухвайриз аферин, баркалла!

Ийкъан сятдин пуд. Сегънедал мярекат кыле тухузвайбуур тир **Радмила ФЕРЗИЛАЕВА** ва **Казбек ЯКЪУБХАНОВ** экъечна. Къиблепатан Дагъустандин студентрин 1-слет ачухун патал гаф **Мамед Магъарамович АБАСОВАЗ** гана. - 29-май жегъилрин цийи тешкилат арадал атай югъ яз гъисабиз жада. Ада Къиблепатан Дагъустандин жегъилар сад авуниз куьмекда. Куьне куьн-куьне аваз санал кваллахун, сада-садаз куьмек авун гзаф важиблу кар я, - къейдна депутатди. - Жуьреба-жуьре себебри и тешки-

М. Абасов, Р. Абдурагимов

тель, Махачкъала шегъердин Собранидин патав гвай жегъилрин парламентадин депутат **Равидин АБДУРАГЪИМОВА** лагъана. Кватл хъанвайбуурн тварцихъ хуш келимаяр лугъунихъ галаз сад хъиз, ада къенин мярекат кыле тухуник лайихлу пай кутур Мамед Абасоваз чухсагъул лагъана.

- Дугъриданни, къенин мярекат тешкилуни ният чахъ фадлай авай, амма бязи себебрики чун келвера гъатзавай. Чна вири татугайвилериз дурум гана, къе чаз санал кватл жада мумкинвал хъанва. Студентрикой виридалайни хъсанбуур хъагъун регъят кар тушир, чна еке жавабдарвал гъисс авуналди и кваллах кылииз акъудна. Эгер са гъихътин ятани кимивилер хъайитла, чун мад сеферда абуруз рехъ тагуз чалишмиш жада, - къейдна Равидин Абдурагимова. Къиблепатан Дагъустандин вири районрай тир жегъилризи и Союздин ракарар ачур тирди алава хъува ала.

профкомдин председателдин заместитель Мегъамед Къурбановаз чухсагъул лагъана ва жегъилрин Союздихъ вилик эцигнавай месэляяр кылииз акъуддай къуватар хъунни алхисна. Гуьгъуьнлай Алексей Анатольевича чпин ери-бине Агъул ва Ахцегъ районрай тир студентрив пишкешар вахкана.

Малум хъайивал, студентрикой виридалайни хъсанбуур хъагдайла, абурун келунризи, яни илимдин рекъе къазанмишиз алакънавай агалкъунризи, общественный уьмуьрда тухузвай кваллахдиз, спортда къазанмишнавай агалкъунризи еке фикр ганвай. Ик, Къиблепатан Дагъустандин Агъул, Ахцегъ, Докъузпара, Къурагъ, Мегъарамдхъуруьн, Сулейман-Стальский, Табасаран, Хив районрай тир саки 70-дав агакъна студентрив "илим" ва "общественный кваллах" номинациярай грамотаяр ва пулдин пишкешар вахкана. И важиблу везифа кылииз акъудайбуурн ва жегъилрин тварцихъ хуш келимаяр лагайбуурн жергеда (винидихъ рахайбурулай гъейри) РД-дин Общественный палатадин председателдин заместитель Алюсет Азизханов, РД-дин Общественный палатадин член Мегъамед Къурбанов, РД-дин писателрин Союздин член, Дагъустандин халкъдин писатель Абдуселим Исмаилов, Стал Сулейманов тварунихъ галай Лезгийрин госмуздраттеатрдин директор Алибег Мусаев, машгур спортсмен Жабар Аскеров ва масабур авай. Мярекат тешкилиз ва кыле тухуз куьмек гайи вири ксаривни чухсагъулдин чарар вахкана.

Алакъайрин сергъятар гегъеншарунай

ЧИ КОРР

Дагъустан Республикадин милли политикадин министр **Татьяна ГАМАЛЕЯ** кыле **Седакъет КЕРИМОВА** авай Лезги халкъдин къуьлеринни манирин "Сувар" ансамблдиз Дагъустан Республикадинни Азербайжандин арада дуствилин алакъаяр мягкемарунай, халкъарин алакъайрин сергъятар гегъеншарунай, милли меденият хунай Гуььрметдин грамота гана.

"Лезгийр" порталди къейдзавайвал, Гъейдар Алиеван тварунихъ галай дворецда кыле феи "Сувар" ансамблдин 20 йисан юбилейдиз талукъ концертдал Седакъет Керимовади коллектив идаравунин везифаяр жегъил пешекар **Завир НАДЖАФОВАН** хиве туна.

Чи ватангълийрихъ вирина еке агалкъунар хъун чи эрзин мурад я. Мубаракрай!

Чи жегъилар 27 йиса авай алим

Дагъви ШЕРИФ

Сулейман-Стальский райондай тир **Заур АЛИСУЛТАНОВ** школадин члехи классра келзавай члавалай дуьм-дуьз илимрал машгул хъанай. Физикадин сирдериндай чирун патал ам Даггосуниверситетдик экъечна. Вуздин общественный уьмуьрда иштиракуналди, муаллимринни студентрин арада еке гуьрмет къазанмишуналди, факультет хъсан чирвилер къачуналди акъалтарай жегъил Москвада РАН-дин И.М.Прохорован тварунихъ галай физикадин институтда аспирантурадик экъечна. Са куьруь вахтунда ада кандидатвиллин диссертация хвена, Даггосуниверситетдиз хтана, кваллахиз башламишна. Махачкъаладиз хтайлани, Заура илимдин рекъай вичи-вичин винел кваллахзавай, гъар жуьре конкурсра, илимдин маса мярекатра иштиракзавай, гъа са вахтунда докторвиллин кваллахни кхъизвай. И йикъара чав Заур Алисултанова "Электронные свойства свободного и эпитаксиального графена" темадай докторвиллин диссертация хвена лагай хабар агакъна. И агалкъун чна сифте жегъил физик алимдиз, адан дидебадиз, багърийризни муаллимризи ва, гъелбетда, ихътин къегъал хва илимдин майдандиз акъудай Сулейман-Стальский райондин Цийихуьруьн школадин ва Даггосуниверситетдин муаллимризи мубаракзава.

Зауран докторвиллин кваллахдикой рахайтла, графендиз талукъ ахтармишунар алай аямдин физикада кар алай месэлярикый сад я. Алай вахтунда Заур Алисултанова РАН-дин ДНЦ-дин илимдин члехи къуллугъчи ва Даггосуниверситетдин теоретический ва математический физикадин кафедрадин доцент, члехи преподаватель яз зегъмет члугъзава, гъакни хайи районда школьникар физикадал желбун патал еке кваллах тухузва.

лат арадал атуниз манивалнатлани, чалай и кар кылииз акъудиз алакъна. Ина кватл хъанвай вири жегъилар башчияр я: хъсандиз келзавай, сагълам уьмуьр куьчуьрмишзавай, общественный уьмуьрда активнидаказ иштиракзавай. Чи уьлкведиз куьн хътин жегъилар-активистар гзаф герекзава. Чи уьлкведин жележг арадал гъидайбуур куьн я. Куьн, жуьреба-жуьре миллетрин векилар, санал кватл хъунал, арада гуьрмет аваз яшаммиш хъунал за шадвалзава. Ина кватл хъун, Къиблепатан Дагъустандин студентрин ассоциациядиз чун члехи са хизан я лугъун къенин чи еке гъалибвал я, - алава хъува Мамед Магъарамовича.

Цийи тешкилатдин макъсаддикойни планрикой адан руководи-

Мярекатда Москвадай чи республикадиз атанвай мугъман, жегъилрин крарин рекъай Федеральный агенстводин руководителдин советник Алексей Любцовани иштиракна. Ада Дагъустандин жегъилрин тварцихъ хуш келимаяр гзаф лагъана. Ада вич мугъманда хъайи са шумуд юкъуз Дагъларин уьлкведа кылииз акъудай важиблу крарикай куьрелди лагъана. И юкъуз Махачкъалада акъалтлай Россиядинни Гуржистандин сад лагай форумдални фикр желбна, и мярекатда ачухнавай жегъилрин члехи паони форумдани еке уstadвиледи ва еке жавабдарвал гъисс авуналди иштиракайди къейдна. И форум тешкилиз куьмек гайи ДГУ-дин ректор Муртазали Рабадановаз,

Кватл хъанвайбуурн гуьгъуьлар машгур манидарар тир Роза Максумовади, Тамила Хидировади, Арзумана, ашукъ Алихана, "Суна чан" твар алай фольклордин ансамблди тамамарай манийри мадни хжажана. Аферин!

Мярекатдин тешкилатчийри итижлу программа тукъуьрнавай: гъар са район квелди машгур ятла къалурзавай куьруь суьгъбетри фикр иллаки желбзавай.

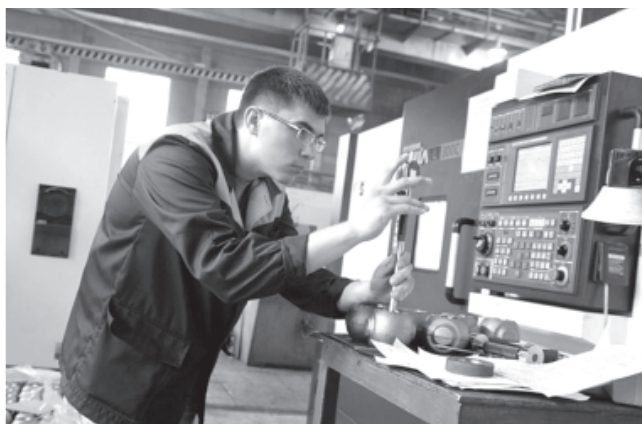
Са шумуд сятда давам хъайи мярекат акъалтлайлани, студентри актовый залдай ва фойедай экъечлиз тади къачузвачир: абуру суьгъбетарзавай, шикилар язавай. Ида арадал гъанвай цийи тешкилатдин важибувиллин гъакъиндай шагъидвалзава.

Рабочий пешейрин форум

ЧИ КОРР.

24-майди Къизляр шеһердин электромеханический заводдин (КЭМЗ) бинедаллаз республикадин рабочий пешейриз талукъарнавай "Жегил заводчанин" форум къвед лагъай сеферда кыле фена.

Тахминан 300 карханадин векилрин иштираквал аваз кыле феи форум республикадин кар алай "Инсанрин капитал" проектдик акатзавай "Жегилрин Дагъустан" подпроектдин сергьятра аваз РД-дин жегилрин крарин рекъай министерстводини "Концерн КЭМЗ" ОАО-ди тешкилнавайди тир. Форумдин кваллахда заводрин жегил (чпин яшар 35 йисалай алат тавунвай) рабочийри, республикадин школайра келзавай аялри, вузрин ва ссузрин студентри иштиракна. **Рикел хкин**, "Жегил заводчанин" форум Дагъустандин чилел сифте сеферда алатай йисуз кыле тухванай.

Токардин ва я машинистдин, я тахъайтла слесардин пешейрихъ чин элкьюрун патал алай вахтунин жегилар гьик инанмишарда, и карда государстводивай школая аквалтарзавай жегилриз гьихътин кумек гуз жеда. И ва я маса месэляяр, форумдал кыле феи мастер-класрин, конференцийрин сергьятра аваз, гьам жегилрин чпи, гьамни чиновникри, идарайрин, карханайрин къуллугъчийри веревирдна.

Форумдин асул макъсад жегилрин арада рабочий пешейрин машгурвал артухарун, карханайра зегьмет члугъазвай жегил къуллугъчийри садаз-садан тежрибадикай менфят къачун патал къулай майдан тешкилун, карханайра общественный кваллахрик йигинвал кутун, алай аямдин технологйрихъ галаз таниш хъун тир лагъайтла жеда.

И жигъетдай, форум КЭМЗ заводдин майдандал кыле финни дуьшуьшдин кар туш.

Гьеле 1962-йисуз арадал гъайи ва авиационный промышленностдик акатзавай и завод алай вахтунда республикадин виридалайни члехи ва нетижалудаказ, дурумлудаказ кваллахзавай заводрикай сад я. Концерндин составдик алай вахтунда цудалай артух филиалар ва "рушар" тир карханаяр акатзава. Кылинди, Къизлярдин заводди кьенин юкьуз 1570 кас, гьа жергедай яз юкьван технический образование авай 290 жегил кваллахдалди таъминарзава.

Форум заводдин майданда карханадин генеральный директор **Ибрагъим АГЪМАТОВАХЪ** галаз санал экскурсия тамамарунилай башламиш хъана. Гуьгъуьнлай КЭМЗ-дин культурадин Дворецда форум ачухуниз талукъарнавай шад мярекат башламишна.

"Рабочий пешейриз кье вири улкведа хъиз республикадини икьван дикъет гуни зун лап шадарзава. Заз кье жегил пешекарриз еке фикир гузвай, абурув къайгъударвилелди эгечзавай "КЭМЗ" концерндиз къетгендаказ чухсагъул лугъуз канзава. Заз чизвайвал, кьенин юкьуз куь заводда 30 йисан яшарив агак тавунвай тахминан 800 жегилди кваллахзава. Жегилрин политика, республикадин экономикадин мумкинвилер вилик тухунин карда им еке пай я", - малумарна РД-дин жегилрин крарин рекъай министр **Арсен ГЪАЖИЕВА** мярекат ачухдайла.

Форумдин иштиракчийр хуш келимайралди гьакни РД-дин промышленностдинни алишверишдин министр **Юсуп УМАВОВА**, Къизляр шеһердин кьил **Александр ШУВАЛОВА**, РД-дин карчийрин ихтиярар хуьнин рекъай тамам векилвилер ганвайди тир **Заур КЪУРБАНОВА**, "Концерн КЭМЗ" ОАО-дин генеральный директор **Ибрагъим АГЪМАТОВА** тебрикна.

Мярекатдин эхирдай Арсен Гъажиева тафаватлу хъайи иштиракчийриз РД-дин Гьукуматдин ва жегилрин крарин министерстводин патай грамотаяр ва чухсагъулдин чарар гана.

Мярекатдин эхирдай Арсен Гъажиева тафаватлу хъайи иштиракчийриз РД-дин Гьукуматдин ва жегилрин крарин министерстводин патай грамотаяр ва чухсагъулдин чарар гана.

Мярекатдин эхирдай Арсен Гъажиева тафаватлу хъайи иштиракчийриз РД-дин Гьукуматдин ва жегилрин крарин министерстводин патай грамотаяр ва чухсагъулдин чарар гана.

Мукъуфдивди ахтармишна

Рустам КАНИЕВ

И йикъара ЖКХ цийикла тукъуьр хъувунин карда кумек гузвай Фондунин (Фонд содействия реформированию ЖКХ) комиссияди Дагъустандин агъалияр лап куьгъне хъанвай квалерай цийибуруз куьчарунин ва капиталный ремонт авунин программаяр умьурдиз куьчурмишзавай жуьре ахтармишна, хабар гузва капиталный ремонтдин фондунин пресс-къуллугъди.

Комиссияди региондин тайин макъсадихъ элкьюрнавай ва агъалияр куьчаруниз талукъ программайрин сергьятра аваз эцигнавай яшайишдин квалерин ери, гьакни идалай вилик винел акъуднавай нукъсанар тукъуьр хъийизвай теьгер ахтармишна. "Гьакни, фондунин векилри региондин капиталный ремонтдин программа (куьруь вахтуналди тукъуьрнавай план) кылииз акъудзавай жуьредиз килигна, региондин программариз РФ-дин субъектдин, муниципальный тешкилатрин бюджетдай финансар чара ийизвай къайда ахтармишна", - хабар гана министерстводай.

И мярекатра Дагъустан Республикадин эцигунрин, архитектурадин ва ЖКХ-дин министерстводин, гьакни ахтармишзавай муниципальный районрин администрацийрин векилри иштиракна. Программаяр умьурдиз куьчурмишзавай жуьре ахтармишунин кваллахдал прокуратурадин, Государство-

дин яшайишдин квалерин инспекциядин, Вироссиядин общественный "Халкъдин фронт "Россия патал" ва "ЖКХ Гуьзчивал" гьерекатрин векиларни желбнавай.

Ахтармишунин кваллахар Махачкъалада, Каспийскда, Избербашда, гьакни Дахадаевский муниципальный районда тухвана.

ЖКХ-дин Фондунин рабочий дестедин членри винидихъ чпикай лагъанвай программаяр кылииз акъудунихъ галаз алакълу документар ахтармишна, гьакни госкорпорацийрин гьисабдай финансарин кумек гунин шартлар гьик кылииз акъудзаватла килигна.

2008-2015-йисара Дагъустан Республикадиз гзаф мертебайрикай ибарат квалера бинедилай ремонтдин кваллахар авунин ва лап куьгъне хъанвай квалерай агъалияр маса квалериз куьчарунин программаяр умьурдиз куьчурмишун патал Фондунин такъатрикай 6,6 миллиард манат чара авунай. Дагъустанди, финансар саналди харж авунин къайдадал бинеламиш яз, вичин бюджетдай 2,4 миллиард манат чара авуна.

И такъатар гзаф мертебайрикай ибарат 1083 квалера капиталнидаказ ремонт авуниз ва 139478 касдин яшайишдин шартлар хъсанаруниз, гьакни яшамаш жедай гьалда амачир квалерай 11 000 кас куьчаруниз харжна.

Ахтармишунин нетижата Фондунин векилри программаяр кылииз акъудунин вири месэлайриз талукъ яз лазим тир тапшургуьр гана.

Виридалайни ужуз кьиметдай

Гъазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Дагъустанда малдин як, гьам СКФО-да, гьамни санлай улкведа авай кьиметри гекъигайла, ужуз тирди тешкирнава, хабар гузва РД-дин Минсельхозпроддай. Министерстводин ахтармишунри къалурзавайвал, алай вахтунда республикадин базарра кьиметар 230 манатдилай 270 манатдив агакна дегиш жезва.

Кеферпатан Кавказдин регионрин статистикадин органрин делилралди, юкьван кьимет ина 270-лай 300 манатдив агакна тир. Ставропольский крайдин агъалийри малдин са килограмм як 294 манатдай, Чечен республикадин - 274, Карачаево-Черкесский республикадин - 302 манатдай къачузва. Статистикадин делилралди, СКФО-дин амай регионрини гьа ихътин кьиметрай маса къачузва. Килограмм якун юкьван кьимет санлай улкведа, Ценомер сайтдин делилралди, 339 манат я.

Россиядин меркезда са кило як юкьван гьисабдалди 409 манатдай я. Иваново шеһерда са килограмм як 313 манатдихъ къачуз жеда, Рязанда ам 5 манатдин багъа я. Кефердин меркездин алишверишдин сетда килограмм як юкьван гьисабдалди 309 манатдихъ гузва. Виридалайни члехи кьимет Челябинскда - юкьван гьисабдалди 475 манат - кьейднава.

РД-дин Минсельхозпродди кьейдзавайвал, агъуз кьиметдизни килиг тавуна, якун продукциядин ери вини дережадинди я, ам республикадилай кьеце патани тарифлуди яз гьисабзава.

Дагъустанди неинки региондин пуд миллиондилай виниз агъалияр некедалди, яквалди таъминарзава, гьакни кьецепатан улквейрай гьин тийизамай суьрсетдин продуктарни эвеззава.

Кьейд: алатай йисан нетижайралди, региондин фермерри 220 тондилай виниз як гьасилна.

Чил миянарун патал...

Россельхозбанкди миянардай затлар гьасилдай кархана тешкилун патал Дагъустандиз 572 миллион манатдилай виниз пул рекъе тунва, хабар гузва кредитрин организациядин пресс-къуллугъдай. Россельхозбанкдин Дагъустандин филиалдин кредитрин кумек агакълвалди, республикади и карханадин инвестициярин проектдин сад лагъай пай кардик кутунив эгечнава.

Россельхозбанкди и проект кардик куьтазвай "Дагфос" АО-диз ганвай 572 млн манатдин кредитдин такъатри карханадиз санлай харждай кьиметдин 75 процент тешкилзава. Пландик кутунвайвал, карханади гьар йисуз 100 агъзур тондилай виниз фосфордин хаммал, гьакни 60 агъзур тондилай виниз ярумчух ва кье сефердин гужлу суперфосфат гьасилда.

Пресс-къуллугъда кьейдзавайвал, проектди 250-дав агакна алава рабочий чкаяр тешкилда ва вири дережайрин бюджетдиз 400 млн манатдилай виниз такъатар атун таъминарда. РД-дин Гьукуматдин 2010-йисан 30-декабрдин кьарардиз инвестиционный важиблу проект статус ганава.

Важиблу бизнес-пландихъ галаз алакълу яз, карханадин монтаждинни пусконаладочный кваллахар алай йисан къвед лагъай кварталдин эхирриз, серийный - пуд лагъай кварталдиз аквалтарда. Алай вахтунда инвестпроектдин гъазурвилер дережа 85 процентдилай виниз я.

Вироссиядин хуьруьн майишатдин перепись

Вироссиядин «Хуьре къайда - улкведа булвал» ("Село в порядке - страна в достатке") лишандик кваз 2016-йисуз тухудай хуьруьн майишатдин переписдиз Дагъустанда гъазурвилер акуна куьтыгъ жезва, хабар гузва РД-дин Минсельхозпроддай.

Алай вахтунда тешкилатчийри гьар са иштиракчидиз, субъектдиз талукъ делилар, адресар квалтна, сиягъар тукъуьрзава. Республикадин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министр Мусафенди Велимуродован тапшургуьдалди РД-дин Минсельхозпроддин пешекарар районриз ва шеһерриз физ Вироссиядин хуьруьн майишатдин переписдиз гъазурвилер мониторинг тукъуьрзава.

Перепись тухунин сергьятра аваз муниципальный гьар са тешкилатда комиссия тешкилун, уполномоченный тайинарун, кхьидайбурун (переписчики) ва инструкторрин къадарар чирун лазим я. Къведай переписдин регистраторри объектрин гьакьиндай делилар GPS система галай планшетдин компьютеррин кумекдалди квалтда. Хуьруьн майишатдин, фермеррин ва кылдин карчийрин гьакьиндай делилар махсус программарин бинедаллаз электронный жуьреда квалтда. И кваллахар агалкъунралди кылииз акъудун патал переписчикри (кхьинардайбуру) ва инспекторри Дагъустанда талукъ чирвилер къачузва.

Квалтзавай делилри переписдин вахтунда республикада авай чилерин ресурсрикай, абур менфятлудаказ ишлемишуникай, гьайванрин, къушарин, багъ-бустандин, уьзюмлухурин, теплицайрин ва маса рекъерин гьакьикъат чирдай мумкинвал гуда.

И малумат хуьруьн майишатдин хел вилик тухунин, гьакни импортзамещенидин продукция гьасилун патал жележедин стратегиядин кьарарар тукъуьрдайла лазим кьева, - лагъана министрди.

РИКЕЛ ХКИН: Вироссиядин хуьруьн майишатдин перепись алай йисан 1-июлдилай 15-августдалди тухуда.

Чи республикада пешекарар квалтунал, чирвилер гунал Дагъустан-стат управление машгъл жезва. Перепись тухудайбуру асул гьисабдай хуьрерин агъалийрин арадай хъяда. Варзни зуран вахтунда абурукай гьар сад 400-лай виниз кылдин кумекчи майишатра кьекъуьниз мажбур жеда.

Карчийрин сувар къейдна

Жасмина САИДОВА

26-майди Махачкъалада, Урус драмтеатрдин чехи залда Россиядин Карчийрин югъ шад гьалар къейд авуни мярекат кыле фена. Дагъустан Республикадин руководствон куьмекдалди Махачкъаладин бизнес-сообществоди (БИСОМ) тешкилнавай и мярекатдал республикадин виридалайни гзаф тафаватлу хъайи карчийриз "Агалкьун" премияр гана.

Къейдна кланда хьи, пешекар сувар къейд авуни талукъарнавай шадвилдин межлис, дугъриданни, гзаф итижлудаказ ва гурлудаказ кыле фена.

Мярекат ачухун ва карчийриз сувар тебрикун патал гаф РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Шамил Исаева гана. Ада Дагъустандин карчивилин тарихдай важиблу вакил аяр рикел хкана, гъевчи ва юкьван бизнесди республикадин экономика вилик тухунин кардик куьмекдай пай екеди тирдакай лагъана.

Карчивилин руьгъ, гъевес гьар са дагъустанвидин ивидик ква. Къенин юкьуз лагъайтла, государстводи чаз и ерияр республикадин аваданвал патал тамамдаказ ишлемишдай, риклик квай кваллахар кылиз акъуддай лап хъсан мумкинвилер гузва. Бизнес-тешкилатдин ва властдин саналди тир чалишмишвилер республика квалачел ахкъалдарунигъ элкьуьрнава.

Государствонин политикани алай вахтунда карчивилин кваллах виликди тухун патал кьулай шартлар тешкилунай ибарат я. Карчийр жезмай кьван гъевеслу авун патал йисандавай-суз цийи-цийи кьурулушар арадал гъизва. Нетижалудаказ кваллахзавай карханайри юкьван класс арадал гъизва, республикадин агъалийрин дуланажагъ кьулайди, саламатди хьун заминламишзава. Гъаниз килигна, гьисабзава за, гъевчи ва юкьван карчивал виликди тухунихъ гележег патал кьетлен важиблувал ава", - къейдна Исаева.

Къенин юкьуз республикада 7 агъзур гъевчи кархана ва 52 агъзур кылдин карчийр ава, ятлани, ада алава хъувурвал, Дагъустанда гъевчи ва юкьван карчивилин рекъий еке мумкинвилер ишлемиш тийиз ама. И жигъетдай ада гъевчи ва юкьван карчивал государствонин закупкайрин ва къецепатан улкъейрай гъизвай суьрсет чи ватанда гъасилзавайдалди звезунин программарик активдаказ кутуна кланзавайдакай лагъана.

Вице-премьерди гьакни рикел хкайвал, республикада карчийрин ихтиярар хуьнин рекъий Тамам векилвилер ганвайдан институтни кардик ква. "Идалайни гъейри, алай йисан январди Дагъустан Республикада карчивилин ва инвестицияйрин рекъий Агентство тешкилнава", - лагъана ада. Гьуьнлай вице-премьерди республикадин кылин тварунигъай карчийриз сувар мубаракна, гъевчи ва юкьван карчивал вилик тухунин кардик пай кутур бизнесменриз Гьукуматдин патай наградаяр гана.

Идалай кьулухъ мярекат кыле тухузвай Адил Уцумуева Россиядин предприниматель, РФ-дин Федеральний Собранидин Федерациядин Советдин Дагъустандин патай векил Сулейман Керимова республикадин карчийриз пешекар сувар мубаракзавай ва абуруз гъиле кьунвай краа еке агалкьунар хъана кланзавайдакай лагъанвай чар клелна.

Гьуьнлай сегънедал экъечай Махачкъаладин мэр Муса Мусаева улкъеда кризисдин акъалтлай четин гьалар арадал атанватлани, меркездин администрацияди шегъердин бизнес-сообществодиз гузвай зарар жезмай кьван тимилярун патал вири серенжемар къабулзавайдакай лагъана.

Махачкъаладин бюджетдал миллиардрин буржар алатлани, чна, шегъердин тарихда сифте сеферда яз, санлай кьачурла, 5 миллион манатдин (100 агъзур манатдилай 300 агъзур манатдив агакъдалди) грантар чара ийидай мумкинвилер жагъурнава. Абури виридалайни активный карчийриз гудайвал я. И жигъетдай чна шегъердин вири бизнес-жемят датлана ахтармишзава, - малумарна мэрди.

Ада къейд авурвал, шегъердин администрацияди карчийригъ галаз вахт-вахтунда гьуьршар кыле тухузва ва и карди нетижаярни арадал гъизва. Ик, эхиримжи зур йисан вахтунда государствонин налогрин органрин гьисабда гъевчи ва юкьван карчивилин 21 агъзур субъект акъвазнава.

Къенин юкьуз, мэрдин гафаралди, шегъерда 55 миллиард манатдилай артух кимет авай инвестпроектар кылиз акъудзава. Анжах "Порт-Петровск" проектдин кимет 40 миллиард манатдиз барабар я. И проект кылиз акъудуни, М.Мусаева гьисабзавайвал, эцигунардай материал ишлемишдай, бюджетдиз кьезвай налогар артухардай кваллахдин чкаяр тешкилдай ва са жерге маса рекъерай хъсан патяхъ дегишвилер хьунал гьидай мумкинвал гуда.

Администрацияди цийи жуьредин истемисунриз (стандартиз) жаваб гузвай гьихътин проектдин хъайитлани тереф хуьда. Вучиз лагъайтла, абури шегъерэгъляр кваллахдин чкайралди таъминарзава, алай аямдин технологияр кардик куьмекдай талукъ яз, хъсан нетижаярни жезва.

Инал аз лугъуз кланзава, цийи гьич са проектни шегъердин мэрди ахтармиш тавуна амуькьзавайди туш, чна и проектриз талукъ веревирдер ийизва, дегишвилер куьмекдай. Эцигунрин хиле харж авур са манатди кьуллугъар тамамаруни хилез 11 манат гъизва. Бизнесди шегъердин "беден" бизар ийиз, шегъерди лагъайтла, бизнесдин "беден" бизар ийиз хъайи вахтарин эхир атанва. Ша, чна санал шегъер гьуьрчегди ва бизнес михъиди, алцифди ийин, - эвер гана эхирдай М.Мусаева.

Идалай кьулухъ шад межлис "Агалкьун" премия гунин паюналди давам хъана.

Ихтибар къазанмишнавай бур

И мярекат фикирда аваз махсусдаказ туькьуьрнавай "Агалкьун" статуетка 10 номинацияда гъалиб хъайи республикадин меркездин бизнесдин виридалайни бегъерлудаказ кваллахзавай векилриз гана. Абури конкурсдин комиссияди тухвай ахтармишунрин нетижата хъянавай. Гьар са номинацияда виридалайни хъсан, закондин ва агъалийрин вилик михъидаказ, ачухдаказ кваллахзавай пуд бизнес-кьурулушди иштиракзавай.

1. "Производство" номинацияда виридалайни хъсанбур: "Унисервис" ООО, Месерин фабрика "Магнат", "Шатим-Трейд" ООО.

2. "Хуьруьн майишат": Теплицайрин комплекс "Агромир", "Нигмат-С" фирма, "Азамат" КФХ.

3. "Эцигунар": Эцигунрин кархана "Стандарт-РИЭЛТИ" ООО, "Капитал-Инвест" ООО, "Арсис" ООО.

4. "Образованидин кьуллугъар": государствонинди тушир тешкилат "Сафинат" школа, къецепатарин чаларин школа "Linqarplus", нейролингвистикадин программиранидин центр (НЛП).

5. "Кура-кура маса гунин алишвериш": косметикадин ва атиррин "Визаж-Холл" туькьвенрин жерге, "Къацу ич" супермаркетрин жерге, техникадин "Apple-Store" туькьвенрин жерге.

6. "Ресторанар ва кагъвеханаяр": "Казан-Мангал" ресторан, "Къизилдин Империя" ресторан, "3&M" кагъвеханайрин жерге.

7. "Сагъламвал ва кылдин ксарин клиникаяр": сагъламардай объединение "Целитель", "Медицина" клиника, "36.6" аптекайрин жерге.

8. "Мугъманхана, туриствилин компанияр": "Альхамбра" мугъманхана, "Джага" фирма, мугъманханайринни ресторанин комплекс "1000 ва 1 йиф".

9. "IT-технологийрин хиле карханаяр": "Беволекс" десте, "ColorIT. Интернет решения" компания, "Декарт Медиа" студия.

10. "Рекламайрин бизнес": "Мега" компания, "Колорит Групп" компания, "Троль" агентство.

Мярекатдин официальный пай кутягъ хъайидалай кьулухъ Государствонин академический "Лезгинка" ансамблдин иштираквални авай концертдин программа башламишна.

Гъевчи ва юкьван бизнес...

Гъазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА

СКФО-да экономикадин хел вилик тухунин карда гъевчи ва юкьван бизнесдин роль чехиди я, малумарна хаммалдинди тушир юкьван бизнесдин важиблу механизмаяр Кеферпатан Кавказдин федеральный округдин властдин органихъ галаз алакьалу авуни месэладиз талукъарнавай элкъвей столдихъ рахадайла Россиядин Минкавказдин кыл Лев Кузнецова.

Федерациядин ведомствонин пресс-кьуллугъдай хабар гузвайвал, мярекат РФ-дин Кеферпатан Кавказдин ва вирироссиядин общественный "Карчи Россия" организациядин крарин рекъий министрстводи Россиядин карчийрин Икьвал гьалтдайвал тешкилнавайди тир.

Элкъвей стол РФ-дин Кеферпатан Кавказдин крарин рекъий министр Лев Кузнецован ва "Карчи Россиядин" президент Алексей Репикан руководстводик кваз кыле фена. Адан кваллахда Россиядин Минкавказдин патав гвай Общественный Советдин председатель Анвар Гъажиева, "Карчи Россиядин" генеральный советдин членри ва адан СКФО-дин субъектрин, Татарстан Республикадин, Ивановский ва Владимирский областрин регионрин отделенийрин векилри иштиракна.

Кеферпатан Кавказ патал алай шартлар гъевчи ва юкьван карчивал вилик тухунин месэла лап важиблуди я, лагъана Л.Кузнецова.

СКФО-дин регионар, куьгъне жуьреда, яни федеральный бюджетдай такъатар чара авуналди, вилик тухун мад виже къведач. Къенин юкьуз абури экономикадин гьакьки сектордин бюджетдин политикадин дибда инвестицияр хьун лизим я, и кардани гъевчи ва юкьван бизнесди аквадай важиблу роль кьугъвазва, лагъана министрди.

Лев Кузнецова гьакни къейд авуна хьи, РФ-дин Президентдин

Чарчихъ галаз алакьалу яз, алай вахтунда субъектри экспортдин мумкинвилер артухарун ва халкъ суьрсетдалди таъминаруни хата-сузвал мягъкемарун лизим я. СКФО-дин регионар неинки алишверишда, гьакни экологиядин рекъий михъи продуктар - емишар, салан майваяр, некледин продуктар, як ва гьалал маса продуктар теклифиз гъазур я. Л.Кузнецован фикрдалди, СКФО-дин гъевчи ва юкьван карчийр патал гележег авай рекъерикай мад сад, им туризм я.

"Карчи Россиядин" президент А.Репика Кеферпатан Кавказ неинки сагъар хъийидай, гьакни бизнес-карханани тирди къейдна. Регионда инвестицияр кватдай вири мумкинвилер ава. Амма Кеферпатан Кавказдин карчийрин, вири Россиядин бизнесменар хъиз, гъа сад хътин месэлайрал гьалтзава: ахтармишунар гзаф жезва, герексуз гъахъ-гьисабар, общественный карчийрин тешкилатрини региональный властрин алакьайрин четинвилер, государствонин патай куьмекдин месэлаяр ва масабур. Заз кылдин макрорегиондин дережада аваз и месэлаяр гьалдай рекъер саналди жагъуриз кланзава, - алава хъувуна президентди.

Элкъвей столдин иштиракчийри гьакни СКФО-да бизнес вилик тухудай рекъер, карчийрал гьалтзавай четинвилер, абури гьалдай мумкинвилерни веревирдна.

Мярекатдин эхирдай СКФО-дин Кавказдин министрстводи ва "Карчи Россиядин" территорияда карчивилин активнийвал хкаждай ва уьмуьрда кечирмишдай серенжемар туькьуьрдай хиле работникри санал кваллах авуни гьакьиндай икьрардал кьулар члугуна.

Икьрарда терефри инвестицияр гзафаруни месэладал фикир желб авун, СКФО-да бизнес патал административный ва маса манийвилер арадай акъудун, гьакни и субъектра гъевчи ва юкьван бизнес вилик тухунин региональный программаяр туькьуьрдайла "Карчи Россияди" иштиракдайди къейднава.

Элкъвей стол кыле фена

Алай йисан 23-24-августдиз Дербент районда тухун фикирдиз къачунвай вирироссиядин "Хуьр-Россиядин руьгъ" форумдиз бахшнавай хуьруьн майишатдин территорияр вилик тухунин месэлайрин гьакьиндай Дагъустандин Общественный палатада элкъвей стол кыле тухвана.

Совещание ачухуналди, Дагъустандин Общественный палатадин председатель Гьамзат Гьамзатова важиблу са шумуд месэла къейдна: чилерин ишлемиш тийизвай участокрин налогар квердавай артухарин, гьар йисуз авур кваллахрин нетижаяр кьун патал республикадин лежберрин собрание тухун, кваллахда кьетлен тафаватлу хъайи работникриз наградаяр гун, нукъсанар арадай акъуддай серенжемар тайинарин.

Ихътин нетижаяр къадай собранияр чна республикада тухузвач. Гьатта дуьзенра ачух чилерал йиса кьве бегъер вахчудай мумкинвилер аватлани. Чна саналди и форумдиз гьакьикъатда кардик куьмекдай теклифар гъазурна кланда, - лагъана Гьамзатова.

Совещанидин кылин месэлайрикой сад Дербент райондин территорияда уьзюмчивал вилик тухун

ва и кар патал лизим тир вири шартлар тешкилу тир. Дербент райондин Общественный палатадин председатель Фатулла Фатуллаева вичин рахунра къейдна хьи, Дагъустанда Дербент район бренд яз хьуниз килигна, АКП вилик тухунин карда вири кьуватар эцигунин лизимвал ава.

- Дербент районди са вахтара 100 агъзур тонн ципицлар гъасилзавай, 2013-йисуз анжах 12 агъзур тонн гъасилна. Гьакьикъатдай рахайтла вири чилер гадарнава. Дагъдин районра хуьтуьзни жив, къвалар къван тийидай участокар ава. За анра салан майваяр ва уьзюмар битмишарунин теклиф гузва, - лагъана Фатуллаева.

- Чна 40 гектарда инновационный технологияйрин бинедаллаз уьзюмчивал вилик тухун патал чубукар чилик кутунва. Ихтилатар авур пешекарар, рабочияр и кардилай рази хъана ва абури, неинки Дербент районда, гьакни вири Россияда уьзюмчивал вилик тухун гьерекат кутада. Гьелбетда, кваллахди хъсан нетижаяр гун патал маса регионрай, месела Краснодардай, Крымдай ва масанрай, пешекарриз теклифун лизим я, - алава хъувуна анал рахай Гъажимурад Рабаданова.

Гьейранардай мярекат

РЕПОРТАЖ

Дагъви ШЕРИФ

31-майдиз Махачкъалада авай Урусин драмтеатрдиз агъалияр ахмиш жезвай. Театрдин чехи залда неинки ацукьдай, гьакI кIвачел акъваздай чкаяр амачиртиани, къежел аламукъайбурни тIмил хъанач. Абуру вири Дагъустан Республикадин халкъдин артист, машгур чIагъанчи, "Дагъустан" РГВК-дин милли телепрограммайрин директор Исамудин АГЪМЕДОВАН 60 йисан ва ада "Вахтар ва инсанар" передача кыле тухуз 10 йис тамам хъунин юбилеяр мубаракиз атанвайбур тир.

Залда авай тамашачияр Дагъустан Республикадин милли музалатрин госансамблди кьаршиламышна. Сегънедиз эверай юбилярди ана вичин чка къуна. **И.АГЪМЕДОВА** халкъарин дуствилин лишан яз сегънеда вичин патав Дагъустан Республикадин культурадиз лайихлу работник, Азербайжан республикадин лайихлу артист **Афтандил ИСРАФИЛОВАЗ** ацукьун теклифна. Юбилярди Дагъустандин халкъарин музалатрин госансамблди хъ галаз чIагъандал макъамар яна.

Мярекат кыле тухузвайбуру Исамудин Агъмедова "Къуьне гьикI хъана чIагъан ягъиз башламышна?" - лугъудай суал гана.

- Гъевчи чIавалай халкъдин манирал рикI алай, чи музалатрал къугъвазвайбурал кьару тир за жуваз лап хуш хъайи чIагъандин кIалубда авай къван жагъурна, адал къугъвазвай амалар, сивий гьар жуьре сесер-ванер акъуддай, уфтер ядай. Мектебдилай къулухъ жуван мурад кылизи акъудунин нубатдин кам яз зун Дербентдин музучилищедин милли чIагъандин группадиз гъахъна. Акъван чIавалдини и музалатдин бязи сирер чирнавай, - лагъана юбилярди.

Исамудин Агъмедован суьгъбет мярекат кыле тухузвайбуру давамарна: "Ада Советрин уьлкведин са жерге шегъерра, гьар жуьре фестивалрани конкурстра иштиракна. Дагъустан Республикадин халкъдин артист Исамудин Агъмедов Вирисоюздин "Къугъуьг, чIагъан" конкурсдин 1-дережадин лауреат, Аккордеонар, чIагъанар, баянар ядайбурун международный конкурсдин гъалибчи я. Ада халкъдин музалатрин ансамблдани зегъмет чIугуна,

Мубаракрай!

Играми дуст, амадаг, руьгъдин стха, милли музыкадин устад! Ви 60 йисан юбилей жезвайдакI агакъай муштулук чна чIехи шадвилелди къабулна. Гуя акI я хъи, чун нубатдин сеферда Гияр патан гуьлчи мен яйлахризни мублагъ ЧIурариз хкаж хъана. А къакъанрай чна Лезги ватандин авазрихъ яб акалзава. Абурук ви чIагъандин мецери кутазвайди маса гъевес я. Ада руьгъламыш тийидай рикI бажагъат амукъда.

Чаз чIада, ви устадвиле неинки Дагъустандин, Азербайжандин, гьакI чIехи Россиядин тамашачиярни гьейранарна! Гъавилей вун "Дагъустандин халкъдин артист" лагъай чIехи тIварцIин дережадивни азакъна.

Амма чаз вун эхиримжи 10-15 йисан къене хъсан публицист, журналист, телетамашайрин устад тешикатчи язни машгур хъанва. Вуна тешиклизвай "Вахтар ва инсанар" программандиз, Дагъустанда хъиз, хейлин яргъарани - Къазахстанда, Азербайжанда, Урусатдин шегъеррани хуьрера - гъина лезгияр яшамии жезватIа, виринра чIехи итиж ийизва, дикъетдивди килигзава, яб гузва, лезги милли руьгъдин къанажгъулвал, гужлувал, гъунарлувал артухарзава.

И кардалди вуна неинки вун хайи хуьр Урсунар, Къурагъ район, гьакI вири Лезгистан, Дагъустан дуьньядиз машгурзава.

Ви гъелелиз 60 йис я. Чаз вахъ мягъкем сагъламвал, чIехи агалкъунар, къакъан дережяяр авай ЦIуд йисар мадни хъана КIанзава. Къуй ви илгъамдин шивци санални усалвал къалур тавурай!

Рахура, дуст, Лезги сесер - Ийидайбур гъакъван эсер!

Булахар хъиз абукевсер, АмIуз хъурай мадни версер!..

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциядин коллектив

"Дагъустан" ГТРК-дин музыкадин программайрин редактор яз кIвалахиз гзаф йисар хъана".

Микрофондихъ РД-дин печатдин ва информациядин министр **Бурлият ТОКБОЛАТОВА** экъечIна.

Министрди И.Агъмедоваз РД-дин Кылин патай юбилеяр мубаракна, гьакIни медениятдин ирс хуьнай ва гзаф йисарин бегъерлу кIвалахдай адав хурдал алкIурдай "Хайи чил кIан хъунай" лайихлу хъанвай лишан вахкана.

Мярекат лап итижлудаказ кыле физвай, сегънедал гагъ ансамблар, гагъ манидарар экъечIзавай. Тебрикдин нубатдин гаф рахаз Азербайжан пата лезги чIалал акъатзавай "Самур" газетдин кылин редактор, къве республикадин общественный деятель **Седакъет КЕРИМОВАДИ** микрофон гъиле къуна. Вичихъ галаз кIвалахзавай коллективрин, къунши республикада авай чи ватангълийрин патай ада лезги чIалал тебрикдин тел кIелна.

Урусин драмтеатрдин чIехи залда лезги руьгъдаллаз кыле физвай мярекатрихъ Цигел хъанвай, гьар кишдин нянихъ "Вахтар ва инсанар" передачадиз килигзавай, ам гуьзетзавай ватангълийри мукъвал-мукъвал гурлу капар ягъуналди, чпин гъиссер къалурзавай, тебрикар ийиз сегънедиз экъечIза-

айбур хушдаказ кьаршиламышзавай.

Са арада фольклординни хореографиядин "Ватан" ансамблдин къуьлердайбуру зал кьарсуьрна, юбилярдиз багъа савкъат яз, абуру зарб лезгинкадал илигна. Лезгинка къуьл "Дагъустандин жегъилвал" коллективдини авуна.

Юбилярдин хайи Къурагъ райондин векил, муниципальный тешикатдин кылин заместитель **Махач ХАРИЕВ** микрофондихъ атана.

- Гуьрметлу юлдашар, халис культура, гьакъикъи искусство гъевчиivilиз, чIехивилиз, къадимвилиз, жегъилвилиз килигна и ва я маса халкъдинди, кылди райондинди хъун мумкин туш. ГьикI хъи, халкъарин руьгъдин гьалар адахъ галаз алакъада авай, ам рикIелди ва бейнидалди гъиссзавай вирибурунди я.

М.Хариева къейдайвал, культурадиз вири хилера Къурагъ райондин векилрини рикIелай тефидай гел тунва.

- Ахътинбурукай сад къе чна вичин юбилей къейдзавай бажарагълу чIагъанчи, РД-дин халкъдин артист, Урсунрин хуьрй тир Исамудин Агъмедов я. Исамудинан авазрихъ яб акалун - им руьгъдин гьакъикъи сувар я, - давамарна ада ва меденият, искусство вилик тухуник еке пай кутунай, милли авазар хуьнай,

еке устадвилей ва райондин общественный уьмуьрда активнидаказ иштиракунай юбилярдив "Къурагъ райондин Гуьрметлу агъали" лагъай лишан вахкана ва ам Къурагъ райондин кылин ва депутатрин Собранидин патай тебрик авуна.

Сегъне Исамудин Агъмедован жегъил вахтарихъ галаз алакъалу къадим Дербентдин, СтIал-Сулейманан тIварунихъ галай Лезгийрин госмуздратеатрдин векилрин ихтиярда гъатна.

Лезгийрин муздратеатрдин кылин режиссёр **Мирзегъеб МИРЗЕБЕГОВА** коллективдин, дербентвийрин, юбилярдин яратмишунрал рикI алай ксарин патай тебрик авурдалай къулухъ, Исамудин Агъмедова вичин зегъметдин ва яратмишунрин рехъ театрдилай башламышайди къейдна. Къе кIвалахдин

юлдашдихъ агалкъунар хъунал, ам халкъдиз сейли хъуналди дамахзавай коллективди, кылди къачуртIа, РД-дин лайихлу артист **Фаризат ЗЕЙНЛОВАДИ**, РД-дин культурадиз лайихлу работник ашукъ **Шемшира**, халкъдин рикI алай манидар **Руслан ПИРВЕРДИЕВА** манияр лагъана.

Мярекат кыле тухузвайбуру нубатдин сеферда юбилярдиз суал гайила, ада вичикай журналист, телеведущий гостелерадиодин чIехибурун теклифдалди аниз кIвалахиз атайдалай къулухъ хъайиди лагъана ва тебрикдин нубатдин гаф рахун кыле "Дагъустан" РГВК-дин гендиректордин заместитель **Мегъамед МАГЪАТИЛОВ** аваз анин коллективдиз гана. КIвалахдин юлдашри И.Агъмедоваз, сифте нубатда, "Вахтар ва инсанар" передача кыле тухуз 10 йис тамам хъун мубаракна ва са-сада юбилярдикай дустникай, пешекардикай хъиз суьгъбетна. М.Магъатилова къейдайвал, РГВК-ди алай вахтунда чи халкъарин чIалар, меденият, тарих хуьниз, гьакI хъайила, милли чIаларал кыле тухузвай передачайриз еке фикир гузва. И карда Исамудин Агъмедован зегъмет къейд ийиз жедайди я.

Юбиляр, тамашачияр Исамудин Агъмедован ватангъли, РД-дин халкъдин артист **Роза МАКСУМОВАДИ** манияр лугъуналди мадни шадарна. Адахъ галаз лезги чIалал мани лаки манидар **Нурияна КАЛАЕВАДИНИ** тамамарна. Тамашачийри яргъалди гурлу капар яна. Бакудай атанвай "Сувар" ансамблдин векил **Жавагъир АБДУЛОВАДИ**, РД-дин госфилармониядин патай **Хадижат ИБРАГЪИМОВАДИ**, **Умайра ШАГЪБАНОВАДИНИ** юбиляр манияралди тебрикар авуна.

Исамудин Агъмедов са поэмдин кылин игит тирдини малумарна мярекат кыле тухузвайбуркай сад тир **Владик БАТМАНОВА** ва сегънедиз адан автор, машгур

шаир ва таржумачи **Арбен КЪАРДАШАЗ** теклифна.

Лезгийрин рикI алай шаир тебрикдин гаф рахалай къулухъ а поэма арадал атай тегъердал акъвазна.

- ЦIуд йис вилик са сеферда Исамудин стхадихъ галаз гуьруьшмиш хъайила, ада заз са итижлу ва таъсирдай агъвалат ахъайна. Адан къунши азарлу дишегълидиз чIагъандал тамамарзавай авазрихъ яб акализ кIандай. И.Агъмедова, гьар нянихъ физ, набут касдин руьгъ шадардай, чIагъандал чи халкъарин къадим авазар тамамардай. Дишегълиди Исамудинан чIагъандихъ сятралди яб акалдай. Са сеферда йифен къуларилай алатайла, музыкантдин кIвалахиз дишегълидин багърияр атана ва ам рагъмедиз феи чIулав хабар агакъарна, ада вич кучуддайла Исамудина чIагъандал авазар ягъунин веси тунвайди лагъана. Им чи халкъариз хас тушир, чи руьгъдихъ галаз къан тийидай кар я, амма веси кылизи акъудуниз мажбур хъайи Исамудина дишегъли кучуддайла, вичи-вич, туплар мажбурна, чIагъандин мецери рахаз туна. И дишегъли "Лезгинка" госансамбл арадал гъайи Танхо Израйлован стхадин уьмуьрдин юлдаш тир, - давамарна шаирди ва мярекат кыле тухузвай ханумди поэмадай са чIук кIелна.

Шкилер ягъайди - Мурад АГЪРАГЪИМОВ

И нянихъ тебрикдин гафар гзафбур рахана, абурукай сад и мукъвара арадал гъанвай Къиблепатан Дагъустандин жегъилрин союздин кыле акъвазнавай **Равидин АБДУРАГЪИМОВ** тир.

Сулейман-Стальский райондин патай атанвай РД-дин культурадиз лайихлу работник **Ярагъмед ЯРАГЪМЕДОВ** кыле авай триоди "Билбил" мани тамамарна ва тебрикдин гаф рахана.

Ийфен сятдин кIуьдалай алатнавай. Тамашачийри Исамудин Агъмедован патав ацукънавай устатдин гъиле чIагъан тун гуьзетзавай. Афтандил Исрафилован туплар чIагъандик хъуьрла, зал кис хъана... Устатдихъ лап вичи дережада аваз далдамар, синтезатор язавайбурни галай. Са сятда къван гьар жуьре авазар лап гьейран жедай тегъерда тамамарна виртуоз Афтандил Исрафилова ва адахъ галай юлдашри. Тамашачийри гагъ кIвачел къарагъна капар язавай, гагъ зал яд иличайди хъиз кис жезвай. Машгур чIагъанчи устадди авазралди тамашачияр суьгъуьрда тунвай.

Исамудин Агъмедован юбилейрин мярекат лап геждалди ва гурлудаказ кыле фена, адав и юкъуз гьар жуьре тешикатрин патай гуьрметдин грамотаярни тебрикдин телер вахкана. Эхирдай юбилярди виртидаз сагърай лагъана ва вич гъамиша халкъдин къуллугъда акъвазнавайди къейдна.

Юбилей

Чешме ва чешне...

Мердали ЖАЛИЛОВ

И ибара зи рикел вичин уьмуьрдин чехи пай муаллимвиллин пешедиз бахшнавай инсандикай кхьиз башламишайла атана. Инсан - чешме, инсан - чешне...

Дугьриданни, муаллим несилри вичивай чирвилер, тежриба, насигат къачузвай чешме тушни? Ваъ лугьудач садани.

Несилриз вичи чирвилер, тежриба, тербия мердвилелди пайзавай кас чешнелуди туш ни лугьуда?..

Зи ихтилат и йикъара вичин 70 йисан юбилей къейдзавай ахцегъви хва, хъсан педагог, тешкилатчи, насигатчи, общественный деятель, гьурметлу дуст, вафалу буба Сердер Ширинбекович МEGЪАМЕДОВАКАЙ физва. Заз ам гъеле студент йисарилай таниш я. Ада къецепатан члаларин, за урус члаланни литературадин факультетра клелзавай. Дагъустандин государстводин университетда. А факультетар гилани са дараматда ава.

Чи рекъер хейлин йисара гъарма санихъ алатнатлани, 1981-йисалай инихъ мад сад-садал гьалт хъувуна. Дагъустандин педагогикадин илимдинни ахтармишунрин институтда кваллахзавай заз Сердер Ширинбековича кваллахзавай чи меркездин 16-нумрадин юкъван школада са шумудра жедай мумкинвал хъана. Аниз а йисара "лезгийрин мектеб" лугьудай. Зун гъавурда акурвал, анин директорар гъамиша лезгийрикай жезвай. Сердер Ширинбековичани ина 1992-йисалай та пенсиядиз экъечдалди директорвиле кваллахна.

Муаллимарни, директорарни гзаф ксарикай жезвайди я. Хъсан муаллим, чешнелу директор жез, вични гзаф миллетрин векилар авай чехи шегъерда, республикадин меркезда школа чешнединдаз элкьуриз... Им гъар акатай нелай хъайитлани алакьдай кваллах туш.

Сердер Ширинбековичан - школадин руководителдин гъакъиндай Махачкъала шегъердин образованидин управленидин начальни М.Г.Мегъамедован къул алай са характеристикада ихтин гафар гьалтзава: *"С.Ш.Мегъамедов кылпевай школадин коллективдихъ тайин тир агалкъунар хъанва. Сад лагъайди, муаллимар санал агудзавай, са метлебдихъ члугъазвай, руьгъламишзавай алакьаяр арадал атанва. Къвед лагъайди, ина аялри чирвилерин ва тербиядин рекъий къалурзавай дережар дурумлубур, чпелай чешне къачуззавай-бур я. Гъар йисуз лап еке десте аялри гъам шегъердин, гъам республикадин олимпиадайра агалкъунар къалурзава. Мадни къетленди, ина аялрин арада яргъал йисара са жуьрединни тахсиркарвилер хъанвач..."*

Себеб сад я. И карни гъа характеристикада къалурнава: *"С.Ш.Мегъамедова вичин кваллахда са-бурлувал, зегъметдихъай кичле туширвал къалурунихъ галаз сад хьиз, ам гафунизни, буржидизни, къуллугъдизни михьи я. Вичивай хьиз, вичин коллективдивайни сад хьиз истемешзава..."*

Зал Сердер Ширинбекович школада лап четинзавай вахтарани гьалтайди я. Гьик хьи, ам а чкадин къилиз атай вахт чи обществодал санлай "перестройка" лугьудай тапан демократиядин илим гъалиб хъанвайди тир. Уьлкведа экономика чукурайди хьиз, илимдин идараярни кйидай гьалдиз гъанай. Школайрин майданар, спортдин залар, мастерскояр къакъудиз алахънавай "карчиарни" пайда хъанвай. Директор школа тарашчийрикай хуьдай къуватар тупламишуниз мажбур хъанай. Аллагъдиз шукур, меркездин а члаван мэр Сердер Ширинбековичан гъавурда акъуна, школани хуьз, адан таъминвални артухариз кумек ганай.

А члавуз Сердер Ширинбекович шегъердин Советский райондин Собранидин депутатни тир. Райондин Собранида, ахпа шегъердин Собранидани депутат хъун Сердер Ширинбековичаз ада регъбервал гузвай школа авай микрорайондин чехи пай агъалийри, иллаки яшлу ксари, ялгуз, зайифбуру ихтибарнай. Са йисуз ваъ, ада школадин директорвал ийизмай къван гагъда.

Вичин са интервьюда (ам "Махачкъаладин хабарар" газетда ава. 1995-йисан 38-нумра) икй лагъанва: "Школа зи уьмуьрдин мана ва метлеб я. Ам зи шадвални, зи пашманвални я. Ам зи къенин югъни, пакадин умударни я. Абуру заз гележегдиз килигдай мумкинвал хуьзва..."

Умудар авачир руьгъдикай масадаз къуватар артухардай чешме жедайди туш.

Сердер вич бинедилай умудлу, михьи чешме-

дин саядик кваз чехи хъайиди я. Адан буба Ширинбега вичин вири уьмуьрда муаллимвална. Писатель Казим Казимова кхьизвайвал, ада, са хуьрряй маса хуьруз физ, Ахцегъ, Агъул, Къурагъ районра дагъвийрин аялриз чирвилерни тербия гана. Гена алава хъувунва: *"Ширинбег муаллимдизни адан мегърибан кайвани Икълимаяз диде-теблатди цлуд велел къисметна, дидедал Игтвиллин твар атана..."* ("ЛГ"-дин 1998-йисан 4-июндин нумра).

Игит диде, къагъриман буба... Мегер ихтин чешмедив усал велелдер чехи жедайни?!

Сердера аялзамаз вич гзаф имтигъанра ахтармишна. Вуздиз гъахдалди ада Дагъустандин радиокомитетда, Ахцегъ райондин Хинерин хуьре (Къизил дерада) мяденра кваллахна, ахпа анжах чехи келунрив эгечна...

Вуз акъалтарна, ада гена дагълух хуьрера - Къванцила ва Хивда мектебра вичин мумкинвилер ахтармишна. Анжах ахпа шегъердиз, чехи школадиз атана.

Сердер Ширинбековичахъ къетлен бажарагъ авайди, Махачкъалада хьиз, вичин хайи райондани гьисс ийиз хъана. Чаз чидай делилралди, Ахцегъа райондиз талукъ важиблу са марекатни Сердер Ширинбекович Мегъамедован иштираквал авачиз фенач, физвач. Идан гъакъиндай чав агакънавай са документди генани артухдиз шагидвалзава. Адал и райондай акъатнавай лап нуфузлу 12 касдин къулар ала. А чар Дагъустан Республикадин Къилин ва Халкъдин Собранидин Председателдин тварарихъ къенвайди я. Кар анал ала хьи, эхиримжи сеферда Ахцегъ райондин къил хъадайла, анин чехи общественностдиз район чидай, крар тешкилиз алакьдай, халкъдин арада гьурмет авай, яни гележег хъсанди хъун патал умуд кутаз жедай лайихлу кандидатура кланзавай. Абуру са шумуд кас авай. Абурун жергеда С.Ш.Мегъамедовни авай. Чарче и кандидатдин лайихлувилер лап курелди къейднава: *"...тешкилувиллин чехи тежриба ава. 35 йисуз халкъдин образованидин хиле кваллахнава. Абурукай 15 йисуз чехи чешнелу школадин къиле хъана..."*

Сердер Ширинбековичан зегъмет адаз "РД-дин халкъдин образованидин отличник", "РД-дин лайихлу муаллим", "РФ-дин умуми образованидин гьурметлу работник" лагъай гьурметдин тварар гуналди къейднава...

Къисмет я. Сагъламвиллин гьалдиз килигна, Сердер Ширинбекович общественный ва регъбервал гудай кваллахривай къекъечна.

Ада чехи хизандиз къуллугъзава. 2 хвани руш чехи авуна, гъарма сад вичин пешедин рекъий вилкиди физва.

Чехи бубадин патав хтулар къевезва. Ярар-дустар санал кватл хъайи декъикъайра Сердер Ширинбековича вичин уьмуьрдин тлалрикай хуьтлалрикай яргъалди суьгъбетарда. Адан хурун чешме ачух жеда, чешнелу гзаф крар рикел хкида.

Къе чна чи дуьстуниз, зегъметдин ветерандиз агакънавай дережар мубаракзава.

Къуй яргъалди хъуй ви сефер, Эй, Сердер муаллим.

Зайиф тахъуй ви чинал хъвер, Куз эквер, муаллим!

Марифатдин месэлайрай Камаллу хва

Азедин ЭСЕТОВ,
РД-дин халкъдин духтур

- Вун сагърай, чан хва. За гузвай тербия чилел вегъезвач. Накъ базарда зал чи хуьруьнви Балафенди (тварар дегишарнава) дуьшуьш хъана. Акурвалди, ам зи къилив атана, заз ви тарифар ийиз эгечна. Зи юкъван тарни кваз тик хъана, рики, мелгъем эцигъай къван, регъятвал гьиссна. Вири бубайриз, чпин веледрин тариф авурла, хуш жедайди я. Адаз вун вичин кабинетдай, къулу-къулухъди, вичихъ далу элкьуьр тавуна, экъечлайвал гзаф бегенмиш хъана лугъузвай...

Бубадин дикъетлу вилери, вичи и ихтилат ийидайла, хцин чинал сес галачир, айгъам квай хуьруьннин лишанар къугъвайди къатлана.

- Ана гьик хъайиди ятла, авайвал лагъ кван садра. Зи гафар вуна зарафатдал вегъейди хьиз я, - чин члурна бубади.

- Ваъ, я чан дах, ам вуч лагъай члал я. За садрани санални ви чиниз гаф къведайвал ийизвайди

туш. Баламет халу зи чехиди я. Адан кабинетдиз фин-хтунарни пара жезва. Амма вуна лугъудай къван гьурметриз ам лайихлу туширди ваз хъсандиз чида... Ада ваз лагъай гадиса икй хъайиди я. Зак адан патав физ тади квай. Машинай эвчлайла, заз ачух хъанвай зи туплидин багъ акуна. Ам кутлун хъувун патал, рекъин къерехда тунвай къванцел квач эцигна, къил агъузайла, заз ку-квар хъанвай жуван гуьлутдин дабан акуна, амма гуьлут дегишардай мумкинвал захъ амачир. Балафенди халуди зун вилив хуьзвай. Кабинетдиз гъахъайла, зун ракариз мукъва акъвазна. Жуван дерди лагъана, акъатнавай гуьлутдин дабан адаз такун патал, алай чкадал элкьуьн тавуна, гъа атайвал къулу-къулухъди экъечна. Ваз акунани, за мажбур хъана авур карни ада вичиз кланивал гьик къабулнатла?...

Гила бубадин чина халисан хъвер гъатна...

"Чехидаз гьурмет авун хъсан кар я. Анжах къадар чир хъайитла, - мадни хъсан кар..." лагъана бубади вичи-вичикди.

Михьи гъава

Зун 1977-йисуз пуд вацра Ленинградда (гила Санкт Петербург) пешекарвал жкаждай курсара хъана. Ана чаз зурба чирвилер авай халисан алумри лекцияр клелнай. Гагъ-гагъ уьмуьрда чпин къилел атай дуьшуьшрикой марагълу ихтилатарни ийидай.

Са юкъуз, философиядай имтигъан вахкана азад хъанвайла, профессор К-ди са итижлу ихтилат авуна. Дуьшуьш гъа девирда твар-ван акъатай композитордин къилел атайди я, лагъанай ада.

Юкъуз пианинодихъ ацукъна, къилиз тлал ядалди музыка теснифунал алахъна, галатай композитор нянихъ, михьи гъавадихъ цигел яз, Нева вацлун къерехда авай паркуниз фена. Ацукъна ял акъадардай куьсруь жагъуриз агакъни тавунмаз, адан къаршидиз къе кьарлалу атана. Пуд лагъайди акурла, абурун гуьгъуьл ачух хъанвай. Салам гана, "Нет ли желания сообразить на троих?" хабар кьуна абуру. Мягтел хъайи композиторди суалдалди жаваб хгана: "Ам вуч лагъай члал я, жанабияр?" Дуьшуьш хъайибурукай сада, чпин цийи "юлдашдивай" манатни зур пул къачуна, са гьиниз ятлани чукурна. Чкадал

аламайда музыкант кардин гъавурда туна.

Птулка гъаз хтайла, шуьшеда авайди стхавилелди пуд чкадал пайна, гъарда вичинди барчумарна.

Сад лагъай сеферда саки са истикан ички къабулай композитордиз руьгъ женнетдиз фейиди хьиз хъана. Къабулай градусрикой бегъем кхат тавунмаз квалли ахкай композиторди, са къегъалвал авурда хьиз, чпи гьик "на троих сообразить" авунатла вичин папаз ахъайна. Гуьлутуз яб гайи папа са аксивал - затни авунач. Итим, са шумуд юкъуз, гъа икй няниз "братрихъ" галаз "сообразить" ийиз, пакамахъ пахмил ахладариз хъана. Эхирни зигъиндалди зегъмет члугъазвай композитордин къили ван авуна, вичин цийи "юлдашдивай" хабар кьуна: "И чна квиле тухузвай къугъунихъ эхир авайди яни, а къил гьихътинди я?"

И арада патавай тлуз гъа чеб хьтин къвед физвай.

- Атла са трусик алайди аку, ам чна ийизвай "къугъунин" эхир я...

Вичин суалдиз икъван ачух жаваб агакъай композитордихъ мад и паркуна "михьи гъава" члугвадай ашкъи амукънач...

Камаллу келимаяр

Ишреф ЖАВАТОВ

Хендедар гьуьлерилай яргъалди яшамии жседа. Ичкиди инсан кланел къван хъвада. Яхцлур йис жегъилвиллин куьзуьвал я, яхцлурни цлуд йис - куьзуьвиллин жегъилвал. Дишегълидиз вичин яшар ваъ, чарабурунбур хъсан чир жседа. Дяве куьзуьбуру малумарда, рекъидайбур жегъилар жседа. Дяведин эхиримжи макъсад меслят хъун я. Хъсан тербия хъсан адетралди мягъкемарда. Тербиячи вич тербиялуди хъана кланда. Хъуьтлуьн чан гатфари къачуда. Бязи депутатрилай абуру хъагъайбур акъуллу жседа. Гишинвал хъсан ашназ я. Акъуллу инсан мугъманвиле яргъалди акъваздач. Девлетди мискъивал хкуддач. Шикаятчи гъамиша тахсирлу жседа. Гьикъван хам вегъейтлани, гьуьлягъдин хесет дегъии жседач.

Зегьметчийрин кьайгьуда

ЮБИЛЕЙ

Нариман ИБРАГИМОВ

Зегьметдин гьакьиндай законда кьейд-навайвал, зегьмет члугвазвай чкадила, карханадила, идарадила аслу тушиз руководителри гьар сана кьвалахдай кьулай шартлар тешкилун, работникар герек алатралди, махсус парталдалди, алахьунриз килигай лайихлу мажибдалди таъминарун лазим я. Республикада и закон тамамарзавай гьалдал гуьзчивалзавай ва ам кьилиз акьудун истемешзавай федеральный идарани ава, ам зегьметдин Госинспекция я. Гьа и месэляяр чпиз талукь тир госинспекциядин промышленностдин ва агропромышленный комплексдин отделдин начальник ФЕРГЪАТОВ Валентин Мавлудович я. И йикъара ада багьрияр, дустар, кьвалахдай юлдашар галаз вичин 60 йисан юбилейни кьейд ийидайвал я. И лишанлу ва кьиадин вилик Валентин Мавлудович чи редакциядиз мугьман хьана ва чна гьар са зегьметчидиз чир хьана кьанзавай месэлярикой суьгьбетна.

■ **Зегьметчийрин патахьай кьайгьударвал ийизвай идара аваз хьун хьсан я. Законар кьилиз акьудзавай гьалдал гуьзчивалзавай идараяр мадни ава. Куь инспекциядин кьилин везифайрик вуч акатзава?**

- Зегьметдин ва зегьмет хуьнин гьакьиндай Россиядин Федерациядин закондин бинедаллаз чи инспекцияди зегьметчийрин ихтиярар хуьзва. Кьвалахзавай чкадила аслу тушиз. Кьандатла вичиз госуларстводин, кьандатла хуси кархана, акционервилеин общество, фирма, коммерциядин идара хьурай. Садазни зегьметчи клева твадай, адаз кьулайсуз, хаталу шартлара кьвалахиз тадай ихтияр авайди туш. Гьайиф хьй, чи республикада законрал амал тийизвай, абурукай хабар авачирдай кьаз, зегьметчи инсанрин ихтиярар члурзавай дуьшуьшар мукьвал-мукьвал гьалтзава.

■ **Вун кьиле акьвазнавай отделдин везифаяр гьихьтинбур я?**

- Отделда зунни кваз кьуд касди кьвалахзава. Чна промышленностдин ва агропромышленный комплексдин вири карханайра, фирмайра, идарайра Зегьметдин гьакьиндай закондал амал авунал гуьзчивалзава. Руководительри гьар са работниких галаз зегьметдин икьрарар кутуннатла ахтармишзава. Им лап важиблу месэля я. Эгер зегьметдин икьрар авачтла, кьвалахзавай касдиз мажиб конвертда аваз гузва. И кар себеб яз вичин везифа тамамарзавай касдиз еке зиян хкатзава. Пенсиядиз фидайла, документра тлим мажиб кьалурнавайвилей, адаз пенсияни агьа кланинди агакьда. Эгер производствода хер-кьацл хьайитла ва я инсан

КЪЕЙД.

В.ФЕРГЪАТОВ 1956-йисан июндин вацра Мегьарамдхуьруьн райондин Мугьверганрин хуьре дидедиз хьана. Хуьруьн мугьжуд йисан школа куьтягьай ам Махачкьаладин автотдорожный техникумдик эчекИна. Диплом кьачур жегьил пешекар Мегьарамдхуьруьн рекьерин управленидиз кьвалахиз ракурна. Советрин армиядин эсергейра кьулдугьна хтайдалай зегьмет члугуна. Кьвалахни ийиз, вузни акьалтларна. 1995-йисалай В. Фергьатов Дагьустан Республикада авай зегьметдин Госинспекциядин кьулдугьчи, РФ-дин госуларстводин гражданский кьулдугьдин I-классдин советник я.

Валентин Мавлудовичахь чешнелу хизан ава. Адан уьмуьрдин юлдаш Саимер РСФСР-дин ва РД-дин лайихлу духтур Вагьабов Абдулвагидан руш я. Абурухь хва Эльдар ва руш Эльвира ава. Кьведани кьилин образование кьачунва ва чпин пешейрай зегьмет члугвазва. Кьвед лагьай классда Келзавай ва спортдал, кьуьлер авунал рикI алай хтул Мугьаммада члехи бубани баде шадарзава.

кьейи дуьшуьшра, зегьметдин икьрар кутуннавайдав ва я адан багьрийрив закондин бинедаллаз талукь кьадардин субсидияр (1 миллион манатдила вичиз), звездин пулар ва кьазанмишзавайди амачирвилей веледрив талукь пенсияни агакьда. Зегьметдин икьрар гвачирди вири кьезилвилерикай, галайвилерикай хкатзава. Гьар са руководителдизни, рабочийдизни, работникодизни чир хьун лазим я, мажиб конвертда аваз ваь, ведомостдал кьул члугуна кьачуна кланда.

Чна мажибар вахтунда гунал, зегьмет хуьнал, кьвалахзавай чка хатасузди хуьнал, зегьметчийр махсус парталдалди таъминарунал гуьзчивалзава, хер-кьацл хьайи ва бедбахтвилеин маса дуьшуьшар ахтармишзава, дуьшуьшрик акатайбуруз законда кьалурнавай кьезилвилер гунин, звездин пулар хгун истемешзава, бейкарриз пособияр гун, тагунин месэляяр чирзава, бедбахтвилеин дуьшуьшрай страховай пулар гузвани гузвачни, тайинарзава. законар члурзавай гьар са дуьшуьшда талукь ксар жавабдарвилеиз члугвадай актар хьизва, жерме ийизва. Чир хьун патал: законар кваз такьазвай кьуллугьчийр (руководителар) 1 агьзур манатдила 25 агьзур манатдал кьван, юридический лицозяр (карханаяр, идараяр) 30 агьзур манатдила 150 агьзур манатдал кьван жерме ийизва. Производстводин карханаяр, цехар эцигуниз, абур цийи техникадалди таъминаруниз, цийи технологияр кардик кутуниз талукь ихтияр гузва.

■ **Зегьметдин ва зегьмет хуьнин гьакьиндай РФ-дин законар чи республикада гьикI кьилиз акьудзава? Куьн инжиклу ийизвай, татугайвилериз гзаф рехь гузвай дуьшуьшар гзаф авани?**

- Зегьметдин ва зегьмет хуьнин гьакьиндай РФ-дин законрал амал авун гьар са руководителдин, работодателдин эвелимжи буржи я. Лугьун лазим я хьй, Зегьметдин кодекс чи кьилин документ я ва чна адан бинедаллаз везифаярни тамамарзава. Инспекциядин работникодиз суткадин гьй вахтунда хьайитла карханайриз фидай, анра кьвалах тешкилнавай гьалар, шартлар ахтармишдай ихтияр ава. Малум тирвал, гьар са карханадихь зегьметчийрин кьвалах тешкилдай вичин кьайдаяр, кьеттенвилер, мумкинвилер ава. Руководительрини сифте нубатда коллективдиз кьвалахдин кьулай шартлар, хаталу, инсанриз зиян хкатдай дуьшуьшар арадал текьведайвал, тешкилун лазим я. Эгер и кьайдайвал, истемешунрал амалзавачтла, руководитель тахсирлу я. Гьалар лап члурбур яз акуртла, чна цехар, линияр, арабир карханани акьазарзава ва авунвай ахтармишунрин нетижайриз килигна, законар члурзавай гьалдикай материалар тахсиркарар жавабдарвилеиз члугунин мураддалди кьайдаяр хуьдай органриз рекье твазва. Закондин бинедаллаз административный тахсиркарвилериз талукь

делойриз тамашзава ва хуси кьейдер (заклученияр) ийизва, инсанар законрин, чпиз авай ихтияррин гьавурда твазва.

Лугьун хьй, алатай йисуз чи инспекторри зегьметдин законрихь галаз алакьалу праводин актар кьилиз акьудзавай гьалар кирун патал 2091 ахтармишун кьиле тухвана. Абурукай 314 агьалийрин арзайрин, талабунрин бинедаллаз. 135 карханади, идаради, фирмади кьвалахзавайбуруз вахтунда мажибар гузвачир. Чи кьаришмишвал себеб яз алатай йисуз вахтунда мажиб агакь тавур 21566 касдиз 336 млн. 169 агьзур манат вахуз туна. Кьиле тухвай ахтармишунрин нетижайриз килигна, законар члурзавайбуруз 14 миллион манатдив агакьна жерме авуна. И пулуникай 2 млн. 814 агьзур манат кьуллугьгар гьиле авай ксар жерме авуна. Чи инспекторрин истемешунралди карханайра, идарайра руководителрив зегьметдин 1419 договор кутлуниз туна. Госинспекциядиз арзаяр кьейи ва чпин талабунр гваз атай 973 дуьшуьшда агьалийрин дердияр туькьурриз куьмек гана. И жуьреда тухузвай кьвалах себеб яз эхиримжи пуд йисуз республикада производствода арадал атай бедбахтвилеин дуьшуьшарни хейлин тимил хьана. Шаз чна бедбахтвилеин ругуд дуьшуьш ахтармишунр ва талукь тир серенжермарни кьабулун патал документар гьазурна.

■ **Зегьметдин кодексда зегьметчийрин ихтиярар гьикI хвенва?**

- Зегьметдин кодекс гзаф юристрин, пешекаррин, обществойрин, организацийрин иштираквал аваз арадал гьанвай важиблу документ я. Ана зегьметчийрин тереф хвенвай гзаф статья, пунктлар ава. ИкI, 219 ва 220 лагьай статьяйра работникодиз хатасузвилеин истемешунриз жаваб гудай шартлар тешкилнавай чкада зегьмет члугвадай ихтияр авайди кьейд-нава. Эгер гьахьтин шартлар, бегьерлувилелди кьвалахдай кьулайвилер авачтла, бедендиз хасаратвал хкатун мумкин ятла, работникодиз кьвалахал экьечI тийидай ихтиярни ава. Ихьтин макьамда кьвалахзавай чкада кутугай шартлар тешкилун истемешунр ва ахпани кьвалахун герек я.

Кодексдик зегьмет хуьнин жигьетдай рабочий коллективриз, руководителриз чирвилер, вердишвилер гунин месэляярни кутунва. Гзаф кьадарда хуси ва гьеччи карханаяр арадал атанвай вахтунда, и кар мадни важиблу я. Техникадин, зегьметдин хатасузвилей чирвилер гьар са зегьметчидиз герек кьезвайди я. Исятда госинспекциядин инспекторри вири хусиятдин жуьрейрин карханайра, идарайра кьвалахзавай ксариз чкадал зиян хкат тийидай шартлар тешкилнавани, авачни ахтармишзава. Гьар са дуьшуьшда талукь истемешунарни ийизва. Лугьун хьй, гзаф руководителри и кар хушдиз кьабулзава, гьавилей абур жермени ийизва. Виридалайни хьсанди, законди ийизвай истемешунар вахтунда кьилиз акьудун я.

Веревирдер Руьгьдин хазина чкIизва!

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ,
тарихчи-насихатчи

Дуьньядин девлетрикай эвелимжи чкадал алай затлар гзаф ава. Абурукай садни ктаб я. Тавратни, Забурни, Кьурьанни ктабар я. Абуру девиррилай девирралди инсаниятдиз законарни кьанунар, кьайдаярни талабунр чирзава, тербия гузва.

Инсандиз кьаст ийимир, чуьнуьхмир, чалкечирвал ийимир, хьвамир, члугвамир - и вад талабунр винидихь кьалурнавай ктабра эвелимжибур я.

Куьгьне девирра ктабдин кьимет лап багьа тир. Пул авачир вахтара адахь яц, гамиш гудай. Варлу, агьваллу ксарин, хузаинрин арада ктаб еке ядигар тир. Пачагьрин арада ни ктабар сада-садаз гуьурметдин савкьатар яз гудай ва, кьелиз, менфят хкудиз, махпурда туна виш йисаралди хуьдай.

Советрин девирда яшамаш хьайи чаз, яшлугуруз, хьсандиз чизва, ктабриз гьихьтин гуьурмет, кьимет а члавуз авайтла.

Ктабар вирида: гьечидани члехида, иллаки школьникрини студентри гзаф кьелдай. Ктабрин игитрилай ирс кьачуна, тербияла-миш жедай. Шегьеррани районра, хуьрера ктабрин туьквенар, библиотекаяр, кьелдай махсус кьвалер, залар авай.

Библиотекайра ктабрин кьадарар гьар йисуз артухардай. Гьар са кьелзавайдаз махсус карточка аваз, ктабханайрин ракарар гьаммишанда ачур яз аквадай.

Кьелзавайбурун конференцияр тухудай. Ктаб идеологиядин члехи яракь тир. Чи Ватан тербиядин, кьелзавайбурун уьлкве тир.

Писателриз, шаирриз, журналистрин виринра еке гуьурмет-авторитет авай. Абуру гьукуматдин, обществодин эвелимжи дескекар тир. Цийи ктабар ихьин, акьатун, абур халкьдин арада раиж авун еке сувар хьиз тир.

Виринриз сад хьиз чкIай перестройкадин азарди медениятдинни эдебиятдин багьларални вичин жив, хар кьурна. Алай девирдин кьайдасуз, адалатсуз базаррани туьквенра шейэр кьачузвайбурулай гузвайбуру гзаф хьанва. Амма ктабар авач. Абуру алвер авун хийирлу туш лугьзува. Кьекьвейтлани, ктабрин туьквенар тек-туькни гьалтзамач. Идахь галаз сад хьиз, библиотекайрин ктабрин кьадарарни, фондари, кьелзавайбуруни кьвердавай тимил жезва. Чи общество, кьурулуш идеологиядин тербиядикай хкатнава. Аяларни, жегьиларни, агьиларни телевизордални компьютердал, телефонрал, Интернетдал йиф-югьди машгьул хьанва.

Гзафбуру и кар илимдинни техникадин революциядай кьазва, шадвилерзава. Амма и такьатри кьилерив ваь, гьилерив кьвалахиз тазва. Диде-бубайрин гуьзчивилик квачир бязи аялар, жегьилар телевизорринни компьютеррин кьане набутни жезва, акьулдай физва. Абурун программайрин члехи пай чи аялар, жегьилар, гьатта члехибурни рекьай акьуддай вижесуз затлар я. Анай яракьар гьикI гьазурдатла, инсанар гьикI рекьидатла кьалурзава.

Ихьтин гьаясуз передачайрин кьаюмвиле акатнавай аялар, жегьилар тамамвилелди члур жезва, абур обществодивай кьакьатзава, тамаризни катзава. И кар такун, аваз, вилик пад кьун тавун тажуб жедай кар я.

Образованидин министрстводи, муаллимрини, диде-бубайри, чирвилер ва тербия гузвай вири идарайри и кардин вилик пад кьун, акьалтзавай несил ктабар клан хьунин руьгьдаллаз тербияламишун лазим тушни? Ктаб вичин вини дережада хтун тавуртла, чи обществодин эхир гьихьтинди жедатла лугьун четин я.

Чи руьгьдин хазина михьиз чкIидачни?..

понеделник, 6 июня

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 8.05-08.08 Вести-Дагестан
08.36-08.41 Вести-Дагестан
11.35 Вести-Дагестан
14.30 Вести-Дагестан
17.30 Вести-Дагестан
18.20 Безопасное колесо-2016.
18.40 Живая краса Дагестана с.Курда.

- 21.45 «Промпрогресс»
22.30 Новости Дагестана.
23.00 Новости Дагестана.
23.20 «Глобальная сеть»
23.50 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Быть нужным людям»
00.30 Новости Дагестана..
ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».

21.00 Т/с «На дальней заставе». (12+).

РОССИЯ 1

- 5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Вести». (12+).
9.15 «Утро России». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Вести - Москва».
11.55 Т/с «Тайны следствия».
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Вести - Москва».
14.50 «Дежурная часть».
15.00 «Аромат шиповника».
17.00 «Вести». (12+).
17.30 «Вести - Москва».
17.50 «Вести». (12+).
18.15 «Прямой эфир». (16+).
19.35 «Вести - Москва».
20.00 «Вести». (12+).
21.00 Т/с «На дальней заставе». (12+).

НТВ

- 5.00 Т/с «Супруги». (16+).
6.00 «Новое утро».
9.00 Т/с «Возвращение Мухомара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».

- 13.50 «Место встречи».
15.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Вышибала».
22.30 «Итоги дня».
22.55 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
0.55 «Место встречи».
2.05 «Следствие ведут...»
3.05 Т/с «ППС». (16+).

ТВЦ

- 6.00 «Настроение».
8.00 Х/ф «SOS» над тайгой». (12+).
9.20 Детектив «Женская логика 2». (12+).
11.30 «События».
11.50 «Постскриптум».
12.55 «В центре событий».
13.55 «Осторожно, мошенники! Дачный ужас».
14.30 «События».
14.50 «Городское собрание». (12+).
15.40 Т/с «Леди исчезают в полночь». (12+).
17.30 «Город новостей».
17.40 Т/с «Балобол». (16+).
19.40 «События».
20.00 «Право голоса».
21.45 «Петровка, 38». (16+).

- 22.00 «События».
22.30 «Криминал. Картина маслом». Спецрепортаж. (16+).
23.05 «Без обмана». «Все для ванной». (16+).
0.00 «События. 25-й час».
0.30 Х/ф «Расплата».

ЗВЕЗДА

- 6.00 Д/с «Города-герои». Тула».
7.10 Новости. Главное.
7.50 Х/ф «Взрыв на расвете». (12+).
9.00 Новости дня.
9.15 Х/ф «Взрыв на расвете». (12+).
9.50 Т/с «Сыщики 3». «По трамвайному билету». (12+).
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с «Сыщики 3». «По трамвайному билету». (12+).
10.55 Т/с «Сыщики 3». «Не стреляйте в пианиста». (12+).
13.00 Новости дня.
13.15 «Звезда на «Звезде». (6+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Сыщики 4». «Без шума и пыли». (12+).
16.00 Т/с «Сыщики 4». «Как хорошо быть генералом». (12+).
17.10 Д/с «Оружие Первой мировой войны». «Жатва смерти».
18.00 Новости дня.
18.30 Д/с «Равновесие страха. Война, которая осталась холодной». (12+).
19.20 «Прогнозы».
20.05 Т/с «Покушение» (Россия - Беларусь).
22.00 Новости дня.
22.20 Т/с «Покушение» (Россия - Беларусь).
23.55 Х/ф «Выстрел». (6+).
1.45 Х/ф «Молодая гвардия». (12+).
5.05 Д/ф «Железный остров». (12+).

REN TV

- 5.00 «Секретные территории». (16+).
6.00 «Документальный проект». (16+).
7.00 «С бодрым утром!»
8.30 «Новости». (16+).
9.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».
11.00 «Документальный проект». «Земные следы пришельцев». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости». (16+).
13.00 «Званый ужин». (16+).
14.00 Х/ф «Герой-одиночка». (США). (16+).
16.00 «Информационная программа 112». (16+).
16.30 «Новости». (16+).
17.00 «Тайны Чапман».
18.00 «Самые шокирующие гипотезы». (16+).
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости». (16+).
20.00 Х/ф «Смертельное оружие». (США). (16+).
22.00 «Водить по-русски».
23.00 «Новости». (16+).
23.25 Т/с «Спартак: Кровь и песок». (США). (18+).
1.40 «Самые шокирующие гипотезы». (16+).
2.40 «Секретные территории». (16+).
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 Утро на «5». (6+).
9.10 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30-17.35 Т/с «Гончие» (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы». «Чужой грех». (16+).
19.40 Т/с «Детективы».
20.20 Т/с «След». «Не буди лихо». (16+).
21.10 Т/с «След». «Исчезновение». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След». «Полли».
23.15 «Момент истины».

- 0.10 «Место происшествия. О главном».
1.10 Т/с «Детективы». «Чужой грех». (16+).
1.55 Т/с «Детективы». «Выкуп». (16+).
2.35 Т/с «Детективы». «Дон Жуан с фабричной». (16+).
3.10 Т/с «Детективы». «Продвинутая бабушка». (16+).
3.40 Т/с «Детективы». «Холодное блюдо».

ДОМАШНИЙ

- 6.30 Домашние блюда с Джейми Оливером. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
8.15 По делам несовершеннолетних. (16+).
10.15 Давай разведемся! (16+).
12.15 Д/ф «Курортный роман». (16+).
13.15 Д/ф «Преступления страсти». (16+).
15.15 Т/с «Варенька». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
18.05 Т/с «Она написала убийство». (16+).
19.00 Т/с «Ключи от прошлого». (16+).
20.55 Т/с «Только о любви». (16+).
22.55 Беременные. (16+).
23.55 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Фото на документы». (16+).
2.25 Т/с «Только о любви». (16+).

ИНДИЯ

- 0.00 Х/ф «Легенда о Паласси Радже». (16+).
3.30 «Путешествие по Индии: Майсур. Остров Шрирангангата». (12+).
4.10 Комедия «Принц и Диана». (16+).
7.10 Комедия «Салон связи». (16+).
10.00 Драма «Журналист».
12.10 Комедия «Влюбленная парочка». (16+).

- 15.10 «Верные друзья».
18.10 Комедия «Дважды мощенники». (16+).
21.05 Драма «Острый перец». (16+).

КУЛЬТУРА

- 7.00 Канал «Евроньюс».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Х/ф «Выстрел».
12.30 «А.С. Пушкин. Тысяча строк о любви».
12.55 Х/ф «Капитанская дочка».
14.30 «А.С. Пушкин. Тысяча строк о любви».
15.00 «Новости культуры».
15.10 Х/ф «Борис Годунов».
17.30 «А.С. Пушкин. Тысяча строк о любви».
17.55 Г. Свиридов. «Метель». Музыкальные иллюстрации к повести А.С. Пушкина. В. Федосеев и Государственный академический Большой симфонический оркестр
18.30 А.С. Пушкин. «Медный всадник».
19.00 Д/ф «Пуэбло. Город церквей и жуков».
19.15 «Спокойной ночи, малыши!»
19.30 «Новости культуры».
19.45 «Главная роль».
20.05 «Сати. Нескучная классика...» с Н. Басовской и Д. Кирнарской.
20.45 Д/ф «Камчатка. Огненный рай».
21.00 «Тем временем».
21.50 «Голоса XXI века». В. Герелло.
22.20 Х/ф «Станционный смотритель».
23.30 «Новости культуры».
23.45 «Худсовет».
23.50 «Энигма. Сэр Тим Смит».
0.35 Т/с «Иванов»
1.25 Д/ф «Дома Хорта в Брюсселе».
1.40 «Только Моцарт».
2.40 Д/ф «Гоа. Соборы в джунглях».

вторник, 7 июня

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Магудере» (на агулском языке)
11.35 Местное время. Вести-Дагестан
14.30 Местное время. Вести-Дагестан
17.30 Местное время. Вести-Дагестан
18.15 Реклама
18.20 Гала-концерт лауреатов международного фестиваля юных талантов «Это песня твоя и моя».
19.30 Реклама
19.35 Местное время. Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Новости Дагестана.
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил» Беседа с главным редактором газеты «Зори Табасарана» Гаджимурадом Гасановым
08.00 Мультфильмы
08.30 Новости Дагестана.
08.45 Д/с «Исчезновение»
09.20 Х/ф «Римские каникулы» 12+
12.05 «Педагогическое сопровождение»
12.30 Новости Дагестана
12.55 «На виду» Санаторий «Леззет»
13.30 «Службы экстренной помощи»
13.50 «Промпрогресс»

- 14.30 Новости Дагестана
14.50 Т/с «Саванна»
15.40 Д/с «Вкус путешествий»
16.10 Мультфильм
16.30 Новости Дагестана
16.50 Х/ф «Последний табор» 6+
18.25 Мультфильм
18.45 Передача на лакском языке «Аьрчи ва агьл»
19.30 Новости Дагестана
20.00 Новости Дагестана
20.20 «Подробности»
20.40 «Бизнес Дагестана» 12+
21.20 «Круглый стол»
21.55 «Правовое поле»
22.30 Новости Дагестана
23.00 Новости Дагестана
23.20 «Угол зрения»
23.50 Фильм-концерт «Фольклорный ансамбль «Казии-Кумух»»
ПЕРВЫЙ
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Пусть говорят».
13.25 «Таблетка». (16+).
13.55 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

- 5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Вести». (12+).
9.15 «Утро России». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Вести - Москва».
11.55 Т/с «Тайны следствия».
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Вести - Москва».
14.50 «Дежурная часть».
15.00 Т/с «Аромат шиповника». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.30 «Вести - Москва».
17.50 «Вести». (12+).
18.15 «Прямой эфир». (16+).
19.35 «Вести - Москва».
20.00 «Вести». (12+).
21.00 Т/с «На дальней заставе». (12+).
23.55 «Вести.doc». (16+).
1.55 «Химия нашего тела. Гормоны». «Приключения тела. Испытание огнем». (12+).

НТВ

- 5.00 Т/с «Супруги». (16+).
6.00 «Новое утро».
9.00 Т/с «Возвращение Мухомара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
13.50 «Место встречи».
15.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Вышибала».
22.30 «Итоги дня».
22.55 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
0.50 «Место встречи».
2.00 «Главная дорога». (16+).
2.45 «Дикий мир».

ТВЦ

- 6.00 «Настроение».
8.05 «Доктор И...» (16+).
8.40 Детектив «Будни уголовного розыска». (12+).
10.20 Д/ф «Владимир Гуляев. Такси на Дубровку».
11.30 «События».
11.50 Т/с «Инспектор Морс».
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Без обмана». «Все для ванной». (16+).
15.40 Т/с «Леди исчезают в полночь». (12+).
17.30 «Город новостей».
17.40 Т/с «Балобол». (16+).
19.40 «События».
20.00 «Право голоса».
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Осторожно, мошенники!» (16+).
23.05 «Удар властью. Юлия Тимошенко». (16+).
0.00 «События. 25-й час».
0.30 «Право знать!» (16+).
1.45 Х/ф «Небо подших».

ЗВЕЗДА

- 6.00 Д/с «Города-герои». Смоленск».
7.05 «Служу России».
7.35 Х/ф «Неслужебное задание».
9.00 Новости дня.
9.15 Х/ф «Неслужебное задание».
9.50 Т/с «Сыщики 4». «Любовь зла». (12+).
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с «Сыщики 4». «Любовь зла». (12+).
12.00 «Процесс».
13.00 Новости дня.
13.15 «Звезда на «Звезде». (6+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Сыщики 4». «Ледяное пламя».
16.00 Т/с «Сыщики 4». «Список регента».
17.10 Д/с «Оружие Первой мировой войны». «На острие прорыва». (12+).
18.00 Новости дня.
18.30 Д/с

- «Равновесие страха. Война, которая осталась холодной». (12+).
19.20 «Легенды армии с Александром Маршалом». (12+).
20.05 Т/с «Покушение» (12+).
22.00 Новости дня.
22.20 Т/с «Покушение» (12+).
23.55 Х/ф «Верьте мне, люди!». (12+).
2.10 Х/ф «Медный ангел». (12+).

REN TV

- 5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
6.00 «Документальный проект». (16+).
7.00 «С бодрым утром!»
8.30 «Новости». (16+).
9.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».
11.00 «Документальный проект». «Штабная роса». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости». (16+).
13.00 «Званый ужин». (16+).
14.00 Х/ф «Смертельное оружие». (США). (16+).
16.00 «Информационная программа 112». (16+).
16.30 «Новости». (16+).
17.00 «Тайны Чапман».
18.00 «Самые шокирующие гипотезы». (16+).
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости». (16+).
20.00 Х/ф «Смертельное оружие 2». (США). (16+).
22.10 «Водить по-русски».
23.00 «Новости». (16+).
23.25 Т/с «Спартак: Кровь и песок». (США). (18+).
0.30 «Самые шокирующие гипотезы». (16+).
1.30 «Секретные территории». (16+).
2.30 «Странное дело».
3.30 «Тайны Чапман».
4.30 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 6.00 «Сейчас».
6.10 Утро на «5». (6+).
9.10 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.40 Т/с «Гончие» (16+).
11.45 Т/с «Гончие» (16+).
12.00 «Сейчас».
12.40 Т/с «Гончие» (16+).
13.30 Т/с «Гончие» (16+).
14.25 Т/с «Гончие» (16+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
17.30 «Актуально».
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы». «Граница подлости». (16+).
19.40 Т/с «Детективы». «Фото как улика». (16+).
20.20 Т/с «След». «Суррогат». (16+).
21.10 Т/с «След». «Безумное чаепитие». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След». «Золотая пора». (16+).
23.10 Т/с «След». «Внутреннее дело». (16+).
0.00 Комедия «Сирота казанская». (12+).
1.35 Драма «Вам и не снилось». (12+).
3.15 Х/ф «Зеленые цепочки». (12+).

ДОМАШНИЙ

- 6.30 Домашние блюда с Джейми Оливером. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
8.15 По делам несовершеннолетних. (16+).
10.15 Давай разведемся! (16+).
12.15 Д/ф «Курортный роман». (16+).
13.15 Д/ф «Преступления страсти». (16+).
15.15 Т/с «Варенька». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
18.05 Т/с «Она написала убийство». (16+).
19.00 Т/с «Ключи от прошлого». (16+).

- 20.55 Т/с «Только о любви». (16+).
22.55 Беременные. (16+).
23.55 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Женщин обижать не рекомендуется». (16+).
2.10 Т/с «Только о любви». (16+).
4.05 Д/с «Звездные истории». (16+).
5.05 6 кадров. (16+).
5.15 Тайны еды. (16+).
5.30 Домашние блюда с Джейми Оливером. (16+).

ИНДИЯ

- 0.00 Комедия «Азбука жизни». (16+).
3.00 «Секреты индийской кухни». (12+).
3.35 «Путешествие по Индии: Шраванбелагола, Халебид, Белур». (12+).
4.10 Триллер «Темная сторона страсти». (16+).
7.10 Комедия «Денежный мешок». (16+).
10.00 Триллер «Чужаки». (16+).
12.10 Боевик «За двумя зайцами». (16+).
15.10 Драма «Рам и Балрам». (16+).
18.10 Мелодрама «В поисках любви». (16+).
21.05 Боевик «Ради брата». (16+).

КУЛЬТУРА

- 6.30 Канал «Евроньюс».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Х/ф «Станционный смотритель».
12.25 «Энигма. Эвелин Гленни».
13.10 «Правила жизни».
13.40 «Пятое измерение».
14.10 Т/с «И в а - нов».

- 15.00 «Новости культуры».
15.10 Д/с «Восход цивилизации». «Как греки изменили мир».
16.00 «Сати. Нескучная классика...» с Н. Басовской и Д. Кирнарской.
16.40 «Пророк в своем Отечестве». «Степан Макаров. Беспокойный адмирал».
17.10 Марта Аргерих. Концерт в Варшаве.
18.00 Д/ф «Петр Вельяминов. Люди. Роли. Жизнь».
18.30 «Полиглот». Китайский с нуля за 16 часов!
19.15 «Спокойной ночи, малыши!»
19.30 «Новости культуры».
19.45 «Главная роль».
20.05 «Искусственный отбор».
20.45 «Правила жизни».
21.10 «Игра в бисер» с И. Волгиним. «В.В. Набоков. «Приглашение на казнь».
21.50 «Голоса XXI века». Ильдар Абдразаков.
22.15 Д/с «Восход цивилизации». «Как греки изменили мир».
23.05 М/ф «Ограбление по... 2».
23.30 «Новости культуры».
23.50 «Союзмультфильм. Невесомая жизнь». Фильм 1.
0.20 Т/с «Иванов»
1.10 Д/ф «Этот некротимый Жолио-Кюри».
1.55 «Полиглот». Китайский с нуля за 16 часов!
2.40 Д/ф «Синтра. Вечная мечта о мировой империи».

среда, 8 июня

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Рубас» (на табасаранском языке)
11.35 Местное время. Вести-Дагестан
14.30 Местное время. Вести-Дагестан
17.30 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 «Парус надежды». К дню социального работника.
18.45 Дагестан спортивный
19.05 Альма-матер.
19.15 Каспийский отшельник. Остров Чечень.
19.30 Реклама
19.35 Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Новости Дагестана.
07.15 Передача на ласком языке «Аьрши ва агьлу»
08.00 Мультфильмы
08.30 Новости Дагестана.
08.45 Д/с «Исчезновения»
09.20 Х/ф «Ковбои»
11.45 «Бизнес Дагестана» 12+
12.30 Новости Дагестана.
12.55 «Правовое поле»
13.30 «Круглый стол»
14.10 «Подробности»
14.30 Новости Дагестана.
14.50 Т/с «Саванна»
15.40 Д/с «Вкус путешествий» 12+
16.10 Мультфильм
16.30 Новости Дагестана.
16.50 Х/ф «Гиперболоид инженера Гарина»
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»

19.30 Новости Дагестана.
20.00 Новости Дагестана.
20.20 «Глянец» 12+
21.00 «Гонг» 12+
21.25 «Жилой мир»
21.50 «Вдохновение»
22.10 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Гуниб»
22.30 Новости Дагестана.
23.00 Новости Дагестана.
23.20 «Аутодафе»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Телеочерк
01.35 Т/с «Саванна»
02.20 «Гонг» 12+
02.45 Х/ф «Потасовка в Панаме» 16+
04.20 Год гор. В/ф «Мой Цекоб» 12+
05.00 «Жилой мир» 12+
05.25 Х/ф «Гиперболоид инженера Гарина» 6+
ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Пусть говорят».
13.25 «Таблетка». (16+).
13.55 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Практика».
23.35 «Вечерний Ургант».
0.10 Ночные новости.
0.25 «Политика». (16+).
1.30 «Наедине со всеми».
2.25 «Время покажет».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Вести». (12+).
9.15 «Утро России». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Вести - Москва».
11.55 Т/с «Тайны следствия». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Вести - Москва».
14.50 «Дежурная часть».
15.00 Т/с «Аромат шиповника». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.30 «Вести - Москва».
17.50 «Вести». (12+).
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Вести - Москва».
20.00 «Вести». (12+).
21.00 Т/с «На дальней заставе». (12+).
22.55 «Специальный корреспондент». (16+).
0.55 «Мы родом из мультфильмов».
НТВ
5.00 Т/с «Супруги». (16+).
6.00 «Новое утро».
9.00 Т/с «Возвращение Мухомора». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
13.50 «Место встречи».
15.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Вышибала».
22.30 «Итоги дня».
22.55 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
0.50 «Место встречи».
ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.05 «Доктор И...» (16+).
8.40 Х/ф «Наградит (посмертно)». (12+).
10.20 Д/ф «Леонид Броневой. А Вас я попрошу остаться». (12+).

11.30 «События».
11.50 Т/с «Инспектор Морс».
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Удар властью. Юлия Тимошенко». (16+).
15.40 Х/ф «Осколки счастья». (12+).
17.30 «Город новостей».
17.40 Т/с «Балобол». (16+).
19.40 «События».
20.00 «Право голоса».
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Линия защиты».
23.05 «Советские мафии. Пьяное такси». (16+).
0.00 «События. 25-й час».
0.25 «Русский вопрос».
1.10 Х/ф «Привет, киндер!»
2.55 Д/ф «Травля. Один против всех». (16+).
ЗВЕЗДА
6.00 Д/с «Русская императорская армия». (6+).
6.10 Х/ф «Начальник Чукотки».
8.00 Х/ф «Чужие здесь не ходят». (6+).
9.00 Новости дня.
9.15 Х/ф «Чужие здесь не ходят». (6+).
9.50 Т/с «Сыщики 4». «Над вечным покоем». (12+).
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с «Сыщики 4». «Над вечным покоем». (12+).
12.00 «Особая статья».
13.00 Новости дня.
13.15 «Звезда на «Звезде». (6+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Сыщики 4». «Мелодия для пистолета слухителем».
16.00 Т/с «Сыщики 5». «Бей первым». (12+).
17.10 Д/с «Оружие Первой мировой войны». «Воздушная тревога».
18.00 Новости дня.
18.30 Д/с «Равновесие страха. Война, которая осталась холодной». (12+).
19.20 «Последний день». (12+).

20.05 Т/с «Под ливнем пуль». (12+).
22.00 Новости дня.
22.20 Т/с «Под ливнем пуль». (12+).
0.50 Х/ф «Анна на шее». (6+).
2.30 Х/ф «Еще раз про любовь». (12+).
4.25 Х/ф «Здесь твой фронт». (16+).
REN TV
5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
6.00 «Документальный проект». (16+).
7.00 «С бодрым утром!»
8.30 «Новости». (16+).
9.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
11.00 «Документальный проект». «Золото древних предков». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости». (16+).
13.00 «Звонкий ужин». (16+).
14.00 Х/ф «Смертельное оружие 2». (США) (16+).
16.00 «Информационная программа 112». (16+).
16.30 «Новости». (16+).
17.00 «Тайны Чапман».
18.00 «Самые шокирующие гипотезы». (16+).
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости». (16+).
20.00 Х/ф «Смертельное оружие 3». (США) (16+).

22.15 «Смотреть всем!»
23.00 «Новости». (16+).
23.25 Т/с «Спартак: Возмездие». (США). (18+).
1.30 «Самые шокирующие гипотезы». (16+).
2.30 «Секретные территории». (16+).
3.30 «Тайны Чапман».
4.30 «Территория заблуждений». (16+).
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.10 Утро на «5». (6+).
9.10 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.40 Драма «Морской характер». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.40 «Морской характер».
13.25 Х/ф «Зеленые печочки». (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
17.30 «Актуально».
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы». «Не делай добра». (16+).
19.40 Т/с «Детективы». «Графиня Монте-Кристо». (16+).
20.20 Т/с «След». «Счастливые детство». (16+).
21.10 Т/с «След». «Исторический детектив». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След». «Бунт в супермаркете». (16+).
23.10 Т/с «След». «Сопутствующий ущерб».

0.00 Мелодрама «Знахарь». (Польша). (12+).
2.35 Драма «Морской характер». (12+).
ДОМАШНИЙ
6.30 Домашние блюда с Джейми Оливером.
7.00 Джейми у себя дома. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
8.15 По делам несовершеннолетних. (16+).
10.15 Давай разведемся!
12.15 Д/ф «Курортный роман». (16+).
13.15 Д/ф «Преступления страсти». (16+).
15.15 Т/с «Варенька».
18.00 Д/ф «Джуна: последнее предсказание».
19.00 Т/с «Ключи от прошлого». (16+).
20.55 Т/с «Только о любви». (16+).
22.55 Беременные. (16+).
23.55 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Суженый-раженный». (16+).
2.25 Т/с «Только о любви». (16+).
ИНДИЯ
0.10 Комедия «Во веки веков». (16+).
3.00 «Секреты индийской кухни». (12+).
3.35 «Путешествие по Индии: Мангалор, Удупи, острова Св. Марии». (12+).
4.10 Боевик «Лев из Симхапури». (16+).
7.10 Мелодрама «Наша семья». (16+).
10.00 Драма «Будь, что будет». (16+).
12.10 Драма «Предрасудки». (16+).
15.10 Мелодрама «Вторая жена». (16+).
18.15 Мелодрама «Маюри». (16+).
21.05 Драма «Зов свободы».
18.15 Мелодрама «Маюри». (16+).
21.05 Драма «Зов свободы».

КУЛЬТУРА
6.30 «Евроныус».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Х/ф «Оборона Севастополя».
12.10 Д/ф «Тельч. Там, где дома облачены в праздничные одеяния».
12.25 Д/ф «Этот неукротимый Жюлио-Кюри».
13.10 «Правила жизни».
13.40 «Красуйся, град Петров!» Зодчий Винченцо Бренна.
14.10 Т/с «Иванов».
15.00 «Новости культуры».
15.10 Д/с «Восход цивилизации». «Как римляне изменили мир».
16.00 «Искусственный отбор».
16.40 «Пророк в своем Отечестве». «Евграф Федоров. В глубины материи».
17.10 Елена Аюшеева, Андрей Перротти и Московский государственный академический камерный хор Владимира Минана.
18.00 «Невесомая жизнь». Фильм 1.
18.30 «Полиглот». Китайский с нуля за 16 часов!
19.15 «Спокойной ночи, малыши!»
19.30 «Новости культуры».
19.45 «Главная роль».
20.05 «Абсолютный слух».
20.45 «Правила жизни».
21.10 «Власть факта». «Новый курс Рузвельта».
21.50 «Голоса XXI века». Дмитрий Корчак.
22.20 Д/с «Восход цивилизации». «Как римляне изменили мир».
23.15 М/ф «Жил-был пес».
23.30 «Новости культуры».
23.45 «Худсовет».
23.50 «Невесомая жизнь».
0.20 Т/с «Иванов».
1.05 Д/ф «Полиглот». Китайский с нуля за 16 часов!
0.60

четверг, 9 июня

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Даймох» (на чеченском языке)
11.35 Местное время. Вести-Дагестан
14.30 Местное время. Вести-Дагестан
17.30 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 Сулак свидетель. Презентация книги М.Хуршилова.
18.30 Грани реальности. Гора языков в стране гор.
18.55 В горах Салавии. Репортаж с республиканского слета юных туристов-краеведов.
19.30 Реклама
19.35 Местное время. Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Новости Дагестана.
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
08.00 Мультфильмы
08.30 Новости Дагестана
08.45 Д/с «Исчезновения» 12+
09.20 Год гор. Д/ф «Дагестанская мозаика» 6+
10.10 Х/ф «Потасовка в Панаме»
12.00 «Жилой мир» 12+
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Аутодафе»
13.45 «Гонг» 12+
14.30 Новости Дагестана.
14.50 Т/с «Саванна»

15.40 Д/с «Вкус путешествий»
16.10 Мультфильм
16.30 Новости Дагестана.
16.50 Х/ф «В дальнем плании» 12+
18.30 Обзор газеты «Хакъикат»
18.45 Передача на аварском языке «Гаданги галамалги заманги»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «На виду. Спорт» 12+
21.05 «Прогулки по музею» 12+
21.30 «25-й кадр»
21.55 «Агросектор»
22.30 Новости Дагестана.
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Д/ф «Россия без террора. Мусульманские святые» 12+
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на аварском языке «Гаданги галамалги заманги» Беседа, посвященная месяцу Рамазан
01.40 Т/с «Саванна» 16+
02.20 «Агросектор»
02.45 Х/ф «Возвращение странника»
ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Пусть говорят».
13.25 «Таблетка». (16+).
13.55 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.

18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Практика».
23.35 «Вечерний Ургант».
0.10 Ночные новости.
0.25 «На ночь глядя».
1.20 «Время покажет».
2.10 «Наедине со всеми».
3.00 Новости.
3.05 «Наедине со всеми».
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Вести». (12+).
9.15 «Утро России». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Вести - Москва».
11.55 Т/с «Тайны следствия». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Вести - Москва».
14.50 «Дежурная часть».
15.00 Т/с «Аромат шиповника». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.30 «Вести - Москва». (12+).
17.50 «Вести». (12+).
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Вести - Москва».
20.00 «Вести». (12+).
21.00 Т/с «На дальней заставе». (12+).
22.55 «Поединок». (12+).
0.55 «Людмила Зыкина. Бриллианты одиночества». «Человеческий фактор. Бензин». «Человеческий фактор. Волшебное стекло».
НТВ
5.00 Т/с «Супруги». (16+).
6.00 «Новое утро».
9.00 Т/с «Возвращение Мухомора». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
13.50 «Место встречи».
15.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).

19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Вышибала».
22.30 «Итоги дня».
22.55 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
0.50 «Место встречи».
2.00 «Дачный ответ».
3.05 Т/с «ППС». (16+).
ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.10 «Доктор И...» (16+).
8.45 Х/ф «Человек родился». (12+).
10.40 Д/ф «Мария Миронова и ее любимые мужчины». (12+).
11.30 «События».
11.50 Т/с «Инспектор Морс». (Великобритания). (16+).
13.35 «Мой герой». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Советские мафии. Пьяное такси». (16+).
15.40 Х/ф «Осколки счастья». (12+).
17.30 «Город новостей».
17.40 Т/с «Балобол». (16+).
19.40 «События».
20.00 «Право голоса». (16+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Обложка. Звезды без макияжа». (16+).
23.05 Д/ф «Смерть на сцене». (12+).
0.00 «События. 25-й час».
0.30 Комедия «Повторный брак». (Франция - Италия - Румыния). (12+).
2.15 Детектив «Будни уголовного розыска». (12+).
3.40 Д/ф «Ольга Остроумова. Любовь земная». (12+).
4.20 Т/с «Балобол». (16+).

12.00 «Теория заговора с Андреем Луговым. Темная сторона медицины». Фильм 1. (12+).
13.00 Новости дня.
13.15 «Звезда на «Звезде». (6+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Сыщики 5». «Шесть шестых». (12+).
16.00 Т/с «Сыщики 5». «Жертва моды». (12+).
17.10 Д/с «Оружие Первой мировой войны». «Морской бой. Правила игры». (12+).
18.00 Новости дня.
18.30 Д/с «Равновесие страха. Война, которая осталась холодной». (12+).
19.20 «Теория заговора». (12+).
19.40 «Специальный репортаж». (12+).
20.05 Т/с «Паршивые овцы» (Украина). (16+).
22.00 Новости дня.
22.20 Т/с «Паршивые овцы» (Украина). (16+).
0.40 Х/ф «Выкуп». (12+).
2.25 Х/ф «Мертвый сезон». (12+).
5.10 Д/ф «Панфиловцы. Правда о подвиге». (12+).
REN TV
5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
6.00 «Документальный проект». (16+).
7.00 «С бодрым утром!»
8.30 «Новости». (16+).
9.00 «Документальный проект». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости». (16+).
13.00 «Звонкий ужин». (16+).
14.00 Х/ф «Смертельное оружие 3». (США) (16+).
16.05 «Информационная программа 112». (16+).

16.30 «Новости». (16+).
17.00 «Тайны Чапман». (16+).
18.00 «Самые шокирующие гипотезы». (16+).
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости». (16+).
20.00 Х/ф «Смертельное оружие 4». (США) (16+).
22.20 «Смотреть всем!» (16+).
23.00 «Новости». (16+).
23.25 Т/с «Спартак: Возмездие». (США). (18+).
1.40 «Минтранс». (16+).
2.20 «Ремонт по-честному». (16+).
3.00 «Тайны Чапман». (16+).
4.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 Утро на «5». (6+).
9.10 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Детектив «Расследование». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Драма «Ярослав Мудрый». (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
17.30 «Актуально».
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы». «Гений в коротких штанишках». (16+).
19.40 Т/с «Детективы». «Последний романтик». (16+).
20.20 Т/с «След». «Два смертных греха». (16+).
21.10 Т/с «След». «Замена». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След». «Ангак». (16+).
23.15 Т/с «След». «Снимается кино». (16+).
0.00 Комедия «Шофер поневоле». (12+).
1.50 Боевик «Параграф 78». (16+).
4.15 Детектив «Расследование». (12+).

ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми у себя дома. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
8.15 По делам несовершеннолетних. (16+).
10.15 Давай разведемся! (16+).
12.15 Д/ф «Курортный роман». (16+).
13.15 Д/ф «Преступления страсти». (16+).
15.15 Т/с «Варенька». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
18.05 Т/с «Она написала убийство». (16+).
20.55 Т/с «Только о любви». (16+).
22.55 Беременные. (16+).
23.55 6 кадров. (16+).
0.30 Комедия «Неидеальная женщина». (16+).
2.25 Т/с «Только о любви». (16+).
4.25 Д/с «Звездные истории». (16+).
5.25 6 кадров. (16+).
5.30 Джейми у себя дома. (16+).
ИНДИЯ
0.10 Драма «Жизнь за кадром». (16+).
3.00 «Секреты индийской кухни». (12+).
3.35 «Путешествие по Индии: Гокарн, Мурдешвар». (12+).
4.10 Драма «Базарный район». (16+).
20.20 Т/с «След». «Два смертных греха». (16+).
21.10 Т/с «След». «Замена». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След». «Ангак». (16+).
23.15 Т/с «След». «Снимается кино». (16+).
0.00 Комедия «Шофер поневоле». (12+).
1.50 Боевик «Параграф 78». (16+).
4.15 Детектив «Расследование». (12+).

КУЛЬТУРА
6.30 «Евроныус».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Х/ф «Нетерпимость».
11.15 Х/ф «Нетерпимость». (США).
13.10 «Правила жизни».
13.40 «Россия, лю бо вь моя!» «Шорцы - горцы Южной Сибири».
14.10 Т/с «Иванов».
14.50 Д/ф «Франческо Петрарка».
15.00 «Новости культуры».
15.10 Д/с «Восход цивилизации». «Как викинги изменили мир».
16.00 «Абсолютный слух».
16.40 «Пророк в своем Отечестве». «Борис Пилотровский. Хранитель будущего».
17.10 Дмитрий Алексеев. Фортепианный концерт в Филармония-2.
18.00 «Невесомая жизнь». Фильм 2.
18.30 «Полиглот». Китайский с нуля за 16 часов!
19.15 «Спокойной ночи, малыши!»
19.30 «Новости культуры».
19.45 «Главная роль».
20.05 «Черные дыры. Белые пятна».
20.45 «Правила жизни».
21.10 «Культурная революция».
21.55 «Голоса XXI века». Альбина Шагимуратова.
22.20 Д/с «Восход цивилизации». «Как викинги изменили мир».
23.15 М/ф «Ежик в тумане».
23.30 «Новости культуры».
23.45 «Худсовет».
23.50 «Союзмультфильм. Невесомая жизнь».
0.20 Т/с «Иванов».
1.15 Д/ф «По ту сторону сказки. Борис Рыцарев».
1.55 «Полиглот». Китайский с нуля за 16 часов!
2.40 Д/ф «Бруна-Бойн. Могильные курганы в излучине реки».

пятница, 10 июня

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 8.05-08.08 Вести-Дагестан
08.36-08.41 Вести-Дагестан
11.00 ВЕСТИ.
11.35 Местное время. Вести-Дагестан
14.30 Местное время. Вести-Дагестан
17.30 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 Мир Вашему дому.
18.40 «Арсса-Акуша». Репортаж с фольклорного праздника
19.15 Вести - Дежурная часть.
19.30 Реклама.
19.35 Вести-Дагестан

- 16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Концерт «Музыкальный майдан»
18.10 «Наши дети»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес» День поэзии Ирчи Казака
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Подробности»
20.40 «Здоровье»
21.10 Пятничная ролеведь в Центральной Джума-мечети г. Махачкала 12+
21.40 Обзор газеты «Дагестанская правда»
21.50 «Разумный взгляд»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Д/ф «Россия без террора. Татарстан. Испытание на прочность» 16+
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес» День поэзии Ирчи Казака
01.40 Т/с «Саванна» 16+
02.20 Х/ф «Воздух Парижа» 16+

ПЕРВЫЙ

- 5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Пусть говорят».
13.25 «Таблетка». (16+).
13.55 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
17.00 «Жди меня».
18.00 Новости.

- 18.45 «Человек и закон».
19.50 Телеигра «Поле чудес». (16+).
21.00 «Время».
21.35 Легенды «Ретро FM».
23.35 «Вечерний Ургант».
0.25 «Роналду». (12+).
2.15 Х/ф «Бумажная погоня». (12+).
РОССИЯ 1
5.05 Комедия «Неисправимый лун». (12+).
6.45 «Диалоги о животных». (12+).
7.40 «Вести - Москва».
8.00 «Вести». (12+).
8.10 «Россия. Местное время». (12+).
9.15 «Правила движения». (12+).
10.10 «Личное. Михаил Державин». (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.25 «Вести - Москва».
11.35 Х/ф «Золотая клетка». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.20 «Вести - Москва».
14.30 Х/ф «Золотая клетка». (12+).
20.00 «Вести в субботу».
21.00 Х/ф «И в горе, и в радости». (12+).
0.50 «Крепкий брак».
НТВ
5.00 Т/с «Супруги».
6.00 «Новое утро».
9.00 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
13.50 «Место встречи».
15.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.20 ЧП. Расследование.
19.40 Т/с «Вышибала».
23.10 Большинство.

- 0.25 Д/ф «Тайны Фаберже». (6+).
1.20 «Место встречи».
ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.00 Х/ф «Таможня». (12+).
9.30 Х/ф «Между двух огней». (12+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Между двух огней». (12+).
14.30 «События».
14.50 Х/ф «Между двух огней». (12+).
17.30 «Город новостей».
17.40 Х/ф «Приезжая».
19.40 «В центре событий».
20.40 «Право голоса». (16+).
22.00 «События».
22.30 О. Орлова «Жена. История любви». (16+).
0.00 Т/с «Пуля-дуря. Агент почти невиден». (16+).
ЗВЕЗДА
6.00 Х/ф «Весенний призыв». (12+).
8.00 Х/ф «Воздушный извозчик».
9.00 Новости дня.
9.15 Х/ф «Воздушный извозчик».
9.50 Т/с «Сыщики 5». «Молчаливое согласие». (12+).
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с «Сыщики 5». «Молчаливое согласие».
11.00 Т/с «Сыщики 5». «Кильки в томате».
12.00 «Поступок».
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с «Сыщики 5». «Золотой медальон».
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Сыщики 5». «Золотой медальон».
15.20 Т/с «Сыщики 5». «Школьный бал».
16.20 Т/с «Сыщики 5». «Форс-Мажор».
17.20 «Теория заговора».
18.00 Новости дня.
18.30 «Табачный капитан».
20.20 Х/ф «Запасной игрок».
22.00 Новости дня.
22.20 Х/ф «Она Вас любит».
0.00 Х/ф «Анискин и Фантомас». (12+).

- REN TV
7.00 «С бодрым утром!»
8.30 «Новости». (16+).
9.00 «Док/проект». (16+).
12.00 Информационная программа 112". (16+).
12.30 «Новости». (16+).
13.00 «Званный ужин». (16+).
14.00 Х/ф «Смертельное оружие 4». (США). (16+).
16.05 Информационная программа 112". (16+).
16.30 «Новости». (16+).
17.00 «Земля 2040». (16+).
19.00 Информационная программа 112". (16+).
19.30 «Новости». (16+).
20.00 Х/ф «Робин Гуд: Принц воров».
22.45 Х/ф «Престиж».
1.15 Х/ф «Забирая жизни». (США). (16+).
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Момент истины».
7.00 Утро на 5". (6+).
9.10 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей 2». «Ловушка для «Мамонта». (16+).
11.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей 2». «Огонь на опережение». (16+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей 2». «Огонь на опережение». (16+).
13.05 Т/с «Улицы разбитых фонарей 2». «Раритет». (16+).
14.05 Т/с «Улицы разбитых фонарей 2». «Честное пионерское». (16+).
15.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей 2». «Собака Сталина». (16+).
15.30 «Сейчас».
16.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей 2». «Собака Сталина». (16+).
16.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей 2». «Отпуск для героев». (16+).
17.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей 2». «Отпуск для героев». (16+).

- 18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «След». «Внутреннее дело». (16+).
19.45 Т/с «След». «Сопутствующий ущерб». (16+).
20.35 Т/с «След». «Снимается кино». (16+).
21.15 Т/с «След». «Убийство на бис». (16+).
22.05 Т/с «След». «Заказ». (16+).
22.55 Т/с «След». «Суррогат». (16+).
23.40 Т/с «След». «Красота - страшная сила». (16+).
0.30 Т/с «След». «Ангяк». (16+).
1.15-5.40 Т/с «Детективы».
ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми у себя дома. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
8.00 Мелодрама «Я тебя люблю». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
18.05 Т/с «Она написала убийство». (16+).
19.00 Мелодрама «Его любовь». (16+).
22.30 Д/с «2016: предсказания». (16+).
23.30 6 кадров. (16+).
0.30 Детектив «Ловушка для одинокого мужчины». (16+).

- ИНДИЯ
0.10 Боевик «Ты здесь».
3.00 «Секреты индийской кухни». (12+).
3.35 «Путешествие по Индии: Хампи». (12+).
4.10 Комедия «Закон гостеприимства». (16+).
7.10 Мелодрама «Ом Шанти Осанна». (16+).
10.00 Комедия «Городской переполох». (16+).
12.10 Мелодрама «Водопад желаний». (16+).
15.10 Мелодрама «Вместе с тобой». (16+).
18.10 Драма «Материнская любовь». (16+).
21.10 Мелодрама «Вместе с братом». (16+). КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроньюс».
10.00 «Новости культуры».
10.20 Д/ф «Натали. Три жизни Натальи Гончаровой».
11.15 Х/ф «Нетерпимость». (США).
12.30 «Сказки из глины и дерева». Дымковская игрушка.
12.40 Д/ф «Иннокентий Сибиряков. Помогите мне... Я страшно богат!».
13.40 «Письма из провинции». Максати

- 14.10 Т/с «Иванов»
15.00 «Новости культуры».
15.10 Д/ф «Человек судьбы. Сергей Боткин».
15.35 «Царская ложа».
16.20 Д/ф «Я с на поляна. Лев Толстой».
17.00 Денис Мацуев, Александр Сладковский и Государственный симфонический оркестр Республики Татарстан.
17.50 Д/ф «Франц Фердинанд».
18.00 «Невесомая жизнь». Фильм 3.
18.30 «Полиглот». Китайский с нуля за 16 часов! 18.
19.10 Д/ф «Кастель-Дель-Монте. Каменная корона Апулии».
19.30 «Новости культуры».
19.45 «Смехоносталия». Т. Пельцер.
20.15 «Искатели». «Загадка архызского чуда».
21.00 Х/ф «Я шагаю по Москве».
22.15 «Линия жизни». Е. Крылатов.
23.10 М/ф «Фильм, фильм, фильм».
23.30 «Новости культуры».
23.45 «Худсовет».

19.45 Т/с «След». «Сопутствующий ущерб». (16+).

суббота, 11 июня

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 08.10 Реклама
08.15 Россия - родина моя. Гала - концерт. Закрытие 7-го Международного фестиваля «Горцы»
09.10 Реклама.
11.25 Вести-Дагестан
14.20 Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес» День поэзии Ирчи Казака
08.00 Обзор газеты «Дагестанская правда»
08.10 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/с «Исчезновения» 12+
09.20 «Здоровье»
10.00 «Разумный взгляд»
10.40 «Вдохновение»
11.20 «Мой малыш»
12.00 Опера «Пяцы»
13.30 Х/ф «Благочестивая Марта»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Концерт азербайджанского джазового ансамбля «Гая»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Чистое сердце»
20.10 «Кулинирный мастер-класс»
20.40 «Под ключ»
21.10 «Молодежный микс» 12+
21.40 Студия «Страна гор» представляет...
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Наука Дагестана» 12+
00.30 Время новостей Дагестана

- 01.00 «Мой малыш»
01.30 «Молодежный микс» 12+
02.00 Концерт азербайджанского джазового ансамбля «Гая»
ПЕРВЫЙ
5.50 Х/ф «Не хлебом единым». (12+).
6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Не хлебом единым». (12+).
8.15 «Играй, гармонь любимая!»
9.00 «Умницы и умники». (12+).
9.45 «Слово пастыря».
10.00 Новости.
10.15 «Смак». (12+).
10.55 «Аида Ведищева. Игрная звезда». (12+).
12.00 Новости.
12.15 «Идеальный ремонт».
13.10 «Теория заговора». (16+).
14.10 «На 10 лет моложе». (16+).
15.00 Новости.
15.10 Х/ф «Максим Перепелица». (16+).
17.00 «Сборная России. Перезагрузка». (12+).
18.00 Вечерние новости.
18.15 Телеигра «Угадай мелодию».
18.45 «Кто хочет стать миллионером?»
19.50 «Сегодня вечером». (16+).
21.00 «Время».
21.20 «Сегодня вечером».
21.50 ЧЕ по футболу-2016. Сборная России - сборная Англии. Прямой эфир из Франции.
0.00 Х/ф «Форсаж 5».
2.25 Комедия «Быть или не быть». (12+).
4.25 «Модный приговор».
РОССИЯ 1
5.10 Детектив «Город принял». (12+).
6.45 «Диалоги о животных». (12+).
7.40 «Вести - Москва».
8.00 «Вести». (12+).

- 8.10 «Местное время».
9.15 «Правила движения».
10.10 «Личное. Денис Майданов». (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.25 «Вести - Москва».
11.35 Х/ф «Все сокровища мира». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.20 «Вести - Москва».
14.30 Х/ф «Все сокровища мира». (12+).
20.00 «Вести в субботу».
21.00 Х/ф «Городская рапсодия». (12+).
0.55 Х/ф «Поздняя любовь». (12+).
НТВ
5.15 «Преступление в стиле Модерн». (16+).
6.05 Х/ф «Кровные братья». (16+).
8.00 «Сегодня».
8.15 «Жилищная лотерея плюс».
8.45 «Готовим с Алексеем Зиминным».
9.20 «Кулинарный поединок».
5.15 «Преступление в стиле Модерн». (16+).
6.05 Х/ф «Кровные братья». (16+).
8.00 «Сегодня».
8.15 «Жилищная лотерея плюс».
8.45 «Готовим с Алексеем Зиминным».
9.20 «Кулинарный поединок».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Главная дорога». (16+).
11.00 «Еда живая и мертвая». (12+).
12.00 «Квартирный вопрос».
13.05 «Высоцкая Life». (12+).
14.00 «Поедем, поедим!»
15.05 «Своя игра».
16.00 «Сегодня».
16.20 «Джуна. Моя исповедь». (16+).
17.15 «Следствие вели...» (16+).
19.00 «Центральное телевидение».
20.00 «Новые русские сенсации». (16+).
21.00 «Ты не поверишь!» (16+).
22.00 Х/ф «День отчаяния». (16+).
0.00 «Симфония "А-Студио". (12+).
1.55 «Дикий мир».
2.20 Т/с «ППС». (16+).

- ТВЦ
5.15 «Марш-бросок». (12+).
5.45 Х/ф «Штрафной удар». (12+).
7.35 Х/ф «Русалочка».
8.35 «Православная энциклопедия». (6+).
9.05 «Барышня и кулинар».
9.35 Х/ф «Тусарская баллада». (12+).
11.30 «События».
11.45 Комедия «Игрушка». (Франция). (6+).
13.35 Фильм-концерт «Г. Хазанов. Пять граней успеха». (12+).
14.30 «События».
14.45 Фильм-концерт «Г. Хазанов. Пять граней успеха». (12+).
15.15 Детектив «Женская логика 3». (12+).
17.20 Х/ф «Гражданка Катерина». (12+).
21.00 «Постскриптум».
22.10 «Право знати!» (16+).
23.25 «События».
23.40 «Право голоса». (16+).
2.30 «Криминал. Картина маслом». Спецрепортаж. (16+).
3.00 Т/с «Инспектор Льюис». (Великобритания). (12+).
4.35 Д/ф «Смерть на сцене». (12+).
ЗВЕЗДА
6.00 Х/ф «Рысь возвращается». (6+).
7.20 Х/ф «Золушка».
9.00 Новости дня.
9.15 «Легенды цирка с Эдгардом Запашным». (6+).
9.40 «Последний день». (12+).
10.30 «Не факт!» (6+).
11.00 Д/с «Война машин». «БКА-205. Речной разведчик». (12+).
11.35 Х/ф «Старик-разбойник».
13.00 Новости дня.
13.15 Х/ф «Старик-разбойник».
13.45 Х/ф «Цирк».
15.45 Т/с «Участок».
18.00 Новости дня.
18.20 «Процесс».

- 19.15 Т/с «Участок» (12+).
22.00 Новости дня.
22.20 Т/с «Участок» (12+).
0.00 Т/с «И снова Анискин» (12+).
4.00 Х/ф «Василий Буслаев».
REN TV
5.00 Х/ф «Красная планета». (США - Австралия). (16+).
5.10 «Документальный проект». (16+).
5.45 Х/ф «Робин Гуд: Принц воров». (США). (12+).
8.30 Х/ф «Брат». (16+).
10.30 Х/ф «Брат 2». (16+).
13.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко». (16+).
17.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
19.00 «Доктор Задор». (16+).
21.00 «Собрание сочинений». (16+).
0.10 Х/ф «ДМБ». (16+).
1.50 Х/ф «Хочу в тюрьму». (16+).
3.45 «Собрание сочинений». (16+).
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.10 М/ф: «В гостях у лета», «Золотые колокольчики», «Беги, ручеек», «Винтик и Шпунтик - веселые мастера», «Девочка в цирке», «Таежная сказка», «Гадкий утенок», «Заколдованный мальчик», «Трям, здравствуйте!», «Котенок с улицы Лизюкова».
9.35 «День ангела».
10.00 «Сейчас».
10.10 Т/с «След». «Полли».
11.00 Т/с «След». «Два смертных греха». (16+).
11.55 Т/с «След». «Исторический детектив». (16+).
12.40 Т/с «След». «Золотая пора». (16+).
13.35 Т/с «След». «Не буди лихо». (16+).

- 14.20 Т/с «След». «Бунт в супермаркете». (16+).
15.05 Т/с «След». «Безумное чаепитие». (16+).
16.00 Т/с «След». «Счастливое детство». (16+).
16.50 Т/с «След». «Заманна». (16+).
17.40 Т/с «След». «Исчезновение». (16+).
18.30 «Сейчас».
18.40 Т/с «Страсти по Чапаю». (16+).
19.45 Т/с «Страсти по Чапаю». (16+).
20.45 Т/с «Страсти по Чапаю». (16+).
21.50 Т/с «Страсти по Чапаю». (16+).
22.55 Т/с «Страсти по Чапаю». (16+).
23.55 Т/с «Страсти по Чапаю». (16+).
2.00 Т/с «Страсти по Чапаю». (16+).
3.00 Т/с «Страсти по Чапаю». (16+).
ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми у себя дома. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
8.05 Мелодрама «Его любовь». (16+).
11.35 Мелодрама «Ангелика - маркиза ангелов». (Франция - Италия - Германия). (16+).
13.50 Мелодрама «Великопелна Ангелика». (Франция - Италия - Германия). (16+).
15.55 Мелодрама «Ангелика и король». (Франция - Италия - Германия). (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
18.05 Д/с «Моя правда». (16+).
19.00 Мелодрама «Неукротимая Ангелика». (Франция - Италия - Германия). (16+).
20.40 Мелодрама «Ангелика и султан».
22.40 Д/с «Восточные жены в России». (16+).
23.40 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Tu es... Ты есть...» (16+).

- 2.25 Д/с «Звездные истории». (16+).
5.20 6 кадров. (16+).
5.30 Джейми у себя дома.
ИНДИЯ
0.10 Детектив «Мумбайская полиция». (16+).
3.00 «Секреты индийской кухни». (12+).
3.35 «Путешествие по Индии: Орисса». (12+).
4.10 Комедия «Мы - не ангелы». (16+).
7.10 Боевик «Начать сначала».
10.00 Драма «Трудный возраст». (16+).
12.10 Боевик «Отступник». (16+).
15.10 Драма «Семья, кровные узы». (16+).
18.10 Комедия «Повелитель души». (16+).
21.10 «Вдали от дома».
КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроньюс».
10.00 Х/ф «Я шагаю по Москве».
11.20 Д/ф «Любовь Соколова. Своя тема».
12.05 Х/ф «Матрос сошел на берег».
13.15 Д/ф «Возрожденный шедевр. Из истории Константиновского дворца».
14.10 Денис Мацуев, Александр Сладковский и Государственный симфонический оркестр Республики Татарстан.
15.00 Х/ф «Я Вас люблю».
16.40 Д/ф «Музейный комплекс Плантен-Моретос. День диастности печатников».
17.00 «Новости культуры».
17.30 Д/ф «Кирилл Лавров. Прожить достойно».
18.10 Х/ф «Верьте мне, люди!».
20.00 «Романтика ромansa». Песни из мультфильмов.

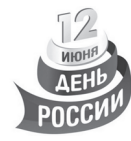
- РАДИО
ИСПЕН, 6-ИЮНЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.35 «Хважамжам».
САЛАСА, 7-ИЮНЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Карчи Дагустан».
АРБЕ, 8-ИЮНЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Девирар».
ХЕМИС, 9-ИЮНЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар. Газетин обзор
12.30 «Вахт ва жегилар».
ЖУЬМЯ, 10-ИЮНЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Исламдин сес».
КИШ, 11-ИЮНЬ
10.43 «Гьяфтедин нетижаяр».
10.50 Концерт.
ГЬЯД, 12-ИЮНЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа
21.05 «Острова». П. Глебов.
21.45 Х/ф «Поднятая целина»
23.15 «Джаз пяти континентов». Фестиваль джаза в Коктебеле.
0.55 Д/ф «Край медведей и лошадей - Тянь-Шань».
1.45 М/ф «Буревестник».
1.55 «Искатели». «Загадка архызского чуда».
2.40 Д/ф «Дом Ритвельда-Шредер в Утрехте. Архитектор и его муза».

воскресенье, 12 июня

ТВ ДАГЕСТАН

- 07.00 Новости Дагестана
07.15 Х/ф «Первоклассница» 6+
08.30 Новости Дагестана
08.45 Х/ф «Последний дюйм» 12+
10.30 «Кулинарный мастер-класс»
11.10 «Чистое сердце»
11.20 Студия «Страна гор» представляет...

- 01.45 Концерт Зайнаб Абсаматовой 12+
04.00 «Человек и право» 12+
ПЕРВЫЙ
5.00 «Контрольная закупка»
6.00 Новости.
6.10 «Россия от края до края» (12+).

РГВК

- 12.00 «Под ключ»
12.30 «Глянец» 12+
13.00 «Красота05. ru»
13.40 «Наши дети»
14.05 Год гор. Х/ф «Кубанская свадьба»
14.50 Концерт Зайнаб Абсаматовой
17.30 «Человек и право»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»

- 10.00 «Вести недели».
22.30 День России. Праздничный концерт.
0.20 Х/ф «Долгое прощание». (12+).

- «Синяя Птица». Суперфинал. (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.20 «Всероссийский открытый телевизионный конкурс юных талантов «Синяя Птица». Суперфинал. (12+).

- 8.35 Х/ф «Приезжая».
10.35 Д/ф «Пушкина после Пушкина». (12+).
11.30 «События».
11.45 Х/ф «Барышня-крестьянка».
13.55 «Тайны нашего кино». «Кавказская пленница». (12+).

- 19.20 Т/с «Участок»
22.00 Новости дня.
22.20 Т/с «Участок»
0.00 Х/ф «Юность Петра». (12+).

- 12.15 Мелодрама «Ангелика и король». (16+).
14.20 Мелодрама «Неукротимая Ангелика».
16.00 Мелодрама «Ангелика и султан». (16+).

- 7.00 Драма «Моя любовь».
10.00 Драма «Дорога».
12.10 Боевик «Рожденный побеждать». (16+).

- 17.40 «Пешком...»
18.10 «Искатели».
18.55 Д/ф «Мы из джаза. Проснуться знаменитым».
19.35 Х/ф «Мы из джаза».
21.05 Д/ф «Евгений Матвеев. Любовь и судьба».

КУЛЬТУРА

- 6.30 «Евроноус».
10.00 «Обыкновенный концерт с Эфиром».
10.35 Х/ф «Иду на грозу».
12.55 Д/ф «Александр Беляевский».
13.40 Д/ф «Край медведей и лошадей - Тянь-Шань».
14.35 Д/ф «Андрей Шеман. Последний поданный российской империи».
15.20 «Песни разных лет».

Слуховые аппараты

В центре слуха «Чистый звук» цены на все слуховые аппараты (импортные и отечественные), а также на запчасти к ним снижены на 20%. Индивидуальный подбор и настройка слуховых аппаратов, выезд на дом (до 50 км) бесплатно! АДРЕС: г.Махачкала, ул.Шихсаидова (Гоголя) 38, поликлиника «Арника», 1-й этаж, каб. 1, слуховой центр «Чистый звук».

МАТЧ ТВ с 6 ПО 12 ИЮНЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 6.30 Д/с «Заклятые соперники». (12+).
7.00 Новости.
7.05 Все на Матч!
9.00 Новости.
9.05 «Твои правила».
10.05 «Великие футболисты». (12+).

- 17.15 «Наши на Евро».
18.15 «Лучшая игра с мячом». (12+).
18.45 Баскетбол.
21.00 Футбол.
23.00 Все на Матч!
23.45 Д/ф «Майкл Джордан. Американский герой».

ВТОРНИК

- 6.30 Футбол.
7.45 Новости.
7.50 Все на Матч!
7.50 Новости.
9.35 «Спортивный интерес». (16+).

- 1.30 «500 лучших голов».
2.00 Д/ф «Миф Гарриша».
2.30 Футбол.
4.35 «Великие футболисты». (12+).

СРЕДА

- 6.30 Футбол.
7.35 Новости.
7.40 Все на Матч!
7.40 Новости.
10.05 Д/с «Заклятые соперники». (12+).

- 11.30 «Безумный спорт с Александром Пушкиным». (12+).
12.00 Новости.
12.05 «В десятку!» (16+).
12.30 «Куль тура». (16+).

СУББОТА

- 6.30 «Великие моменты в спорте». (12+).
7.00 Новости.
7.05 Все на Матч!
8.30 Новости.
8.35 «Твои правила».
9.40 Новости.
9.45 Футбол. ЧЕ. Франция - Румыния.
11.45 Новости.
11.50 Все на Матч!
12.20 Скачки на приз Президента РФ. Прямая трансляция.
15.00 Все на футбол!
15.45 Футбол. ЧЕ.
18.00 Все на футбол!
18.45 Футбол. ЧЕ. Уэльс - Словакия. Прямая трансляция.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

- 6.30 Футбол.
8.30 Новости.
8.35 Футбол.
10.35 Новости.
10.40 Футбол. ЧЕ. Уэльс - Словакия.
12.40 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты.
19.15 «Наши на Евро». (12+).

23.45 Х/ф «Самый быстрый Индиан». (12+)

ТНТ с 6 ПО 12 ИЮНЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 7.00 Т/с «Партнеры».
7.30 Т/с «Выжить с Джеком». «Это заставит вас попотеть». (16+).
8.00 «Экстрасенсы ведут расследование». (16+).
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов». (16+).

ВТОРНИК

- 7.00 Т/с «Партнеры». «Ключ». (16+).
7.30 Т/с «Выжить с Джеком». «Как разговаривать с ангелами». (16+).
8.00 «Экстрасенсы ведут расследование». (16+).
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов». (16+).

СРЕДА

- 7.00 Т/с «Партнеры». «2 парня на мели». (16+).
7.30 Т/с «Выжить с Джеком». «Ритм это танец». (16+).

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 19.30 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
20.00 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
20.30 Т/с «Чоп». (16+).
21.00 Х/ф «Поцелуй сквозь стену». (16+).

ВТОРНИК

- 7.00 Т/с «Партнеры». «Временное помешательство». (16+).
7.30 Т/с «Выжить с Джеком». «Есть о чем поговорить». (16+).

СРЕДА

- 7.00 Т/с «Партнеры». «Свадебное кольцо моего лучшего друга». (16+).
7.30 Т/с «Выжить с Джеком». «Она сводит тебя с ума». (16+).

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 15.00 Т/с «СашаТаня». (16+).
15.30 Т/с «СашаТаня». (16+).
16.00 Т/с «СашаТаня». (16+).

ВТОРНИК

- 7.00 Т/с «Партнеры». «Временное помешательство». (16+).
7.30 Т/с «Выжить с Джеком». «Есть о чем поговорить». (16+).

СРЕДА

- 7.00 Т/с «Партнеры». «Свадебное кольцо моего лучшего друга». (16+).
7.30 Т/с «Выжить с Джеком». «Она сводит тебя с ума». (16+).

ВОСКРЕСЕНЬЕ

- 7.00 «ТНТ.Mix». (16+).
7.30 «ТНТ.Mix». (16+).
8.30 «ТНТ.Mix». (16+).
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.00 Т/с «СашаТаня». (16+).
10.30 Т/с «СашаТаня». (16+).
11.00 «Перезагрузка». (16+).
12.00 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
12.30 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
13.00 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
13.30 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
14.00 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
14.30 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
15.00 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
15.30 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
16.00 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
16.30 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
17.00 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
17.30 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
18.00 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
18.30 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
19.00 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
19.30 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
20.00 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
20.30 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
21.00 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
21.30 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
22.00 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
22.30 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
23.00 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
23.30 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
24.00 Т/с «Реальные пацаны». (16+).

Мектеб ва тарих Чехи метлеб авай сейр

Абдула СЕМЕДОВ,
школадин муаллим, экскурсиядин иштиракчи

И мукъвара Къурагърин 1-нумрадин юкъван школадин 10-классда келзавай аялриз са шумуд муаллимди Гелхен дередиз сейр тешкилна. Аялриз райондин хуьрерин тарих лап мукъувай чир хъунин ва гъа са вахтунда абур хуьруьн майишатдин кваллахрихъ галаз таниш хъунин метлебдалди пакаман сятдин ругудаз сейрдин иштиракчияр автобусда аваз, Къурагъ вацалалай элячйна, Гелхен дере галайвал фена.

Дереда сифте Куквазар гьалтзава. Хуьруьн жемят Киблепатан Дагъустанда залзала жедалди шегъре реждин кьерехдиз, чпин колхоздин фермаяр, техилрин складар алай чкадал куч жез башламишна. Хуьруьн яшлу агъалийри тескиьарзавайвал, цийи хуьре сифте бине 1957-йисуз Султанов Баяндара кутуна. Лап дарискъалдаказ яшамаш жезвай хуьруьн жемятди са куьруь вахтунда цийи чкадал чпиз квал-югъ кутуна. Атай кванцикай эцигай кьве мертебадин, вилик хъсан багъ-бустанни квай, цийи квалерин хуьр арадал атана.

Инал чна куквазвийрихъ республикадиз машгъур хъайи манидар, музыкант, Ватандин Чехи дяведа гъалибвилдин 40 йис тамам хъайила, вичив женгинин орден агак хъувур Ражаб Сафаров, чпин алакьунралди, краралди хуьр машгъур авур маса кьегъаларни хъайиди аялрин фикирдиз гъана.

Са шумуд декьикадилай чун АШАРИН юкъван школадин гъаятдиз гъахъна, ана куквазви Султанов Закираз эцигнавай памятникдин вилик кватл хъана ва гъасятда шикилар яна. Чи патав и школадин муаллим Мегамедни атана. Школьник мугъман хъунин себеб чир хъайи Мегамед муаллимди вичин суьгъбет башламишна.

- Закира са шумуд йисуз чи школада келена. Юкъван чирвилерин школа ада Къурагъа куьтягъна. Гуьгъуьнлай институт акъалтларай ам республикадин кьенепатан крарин органра кваллахиз фена ва са тлимил вахтундилай ам ОМОН-диз акъатна. Гъакъван кьени хесетрин, масадан дердиникай хабар къадай, гъи члавуз хъайитлани патал алай касдиз куьмекдин гъил яргъи ийидай хва тир. Гъайиф, фад чи арадай акъатна.

- Чна Махачкъалада пединститутда санал келена, лагъана чи школадин директор Гь. Мисриева. - Гуьгъуьнлай адаз кьенепатан крарин органра кваллахун кисмет хъана. 1999-йисуз Дагъустанда секинсуз гъалар арадал атана. Чечнядай Дагъустандин сергъятдиз яракьлу боевикрин десте гъахъна. Ингъе вичин женгинин юлдашрихъ галаз санал чи райондин вилегъ хва Закиравни женгинин тапшуругъ агакьна: абур Дагъустандиз ахъай тавун.

- Чаз малум хъайивал, - давамар хъувуна вичин суьгъбет Мегамед муаллимди, - юлдашдин паталай дежурстводиз феи ам женгина кьегъалилелди телеф хъана. Им 1999-йисан 2-август тир. Гуьгъуьнлай чна и гуьмбет эцигна ва школани адан тиварцихъ яна.

Гъайиф хъи, чавай и баркаллу хчин гуьмбетдал дагъдин таза цуьквер эцигиз хъанач. Чна вири куквазвийривай, гъакл Ашарин юкъван школадин коллективдилай ва кылди Султановрин тухумдилай лап риклин михъивиледи багъишламишун тлалабзава.

Школадин патав Гъажи Абдуллагъдин сур-гуьмбет гва. Хуьруьнвийрин гафарай, Аллагъдин патай пай ганвай ам квалачи-квалачи Кябедал феиуди я.

- Къве йисалай ам хайи йикъалай инихъ 200 йис тамам жезва, - лагъана Мегамед муаллимди. - И лишанлу югъ хуьруьнвийри, гъакл патачъерехдай хкведай мугъманрини кьетендаказ кьейд ийида. За квез и пак кас-

дин аламатрикай са ихтилат ийин. Са сеферда хиперилай хтай чубанар кимелай тлуз хъфизвалдай. Гъажи Абдуллагъди, са чубандиз эверна, буйругъ ганалдай: "А жуван кылел алай чарадан бармак хутлуна!" Малум хъайивал, чубанди бармак чуьнуьхъай хиперин хъицикьдикай цванвайди тир кван. Маса сеферда ада вичин гададин квахъай документар алай чка ахварай адан дидедиз лагъаналдай. Адан аламатар ашарвийрин сивера гилани ама.

- "Ашар" араб члалал "цуд" лагъай члал я, - гъавурда туна чун чахъ галай тарихдин муаллим Ифриз Алибеговади, - чапхунчийри хуьр са шумуд сеферда чукулрна. Гуьгъуьнлай тухумар сад хъжез, хуьр арадал хкизвай. Эхиримжи цуд тухум сад хъхъана, Ашарин хуьр арадал атана.

Хуьруьн сергъятда дагъда кванерикай къулпар (цутар) тукьлуьрнава. Гъасакъалри тескиьарайвал, члура авай чубанри, нехирбанри къулпар сят хъиз ишлемишдай. Рагъ авай йикъара абурин куьмекдалди тахминан вахт чирзавай.

Хуьре чун Ифриз муаллимдин багърийри кьаршиламишна ва лап риклин михъивилелди кваллизни теклифна, амма чна рехъ винелди давамарна. Хкведайла, Ифриз муаллимди чи школадин музейдиз икван чла-

валди чаз такур жуьредин чхрани багъишна, вични лап куьгъне жуьредин.

УСАРИН, КВАРДАЛРИН ва УКУЗРИН хуьрерин тарихдихъ галаз лап мукъувай таниш жедай мумкинвал чаз хъанач. И кардикай чна гъайифни члуьгвазва. Анриз чун, белки, садра хъфин.

ХВЕРЕЖРИН хуьре чи фикир, сифте нубатда, Ватандин Чехи дяведин иштиракчийриз эцигнавай обелискди желбна. Вад метрдин кванцикай тукьлуьрнавай и обелискдал дяведин иштиракчийрин тиварар атанва. 1999-йисуз за райондин "Дагъдин булах" газетда корреспондент яз кваллахзавайла, хуьре авай, саки са асирдин идалай вилик эцигнавай минардикай гъар жуьредин делилар ван хъанай. Ингъе чун адан вилик ква. Ам эцигнавай теьгерди гъар са кас гъейранарда. Эхиримжи вахтара минарадин вилик гъевчи мискин эциг хъувунва.

Кимел чун хуьруьн агъсакъалри кьаршиламишна. Чун хуьруьз мугъман хъунал абур акъван шад хъана хъи, гъасятда абур чаз чпин хуьруьн тарихдикай лугъуз башламишна.

- Хвереж вич "тик чарх" лагъай члал я, - гъавурда туна чун абур. - Квез акъазвайвал, чи хуьр тик чархун кылел ала. Куьн садра чархун кылел квалер эцигнавай теьгердиз килиг. Къванер, на лугъуди, рандадалди тукьлуьрнава. Цлар гъакъван дуьз квалубриз гъанва. Цларин мягъкемвилекай мад рахамир. Ихътин са къиса ама чи сивера. Са гъи хуьруьз ятлани хвережви феиила, адавай хабар къуналда: "Куь хуьре шумуд квал ава?". "Квалерин къадар заз чидач, - жаваб ганалдай ада, - амма хуьре яхцур регъва ава". Хуьре регъвер икванбур хъайила, хуьруьн агъалийрин квалерин сан-гъисаб куьн гзаф четин тир. Амма зи хуьруьнвиди Хвережа авай гъилин регъверин сан лагъанай эхир.

Хуьре кьве мертебадин зурба кьелени авай. Агъсакъалри тескиьарзавайвал, къуд метрдин еке цлар эцигдайла, а зурба къванер гъинай гъанатла ва абур аниз гъикл хкажнатла, къил акъудун лап четин я. Гъайиф хъи, кье кьеледин гъич бинени амач.

-1927-йисуз, давамарна суьгъбет агъсакъалри, - чи хуьряй кьве стхадиз Гъаждал физ клан хъана ва абур и кар патал такъатар кватна. Амма еке селлер къуникди, абурвай чпин мурад кылиз акъудиз хъанач. Гуьгъуьнлай абур суваб патал а пулунихъ и

имарат - минара (а вахтара адан клукваз хкаж хъана, къунши хуьруьн агъалийриз душман кьведайдакай хабар гудай) эцигнай.

Хуьруьвай са тлимил яргъа, кламун кьерехда, куьгъне регъвни ама. Аламат жедай кар ам тир хъи, ихътин гъевчи регъве яраб вуч регъвезвайтла? Заз ван хъайивал, регъуьн къванер, са кван са арабада эцигна, Къуба патай - Генжедай гъидай. Амма ихътин гъевчи къванерин регъв чаз сифте яз акуна.

Гъа инал чи сейр куьтягъ хъана. Чун Ашарин хуьруьн сергъятда дугуна ял ягъиз ацукьна. Инал аялри шадвилер авуна, спортдал машгъул хъана, чпи гъанвай хуьрекар иштгъгъидви тлуьна.

Шад жедай кар ам хъана хъи, хейлин аялар, гъакл са жерге муаллимарни, и дередин хуьрериз сифте яз атанвайбур тир. Абур сифте яз хуьрерин тарихдихъ галаз лап мукъувай таниш хъана. Аялриз гъакл гъайванралди гъикл цанар цазватла, картуфар чилик гъикл куьтазватла, майишатдин маса кваллахар гъилералди гъикл тамамарзаватла акуна.

Зурба фестиваль кыле физва

КУЛЬТУРАДИН ОТДЕЛ

Накъ Дагъустанда ругуд лагъай сеферда фольклординни адетдин культурадин международный "Дагъвияр" фестиваль башламиш хъана. ЮНЕСКО-дин кьаюмвилек кваз, "Россиядин культура (2012-2018-йисар)" федеральный махсус программадин сергъятра аваз, РД-дин Къилин куьмекдалди тухузвай и фестиваль ции Дагъларин йисаз талуькарнава.

Фестивалдин тешкилатчийрин арада РФ-динни РД-дин культурадин министерствояр, Россиядин государстводин ва Дагъустан Республикадин Халкъдин яратмишунрин квалер, Махачкъала шегъердин администрация, ЮНЕСКО-дин крарин жигъетдай РФ-дин Комиссиядин материальныйди тушир культурадин ирсинин комитетдин Дагъустанда авай отделение, Россиядин адетдин культурадин центряр ава.

Алатай йисара и фестивалда иштиракиз Мексикадай, Ирандай, Франциядай, Словакиядай, Туркиядай, Индиядай, Къазахстандай, Азербайжандай, Латвиядай, Таиланддай, Хорватиядайни масанрай яратмишунрин коллективар атанвай. Фестивалдин иштиракчияр хъайи ихътин коллективрин къадар 80-дав агакьнава. Атай мугъманрин арада лагъайтла, Фольклордай международный тешкилатдин (IOV) генсек, Австриядай тир Ганс Хольц, ЮНЕСКО-дин патав гъай фольклордай ва адетдин искусствойрай фестивалар тешкилуьнин международный советдин (CIOFF) президент Удомсак Сакмунгвонг (Таиланд), Франциядин милли культурадин ва адетдин ассоциация арадал гъайи ва адан кыле акъазнавай Жан Рош, Россиядин государстводин Халкъдин яратмишунрин кваллин президент Э. Кунин, Россиядин ва кьенепатан уьлквейрин культурадин министерствойрин векилар ва маса ксар авай.

Ции "Дагъвияр" сифте яз кьве паюникай ибарат яз кыле фида: 1-6 июндиз Мексикадай, Шри-Ланкадай, Словакиядай атанвай яратмишунрин коллективрин ва Дагъустандин фольклордин 40-дав агакьна ансамблрин; 25-29-июлдиз Россиядин 10 региондин ва Азербайжандин яратмишдайбурун дестейрин иштираквал аваз.

"Дагъвияр" фестивалдин сергъятра аваз аялрин художественный яратмишунрин "Гъевчи дагъвияр", "Ягъ мани, ашукъ" фестивалар, симинин пагъливанрин "Пагъливан" сувар, "Халкъдин парталрин сувар" дефиле, халкъдин манияр тамамарзавайбурун "Россия - зи Ватан" конкурс, гъар жуьре конференцияр, журналистрихъ галаз гуьруьшар, выставкаяр ва культурадин маса мярекатар кыле фида.

Фестивалдикай тамам макъалаяр газетдин кьведай нумрадай келиз жеда.

ГАЗЕТ КХЫИЗВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Газетда цийи тIвар

Дагълар я зи Ватан хайи...

Мерд АЛИ

ИкI вичин хайи муг шиирда твазвайди, адан тарифзавайди хъукъави Эвесан руш, Хъукъавин хуьруьн школадин муаллим Марьям АЛИСКЕРОВА я. И хуьр,

и хизанни заз танишди я. Къуд пад гуьзел тамарини багълари суьретламинавай хуьре художникар, манидарар, шаирар жедач лагъай фикир ерли къведач. Ана хайи чил, тебиат инсандин руьгъ жанлу гьиссералди девлетлу ийидай суьгьуррив ацанва.

Ина гьар са кIвале гамар храдай устад дишегълиар-дидеяр, сусар, рушар ава. Гам хразвай устIарар манидарарни, шаирарни я. ГьикI хьи, мани галачиз гам храдач. Манидардиз чIалар теснифизни чир тахъана амуькдач.

Марьямни гьакI я. Ада гьеле аял чIавалай вичин эсерар тес-

МАРЬЯМ

Дидедин сес

Ахварай захъ, диде, ви сес галуькна, Гъай лагъана, вилерни за ачуьна. "ГьикI ава, зи азиз бала?", - хабар къур, Ви назик сес зи япара амуькна.

Диде, ингье чаз мад са къуьд атанва, Дер, кIамар живедивди ацанва. Лацу яргъан хъана, чилел къатканва, Къаяр-мекъер, тебиатни заз къанва.

Шумуд ийсар фенва лацу лужар хъиз, Къазни, лазни хъичир ийиз чилериз. Тикрар хъез, мад хкведа, къушар хъиз, Амма, диде, ахквадач зи вилериз.

Вахтуни цIай янава зи дердериз, ЭкъечIна векъ диде къекъвей рекъериз. Хажалат гваз ала зун къе сурарал, Тек яз туна, диде, зун на чилерал.

Руш я зун

Кьилел гуьрчег келегъа (а)лай, Шагъ дагъларин руш я зун. Вич таватдиз ухшар авай, Къакъан дагъдин руш я зун.

Жуван Ватан гзаф кIандай, РикI хуравай руш я зун. Чими къулав фу чразвай, Шадвал кIани руш я зун.

Муькьва-къили шадарзавай, Квар къуьневай руш я зун. Лезги халкъар садарзавай, Чирагъ вацIун руш я зун.

Лезги чилин абур хуьзвай, Кар гьилевай руш я зун. Хуьре жезвай гьар са межлис, Къабулзавай руш я зун.

нифзавай, амма газетриз, журналриз вугуз тади къачузвачир.

Ингье, эхирни, гъа и хуьруьнви, вич акъалтIай куьруь ва хци чIаларин-къаравилийрин, камаллу фикиррин устад тир Демирбег Эмирбегован куьмекдалди шаир рушан чIалар (абур "Куьредин ярар" - мениятдин центради ктаб язни акъуднава) чав агакъарна.

Ингье кIелзава:
Уьмуьр, заз вун кIанда,
хъелдач за вакай,
Я тIалабдач къезил тир за къисметар.
РикIе хер тач за масадан жувакай,

КIан хъанач заз, уьмуьр,
къилдин гьуьрметар...

Сифте цIарар ятIани, абура жегъилдин рикин гентвал, къастарин ми хъивал, экуьвал, уьмуьрдин хъутIалрай экъечIиз гъазурвал аш-кара ийизвай къетIен сесер ва гьиссер ава.

Маса шиир къачун:
Зи рикIелай алатдай туш
Са чIавузни хуьруьн ери.
Рагъ алай югъ гуьлуьшан я...
Ватандилай я зун рази.

Дагълух ерияр ичи ва баябан жезвай девирда хуьруьн тариф и тегъерда ийизвай жегъилар тектуьк гьалтда. Дагълар хуьн патал, квахънавай хуьрер арадал хкун патал чаз цIудралди, вишералди Марьямар хътин халисан дагъви рушар, сусар герек я. Чамарини абурун сесинихъ яб акалнайтIа пис жедачир... Чна кьез хъукъави Марьяман эсеррикай теклифзава.

Намус герек я!

Ферли касдин тариф авун герек я. Бязи ксар са уьтери зирек я... На лугъуди, авач са кас, фелек я... Лезги чилел намус сифте герек я!

Магърум тахъуй инсан вич са куьнихъни
Файда жедач вун Кябедал финихъни.
Бахтсузвилин накъвар жеда вилерал,
Дердерин сел къавада, валлагъ, гьилерал.

Бязибурув фурсарин харал жеда, Мецел къугъваз алчах гафар - чIал жеда...

Куьз фагъумдач, эй бенде, на вахтунда?
Эхир ви югъ эх тежедай тIал жеда!

Четин я, эх, инсанвилин рекъе хъун, Мадни четин - акъул масдан кьиле тун...
И дуьньядал виридалай герекди Тушни бес, лагъ, жуван намус вине хъун?!

Зи умудар, зи хиялар КIватиз туна, гам авур кас. Зи харувал, зи цIарувал, Магълубарна, рам авур кас.

Зун къужагдай ахъай тийиз, Гъилерикай цам авур кас. Игисна зун вичин хурув, РикIер санал сад авур кас.

Баятлухда муртIавай руьгъ, КуькIуьнарна шем авур кас. Умуддикай яргъа хъанвай, Пашман гуьгъуьл хам авур кас.

Назик са цIир къачуз хвена, Шакуз хвена там авур кас. Закай свасна яшараваз, Вичикайни чам авур кас.

Абидин КАМИЛОВ

Газетдикай баллада

Аял вахтар - женжелвилер, шадвилер, Гъална куьне бахтлу девран, майданар. Куьзуь хъайитIан фидач куьн гъич рикIелай, Куь рекъер я авурди зун аяндар.

Аялар яз, гваз серкIвер, гьакI дамахар, БалкIанрай къаз, руг акъуддай цавариз. КIамни, тамни, куьчени багъ, булахар... Маканар тир чи гьар гатуз, гатфариз.

Гагъ кIелер гваз жедай векъе - Дугуна... Векъ-самукай кумаярни ийидай. Хатрут, пIини, парсар жедай руфуна, Няни хъайла каш кваз кIвализ хъфидай...

Мектебдиз зун феи чIавуз сифте яз, Гъяз къведачир - куьче рикIел акъалтдай. Къарай текъез секиндаказ ацуькна, Ара-ара тарсарайни кваз катдай...

Минетдай заз дидедини бубади, Чан-рикI ийиз, меслятарни къалурдай. Хъел атайла капашарни веъедай, Ришветар гуз, мад мектебдиз рахкурдай...

Са сеферда хтайла зун мектебдай, Заз бубадин гъиле газет акундай. Мягтел хъана амуькнай зун сифтедай, Чуьк тавуна, зани сабур авунай.

Эхъ, къарай къаз хъанач завай эхирни. За адавай хабар къуна минетдив: "Лагъ кван, буба, ваз анай вуч аквазва, Вун а чарчиз килигиз икI дикъетдив?"

Плузаррикай хъуьрена, къил галтадна, Бубади заз ам ахъайна, къалана.

Жамил ЮНУСОВ

Хажалатдин пар алудиз сефил хъанвай рикIелай ви,
Кагърабадиз ухшар хъана авахъзавай вилелай ви,
Нагъв хъанайтIа закай эгер, алкIидай вал темен хъана,
Ви чин мадни гуьрчегардай, цуьквер авай чемен хъана,
Вилин накъвар къве жуьре я: шадвилини пашманвилин,
Вав пашманвал агуддач за, тардихъ галай кемен хъана,
Зи азизди, къайгъудава даим зун ви секинвилин,
Ам чIурзавай гьатта къунши уьтуьрмишдач кьилелай ви.

"ХупI туширни, зун къейила, терг хъанайтIа алем ми хъиз,
Экуь дуьнья туна, мичи суруз фин залан я рикIиз..."
Мурадари гьар жуьре я, инсанар чеб хъиз и чилел,
Килиг гьикъван чIуру ният атанватIа адан рикIел.
Карвансара тирди дуьнья, сад мугъман жез, сад хъфизвай,
Атайла шад - хъфидайла пашман накъвар алаз вилел,
Жувахъ галаз икъван гуьзел алем барбатI хъун кIанзавай,
Эй залум кас! Вун къетIен яз атанани и дуьньядиз.

Чи уьмуьрдихъ эхир ава, фад-геж лугъуз жедач завай,
Лугъуда хьи, чанар къачуз малаикар къевезва цавай.
Зи азраил гъа вун хъана, яваш-яваш къачузвай чан,
Садра къванни атанач ваз кузвай рикIин сузадин ван.
Гзаф фагъум-фикирна за, белки, дегиш жеда и гьал,
Анжах гила якъин хъана... ИкI амуькда эхирдал къван.
Са куьникайни хийир авач амай къван чи арада къал,
Къве тIуб алай мецез жуван тербия гуз хъанач вавай.

Ахмакъ хъана, жув паталди рахайбуруз тагана яб, Фендигарвал себеб яз ви гузва рикIиз нагъахъ азаб.

Зи кьилелай явашдиз кап алтадна, АтIуз-атIуз, ихътин гафар лагъана:

"Вун сарсах я, килиг, чан хва, газетда Шадвилерни пашманвални авазва... И табагъ чар гъевчи ятIан, билбил хъиз, Чилин шардин гьар са пипIай рахазва.

Са гафуналди, газетдай яшайиш, Къариб хабар - вири дуьнья аквазва. АхквазмачтIан и гьарфар зи вилериз, И шикIпра азад зегъмет ргавза..."

Сифте сефер газет гъиле къурла за, Ам кьилихъди терс аквазнай зи гъиле. Бубади, ам алчударна, вахкана, "Дуьз къванни яхъ, - лагъанай заз, - эй бенде!"

Гъа инлай зи бейниди ван авунай: Буба гъахъ тир-заз халкъ, дуьнья акуна. Ашукъарна зун газетди вичелди, Ада зун вич кIелиз мажбур авунай!..

"Хкажнава!"

Эдебиятдин тарс физва классда. Зунни зи дуст ацуькнава партадихъ. Алибеган жавагъирри - шиирри Тухузва зи шад гевилар гьар санихъ. Зун есирда къазва жуван фикирри, Амма зи дуст теспача я, себеб вуч? Белки адаз Фатахован шиирри Таъсирзава, икъван гагъди тушир хуш?! И гьал акур дустуни зун шадарна. За адавай хабар къуна агъвалат. "Хкажнава!" - лагъана заз дустуни, - Валлагъ, ина авач кIусни адалат!" Зун цауз къван хкажна и гафуни, За адазни жуван гьиссер къалана... Зи фикиррин гъавурда (а) къур "дустуни" Вич папIусди хкажайди лагъана.

КъатIуз хъанач лугъуз завай вун вафасуз инсан тирди,
Ингье туьнбуьгъ авуна заз, судья хъана вич, уьмуьрди.

Регуь хъана инсанрихъай, экъечI жезмач кIвалей къецел,
Агажарна ичин зур хъиз, къарай квадарна фикирди.
Яраб вучиз икI хъанатIа, суал къведа гила мецел,
Садавайни и суалдиз жагъанач хьи заз дуьз жаваб.

АвуртIани муьгъуьббатдин дердини зун вахтсуз кьуьзуь,
Ви ашкъидал первана яз, къил-къилелай алатдач зи.

Муьгъуьббатди квадарда къил, рехъ тахъайтIа рикIай-рикIиз,
Къекъез хъайтIа авчи хъана, жейран феи жигъир чириз.

Зун авчи туш, гуьлчемен я, жейрандиз тIуьн - цуьквер авай,
Эхъ, алакьда залай хару жейран жував вердишариз.
Ашукъ я зун вун паталди, рикIе ашкъид бейтер авай,

Вакай ширин мани лугъуз садрани мез галатдач зи.

Вахтунивай са чIавузни теселли кIан жемир рикIиз,
Я элкъвена, гъайиф чIугваз, килигмир жув феи рекъиз.

Эгер гьисабзаватIа на феи вахтар бахтлугъур яз,
Гъич са шакни алач, абур алатна фин залан я ваз.
Са куьнкайни тахъана, гьакI бедлем хъана феи вахтар,

Хийирсуз я гарай ягъун къуьл кумачир куьгъне нагъвар,
Чалишмиш хъухъ амай уьмуьр кутугайвал туюкIуьр хъийиз.

Себеб вуч я, варз хъиз цава, муьквал-муьквал дегиш хъунин?
Ракъини хъиз гъа са жуьре дуьньядиз ишигъ тагунин?

Вучиз мичи булут гъизва вуна ми хьи вили цавал?
Чин чIур ийиз, гузва гьакIни сугъул хъанвай рикIиз дарвал?

ЧIуру чини гъич са касни гуьрчегардач, зи азизди,
Вердиш хъанва зун ви наздик, мадни хъурай ваз кIанивал,

Белки са вахт къведа, вунни муьтIугъарда зи сабурди.
Ви наз гунар лишан ятIа чун сад-садаз къисмет хъунин?

Са члавуз кьунши хуьре кьакьан буйдин, гьаркьубь кьуьнерин, мухан ригеяр хьтин спелар авай гада яшамин хьана. Вичин тиварни Шагьпеленг тир. "Перленгдикай пай ганвай шагь", - зарафатдивди лугьудай адаз хуьруьнбуру. Рахадайла Шагьпеленга ара-ара "тха чан" лугьудай. Дишегьлийриз "чан зи вах" лагьана эвердай. Адан гьиликай, мецкай бейкеф, нарази хьайи инсан хуьре бажагьат хьана. Са гафуналди, махарик квай малаик хьтин инсан тир Шагьпеленг. Жегьил Амма яшар самбар хьанвайтани, ам эвленмиш жезвачир. Уьмуьр субайдиз кечирмишзавай Шагьпеленгакай хуьре жуьреба-жуьре ихтилатарни чкланвай. "Атлан аку-е, данайрик квай яц хьиз, аялрихь галаз кьугьвазва". "Пая кьван хьана, кьени мехьер тавунвай бахти кьара..."

кар - свас жагьурун. Гьадан суракьдани зун, ви диде, авазва, - лагьана, Ханпериди дамахдивди эрчи гьил вичин хуруз яна. Зи хциз ваь лугьудай руш мукьвал мулкара хьун лазим туш. Хуьруьнбурукай зун гьеле рахазвач.

Ахьтин свас ваз дидеди жагьурунава хьи, нуьгведин ич хьтинди! Шабалутдиз ухшарди!.. Гьиле духтурвиллин кеспини авайди, кламайди вичиз кутугай, вич кутугай, вич клани, вичиз клани чам я! Гьамни вун жеда?.. Ви гележегдин сусан буба, - акьваз тавуна рахазва Ханпери, - ваз чидачтла, пара варлу ксарикай я. Мехьеррилай гьугьуниз ада ваз багьа машин багьишда, куь ацукьун кьарагьун, пек-партални вичин хивез кьачуда...

Дидедин рахунар Шагьпеленган бейнида цайлапан хьиз акьуна. Беден ми хьиз

"Ибур аквадай гьаларай, зи салаз веьезвай кьванер я, - фикирна Шагьпеленга. - Эвленмиш хьун чи кьведан умуми кар я".

Гьайиф хьи, и гьахьлу гафар Шагьпеленгавай дидедиз чинал лугьуз хьаначир.

-Зи багьрийри заз рухсат ганва. "Уьлчияр квализ пара атана, кьисмет вун садаз жеда. Ваз хьсан сефер хуьрай", - лагьанва заз дидеди.

"Бес зи дидеди? - дарихвилелди суалзава Шагьпеленга вичи-вичиз. - Вучиз дидеди заз ихьтин кьаст ийизва? "Зи куькьвенвай муьгуьббатдин экв тухуьрзава? -Ви багьрийри вуч лугьузва чи гележегдин кьисметдикай? - бирдан вилер дуьм-дуьз гададин вилера акурна хьиз, суална Диляради.

-Заз вун, шаксуз, клан я. Зи кланивиллин гьиссер ваз гафаралди лугьун четин я. Анжах... анжах, вун зи гьавурда гьата, зи азиз

Агдаш НАГЬМЕТУЛЛАЕВ

Сифте муьгуьббат

(Гьикая)

Сада чукулди хьиз атлузва: "Вири таб я, кьисмет гьахь. Шагьпеленган кьадар-кьисмет субайвал, емиш тегьидай ичин тараз ухшар я".

Хцикай ихьтин ихтилатар ван хьайила, диде Ханперидин гьугьул ми хьиз члур жезва. -Я кас, - плузарикай лугьузва Ханпери, - за шумудан хапладиз аш лугьуда, шумудан суалдиз жаваб гуда. Де лагь кван, заз гьинай чида зи хва Шагьпеленг вучиз эвленмиш жезвачтла. Белки запаб - затл авунватла?..

Папан гьал акур Мирзема "Яраб чи кьилел вуч хата-бала атанатла?"; - лагьана, кваллин пиле агаж хьана шехьзавай Ханпери кьужахламишна, рикл-дуркун гана, секинариз алахьна. Итимдин патай кьайгьударвал, тавазивал гьисс авур Ханпериди кватл хьанвай бархунар, эглеш тавуна, ичирна:

-Я Мирзем, ви дамарра авайди иви тушни, ви намусди гьикл эзва? Чун хуьруьнбуру бьабурзава, ми хьиз русвагьзава. Чаз Шагьпеленгаз мехьер ийидай такьат авач, хва сиягь хьана куьчейра тунва лугьузва. Фицкьра сивел туьквей са небетди жемьят кватл хьанвай са чкадал клусни регьуввал авачиз, Шагьпеленга, вич уьмуьрлух субай яз тада лагьана, кьин кьунва лугьузвай. Им вуч бедбахтвал я, чи кьилел атанвайди? кьагьуруар кьез шехьзава Ханпери.

Мирзема папан тегьнейриз са фикирни гувач. "Кьуй рахурай тухдалди. Заз я чими туш, я мекьи. Зун я шехьдач, я хуьредач", - лугьузва ада.

Кьулан патав экия хьана, ахварин хиялдиз фенвай Мирзем Ханперидин шуькьлукь веки сесини уяхарзавач.

- Ви члал кьунвани? Ви сес атланвани? Ви секинвилел зун мягьтел жезва, - хьел кваз элкьвена Ханпери итимдал. Мирзем вичин гафунал кьели я, кьасухдай куьтлани ийизвач.

- Акьазвани ездидин ламатвал, - кьвердавай ажугьлу жезва Ханпери.

- Ингье Шагьпеленган бахтсузвиллин себькар, лагьана Ханпериди вичин кьвалав гвай куьсруь цавуз хьажна кьуватдалди кваллин чилел гьалчна.

- Аку, Ханпери, ви крар, амалар вири гужунин, фагьумсуз, эхир авачирбур я, - чара хьанач, эхирни, экечина Мирзем папахь галаз рахунрик. -Чир хьухь, уьмуьрда кьуватдалди, гужуналди тежедай крар сабурлувилелди, акьуллувилелди, кьве терефдинни разивал аваз кьилиз акьудиз жеда. Ша, чун сабурлу жен. Сада-садаз басрухар гуникай файда авач...

Кьарини кьужа мехьерин кьайгьуйрин яца авайла шегьердай институт акьалтарнавай Шагьпеленг хтана. Хваш-беш, жузун-качун авурдалай гьугьуниз дидеди хциз лугьуда:

- Ажеб хьсан кар хьана, чан хва, вун вахтунда хтана. Зани дахди инал ви мехьерин кими-эксик веревирдзавай. Лугьун за ваз, чун саки гьазур я. Кламайди куьлукь-шуьлукь са

кьарсана. "Яь, им зун галачиз зун эвленмишай мисал жезва. На лугьуда, свас заз гьизвач... Вуж я заз аксиди? Диде! Мегер адаз зун даклан я жал? Бажагьат. Бес вуч хьанва? Тахьайтла, адан нефсинин кьанихвилляй, риклин дарвилляй, руьгьдин кесибвилляй яни?.."

Мегер захь жуван фагьум-фикир, ихтияр авачни? Зи кьез я свасвиле тийижир духтур руш. Зун я набут туш, я начагь. Вучиз зун яран бубадин фасагьатдал жеда? Ханперидиз гададин нятдикай аян тахьана амукьнач.

- Аку, бала, - чин члурна хьиз атлана гададин вилик пад. - Ви члехи стха Насима чи тухум ми хьиз бьабурайди риклелай ракурмир. Ваз чизва, завай гьахьсузвал, адалатсузвал эхиз тежедайди. Зун ми хьиз нятрин, кьени крарин инсан я, капл-теат ийизвай, Аллагьдиз ибадатзавайбурукай сад. Уьмуьрлух папан гьунтлукьни квай Насим заз бегенмиш туш. Эгер вун зи хва ятла, вуна за лагьайвал ийида. Чир хьухь, хва, зунни виликан хьтин, са куьникайни хабар авачир бейниван туш. Савадлу, медени хьанва. Кьуьцурудай, пис - хьсандай, гьахь - батлудай кьил акьудиз жезва. Са декьикада дидени хва кисна акьвазна. Бирдан Шагьпеленган вилерикай яргьи кифер галай шумал буйдин, кьумрал яklarин рушан кьамат каразава. Диляра, гададик гьижрандин лувар кутур сифте муьгуьббат... Институтда кьелай студентвиллин йисар, Дилярадихь галаз санал иштиракай жегьилрин вечерар, гуьрушар, килигай тамашар...

Хуьрйи шегьердиз хтай Шагьпеленг суалрин кьармахрай акьатзавачир. Ам багда вични Диляра санал сифте акур чкадал ала. Гила вуч ква вилик? Мичивал, ичивал, бьабанвал?..

"Чи бахтунин, чи кьисметдин иесияр чун я", - мукьвал-мукьвал тикрардай Диларадиз Шагьпеленга. - Бес гила? Гила вуж я чи арабадин чархара лашар твазвайди, чи риклеринни руьгерин садвилел хьен веьезвайди? Лугьуз асант я, диде... Уьмуьрда сифте яз Шагьпеленган вилик руьгьдинни ахлакьдин жигьетдай члехи имтигьан акьвазна. Бирдан бейхабардиз куьмекдиз Диляра акьатна.

- Шурик, таб тавуна лагь, ваз зун рикливай клан яни, тахьайтла вибур кьуру гафар яни? Гада са легьезда тешвиш хьана, анжах вичин винел патан секинвал хвена. "Яраб чи хизанда дидеди кьурмишнавай шудургьадикай Дилярадиз хабар хьанва жал?", - кичл акатна Шагьпеленга.

- Вахь чи кьведан кьени нятдал хьен веьедай себькар авани, зи азизди? - лагьана Шагьпеленга руш кьужахламишна.

- Бинеяр захь, гьелбетда, авач. Анжах сифте муьгуьббат фашалди жеда лугьуда. Адалайни башкьа, - давамарна руша, - чахь члехибур, диде-буба, вах-стха ава, гьабурун фагьум-фикирни чир хьанайтла хьсан тир.

Диляра, чи кьведан фикирдал зи диде рази туш. Ада заз кьунши хуьрйи духтур руш гьиликнава. Мехьерин гьазурвилерни саки агудна куьтягнава, - ачухдиз, ми хьиз риклелди гьавурда твазва Шагьпеленга.

Гадади рушавай тади куьмек гуьзлемешзавай, ам вичин кьаршидиз кьведайдахь, гьавурда аквадайдахь кьелелай инанмиш тир. Са шумуд декьикада кьведни кис хьана. Лал секинвал Диляради члурна:

- Акл ятла а чи кьведан алакьаяр кьенин йикьалай гьамшалугь кьатл хьана. Вун - ваз, зун - заз. Чун гила сад-садаз чара ксар я. Чухсагуьл заз багьишай гуьзел легьзейрай. Вун рикливай заз бегенмиш тир, заз вахь галаз сир сад ийидай нят авай. Гила-ваь! - лагьана, Диляра шехьна. Ахпа, шехьиз-шехьиз, давамарна: - Ви дидеди чи гьиссериз инсафузвилелди клур гана? Чи муьгуьббат тахьай мисална? - Са герендилай вилин накьвар ми хьна хьиз, Диляради, Шагьпеленгахь элкьвена, лагьана: Муьгуьббат - гьамшалугь жен я. Женгина гьалиб хьун патал жуьрэтлувал, кьуватлувал, кьастунал кьеливал кьалурна кланда. Вахь инсанвиллин ихьтин ерир хьанач. Вун регьятдиз дидедин буьркьубь муьгуьббатдин гьалкьада гьатна. За вал пехилвалзавач. Эвленмиш хьухь жуван духтур рушал. Зунни ви сисаз энгевиле кьведа, - айгамдин жуьреда давамарна Диляради. Ахпа, са декьикадила, вагьши гьайвандин кьармахрай акьатай ничхир хьиз, Диляра кьудгьунна кьарагьна, катна Шагьпеленган кьужахдай.

Са легьезда гададиз дуьнья дар хьана, вилерал мичивал акьалтна, адаз вич менгенагра турди хьиз ава. "Белки им ахвар ятла заз акурди? - фикирзава Шагьпеленга. - Ваь, гьайиф хьи, гьакьикьат я. Туькьул, риклелай тефидий гьакьикьат. Атлун тийидай тлал?.. Тахсиркарвал авунай кьуна хьанвай есир хьиз, гьилер куьрсарна, акьвазнава Шагьпеленг рекьин юкьвал. Гьилевай чубарук ахьайна, члмчирдихь галтугда зун, яни? Дидедин кланивилли чун сад-садавай кьакьудда?..

Ниснилай атай ракьини чими ийидач лугьуда. Кьуй зи дидедин рикл секин хуьрай. Зун эвленмиш жедач. Жуван сифте муьгуьббатдиз вафалди яз амукьда... Шагьпеленга багдай экьечлиз гьерекатна.

(Гьикая куьруь авунва)

Ражадуллагь САЛМАНОВ

Кубгьне сетгьне

Хуьре цийи клуб эцигна куьтягнавай. Ам ачухун патал хуьруьн агьалийри хьсан концерт, хуьруьнринни зарафатрин сегьнеяр туькьурнавай. Атана вахт клуб ачухдай. Хуьруьнбуруз акьван шад тир хьи, клуб сивесивди инсанрив ацланвай.

- Яда, - лагьана Агьмеда вичин кьвалахь галай Асланаз, - клуб икьван хьсандиз, гуьрчегдиз эцигайла, бес а сегьне вучиз куьгьнеди тунатла?

- Эй, хванахва, ваз гилани чизвачни, сегьне вучиз куьгьнеди тунватла? Абур вири цийи хьайила, кьуллугьчийрин жибиначар кьай ацлурда? - зарафатрик кутуна, лагьана Аслана.

- Вун квекай рахазва я, дуст, жибиначар вучтинбур я?

- Я хвадекьейдан хва, вун гилани гьавурда акьуначни? Кьуллугьчийрин, кьуллугьчийрин! Клуб эцигиз ахьагьай пуларин са пай - клубдиз, муькуьди - кьуллугьчийрин жибиначар фена. Сегьне, лагьайтла, куьгьнеди яз амукьна. Гила гьавурда акьунани, бейниван?

- Яда! Я чан дуст, заз чи дидеди ихтилат авурди я: зун хадалди авай сегьне я лугьудай. Бес зи яшар икьван хьанва, а тахтаяр кланвачни?

- Вуж ава ви кьайгьуда? Ам кланай, кланачир низ кьайгьу я? Клуб эцигна куьтягнавани? Куьтягна. Жибин пулдив ацланани? Ацлана...

Концерт башламиш хьана. Перде ачухнамазди туьнт макьамдин ван акьатна. Дагьларай хтанвай чубан Азадавай акьвазиз хьанач. Вичин кьаридин гьил кьуна ам сегьнедиз экьечина, хьсандаказ хкадриз, кьуьл ийизвай. Са кьве сеферда хкадарна, элкьведальди тахтаяр хана, кас анай агьуз аватна.

Садбур хуьрена, садбурни пашман хьана.

- Вун гила гьавурда акьунани, дуст Агьмед, пул гьиниз фенатла? - лагьана Аслана.

- Акьуна, дуст, акьуна, - сефилдаказ жаваб гана Агьмеда. - Гьарам хьуй чпиз. Бес им дуьз яни?

- Эй, хванахва, дуьзвилер амайди яни? Гьахьлувилерикай рахамир, клуф патахь жеда. Валай алакьатла жувани гьакл ая.

- Яда, зун абуру гьа пакад кьуз дустагьдиз ракурда.

- Дустагьяр амайди туш, ваз киче жемир. Исятда авай дустагьарни виликан хьтинбур туш, курортар я.

- Валлагь, дуст, кьисметни тахуьрай. Я клани ийидач. Чан жуван кьве гьил, чан жуван зегьмет. Гьалалдин шей недайла регьят жеда. Гьарам-кьезридин клараб я. Неда, неда, са юкьуз вилерай хкведа.

- Бес куьз аклизвач и клуб эцигай-бурун туьтуьна? Абурун туьтер гьихьтинбур я?..

Регьуз жезвач инсанриз, Ийизва чи риклер тлар. Винел патар цалцлмариз, Ийизвач кье са дуьз кар.

Халкьдин риклер незава, Чиниз язгьиз билларна. Ажеб гьаркьубь жезва Кьуллугьчийрин жибиначар!

Хьанач сегьне клубда, - Амач, авач, - лугьуз, - пул. Чебни амач клалубда, Чуру патахь члугьваз кьул...

Мегьарамдуьруьн райондин Советский хуьр.

“Инсан зегьметди гуьрчегарда”

Меґамед ИБРАГЪИМОВ

Адан аял вахтар дяведин йисарал ацаалтна. Вири уьлкведи кашни мекь эхзавай вахтунда Хив райондин Вили Архитрин хуьре абурун хизанда пуд аял чехи жезвай. Буба жеґилзамаз раґметдиз фена. Кваллин-кван дердияр, веледар квачел ақалдарун текдиз амуқьай дидедин хиве ґатна. Амма жуьрэтлу даґьви дишеґлиди четинвилерин вилик ажузвал кьалурнач, ам уьмуьрдин имтиґанрай ґалибчи яз экьечина.

- Ахтын вахтар хьанай хьи, - рикел хкиз-ва кье профессор **Абдураґман МЕґАМЕДОВА**, - алуқдай квачин кьапар авачиз, кьецила кьекьезвай квачериз цацар ақьадай. Раґметлу дидеде йифериз псисдин экьналди абур ахкьуддай. “Дарвал, кесибвал акур инсандиз кьулай уьмуьрдин кьадир чир жеда, чан балаяр” - лугьудай ада. И гафарин камаллувал за гуьгьунлай кьатлана.

Уьмуьр алааматдин затI я. Адал баркала анжах зегьметди ґида. Зегьмет члугурла чубандикайни алим жеда. Аял вахтара гвенвай никерай кьулуьн кьилер кватI хьийиз, дидедиз хуьруьн майишатдин маса кваллахар тамамари з куьмекар гайи Абдураґман Меґамедовича кье педагогикадин илимрин доктор, профессор, республикадин кьилин вузрикай сад яз ґьсабзавай ДГПУ-да гуьрмет авай, нуфузлу преподаватель хьанва. Мукьвара 80 йисан юбилей кьаршила-мишзавай муаллимди ихтин дережайрив аґакьун патал ярґал, итижлу, баркаллу мензилар атлана.

ґвечли чавалай Абдураґман келунрал, чирвилерал рикI алаз чехи хьана. Ада сифтеґан классар Бакуда, 5-7-классар Вили Архитла куьтяґна. Хуьруьн аял яз, адаз 6-классда келзавайла фасаґатдиз урус члал чизвай. И кар фикирда кьуна, адал комсомолдин комитетдин секретардин везифаярни ихтибарнай. Юкьван мектеб Абдураґман Меґамедова Дербент шеґердин Сталинан тварунихь галай 1-нумрадин мектебдин кьвалла гвай даґьвийрин интернатда ақалтарна. Кьейд ийин хьи, а йисара интернат вири республикадиз машґур хьанвай. Ина зегьмет члугвазвай муаллимикай ругуд кас Ленинан ордендин саґибар тир. Амай мектебрив геқьгайла, интернатда хьсан еридин чирвилерни гузвай.

1956-1957-йисара Абдураґман Меґамедова Архитрин мектебда старший пионервожатый яз кваллахна. 1962-йисуз ада ДГУ-дин тарихдинни филологиядин факультетда урус члалан отделение ақалтарна. Кьилин образование кьачунлай жеґил пешекарди са шумуд йисуз Архитрин мектебда сифте урус члаланни литературадин муаллим, гуьгьунлай директор яз зегьмет члугуна.

Йисар кьез алатзавай. Абдураґман Меґамедов Махачкьаладиз куьч жедай фикирдал атана. Республикадин меркезда адаз Даґустандин муаллимрин пешекарвилерин дережа хкаждай институтда кваллахни жаґьана. Ина архитлвиди сифтеґан чирвилерин кабинетдин методистдин, гуьгьунлай анин заведующийдин везифаяр тамамарна. 1982-1986-йисара ада Махачкьала шеґердин 22-нумрадин юкьван мектебда муалливални авуна.

Са кьадар вахт арадай фейила, ам хьсан кьиметралди имтиґанар вахтуналди, Москвада, СССР-дин образованидин министерстводин патав гвай милли мектебрин институтда аспирантурадик экечина. 1986-йисуз чи ватанэґлиди агалкьунралди педагогикадин илимрин кандидатвилерин диссертация хвена, Даґустандин пединститутда педагогикадин кафедрада старший преподаватель яз кваллахал ақьвазна. ґа йисалай кьенин йикьалди ада и кафедрада намуслувилелди зегьмет члугвазва.

Алай вахтунда профессор Абдураґман Меґамедова ДГПУ-дин студентриз “Педагогикадин умуми дибар”, “Тербиядин теория”, “Дидактика”, “Педагогикадин ва образованидин тарих”, “Даґустандин этнопедагогикадин тарих” курсарай лекцияр келзава. Асул ґьсабдай, алимди этнопедагогикадай, Кавказдин даґьвийрин этикадай ахтармишунар кьиле тухузва. Адан кьелемдикай жуьреба-жуьре журналра чапнавай илимдин 200-дав аґакьна макьалаяр, 9 монография хкатнава. Абурун арада “Кавказдин даґьвийрин адегар”, “Даґустандин этнопедагогикадин культура”, “Даґустандин халкьдин педагогикадин кьизилдин кьайдаяр” ва маса ктабарни ава.

Хейлин йисара педагогикадин, образованидин хиле ґакьсаґвилелди зегьмет члугунай Абдураґман Меґамедович Меґамедов “РД-дин лайихлу муаллим” тварциз, В.И.Ленинан 100 йисан юбилейдин медалдиз, КПСС-дин Даґустандин обкомдин паттай Гуьрметдин грамотадиз лайихлу хьана. Мукьвара адаз РФ-дин образованидин ва илимдин министерстводин кьарардалди “РФ-дин кьилин пешекарвилерин образованидин гуьрметлу кьуллугьчи” лаґай тварни ганва. Ам ґакьни ДГПУ-да илимрин кандидатвилерин ва докторвилерин диссертацияр хуьдай Советдин членни я.

Лаґана кьанда, Абдураґман Меґамедович “Лезги газетдин” вафалу амадаґни я. Милли члалал ақьатзавай газет ада еке ашкьидивди кьилей-кьилиз келзава. Алимди рикел хкизайвал, ґеле Архитрин мектебда 7-классда келзавайла, ада “Пионерская правда”, “Комсомолец Дагестана”, “Коммунист” газетриз макьалаяр рекье твазвай. Адакай ґакьни Советрин девирда кьиле фейи Даґустандин мухбирин 1-сьезддин иштиракчини хьанай.

Камаллу насиґатчи ва бажараґлу алим хьиз, Абдураґман Меґамедов чешнегу, бахтлу хизандин кьилин я. Ада вичин уьмуьрдин юлдашдихь галаз санал 3 хвани кье руш чехи авуна, ґардаз кьилин образование кьачудай мумкинвал гана. Алай вахтунда абур чпин хизанарни галаз Россиядин жуьреба-жуьре шеґерра яшамиз жезва.

“Инсан зегьметди гуьрчегарда” лугьузва халкьдин мисалда. Профессор Абдураґман Меґамедован уьмуьрдиз вил веґейла, и гафарин керчеквал мад сеферда тестикь жезва.

Кьисмет ахтынди хьана хьи, университетда келзавай йисара закай Абдураґман муаллимдин студент хьанай. Заз ам халис ватанперес, аґайна, заха инсан яз чиде. Ада чаз, студентриз, ахлакьдикайни эдебдикай авур суьґбетар, халкьдин педагогикадай келлай лекцияр садрани рикелай алатдач. Баркаллу 80 йисан юбилей мубарак авуналди, чаз Абдураґман Меґамедовичахь чандин саґьвал, ярґьи уьмуьр ва кваллахдин рекье мадни чехи агалкьунар хьана кьанзава.

Чирвилерин ери хьсанариз...

Меґамед ИБРАГЪИМОВ

Акваз-такваз келунрин йисни куь-Атяґ жезва. Кье-пака мектебра имтиґанрин вахтни алуқьда. ґзаф диде-бубаяр чпин аялар келунар давамарун патал ґиник кутуртIа хьсан я лугьуз, фикиррик акатзава. ґелбетда, вирибурухь вузрик экечIдай мумкинвал авач. Юкьван пешекарвилерин заведенириз (колледжар, училищяяр) ґахьдай ниятар авайбуру патал Махачкьаладин гуманитарно-педагогический колледжди (ГПК) 10-июндилай гатлунна документар кьабулзава. ґьхьтин лайихлувилер ава и колледждихь? Ана ґьхьтин пешекарвилер кьачуз жеда? Гузвай чирвилерин ери ґьхьтинди я? И ва маса суалриз жавабар жаґурун патал мукьвара зун ГПК-диз мугьман хьана.

Колледждин кьиле чи ватанэґли, ери-бине Меґарамдхуьруьн райондин Гилийрин хуьрйя тир философиядин илимрин кандидат, доцент **Яраґмед ХАНМЕґАМЕДОВ** ақьвазнава. Кьейд ийин хьи, ґилевай йисуз адаз чирвилер гунин кваллах еримлу авунин рекье беґерлудаказ зегьмет члугунай ва вини дережадин пешекарар ґазуруник лайихлу пай кутунай “РФ-дин кьилин пешекарвилерин образованидин гуьрметлу кьуллугьчи” лаґай твар ганва.

ГПК арадал ґайидалай инихь 10 йис алатнава. И девирда, вири уьлкведин юкьван пешекарвилерин образованидин кьурулушда хьиз, колледждин кваллахдани бязи деґишвилер кьиле фена. Алай йисан июндин вацра РД-дин образованидин ва илимдин министерстводи колледжди уьмуьрдиз кечирмишзавай образованидин вири программаяр акредитоватнава. Нетихада, ґукуматдин бюджетдал алай идара туштлани, ГПК ақьалтIарайбуруз ґосударственный чешнедин диплом гудай мумкинвал хьанва. И дипломдин куьмеқалди ґевес авайбурувай, ЕГЭ-яр вахкун тавуна, вузриз ґахьиз жеда. ГПК-дин диплом гвайдаз ґосударстводин кьуллугьдал ақьваздайлани са манйвални арадал кьведач. Колледждин студент хьун патал ЕГЭ-яр вахкун шартI туш. Лазим тир документрик аттестат, паспортдин копия, 3Х4 кьадардин 6 шикил, медицинадин 08бу кьайдадин справка акатзава.

Алай вахтунда ГПК-да ихьтин пешекарар ґазурзава: мектебдиз фидалди вилик квай образование гудайбуру (яслибахчайрин тербиячяяр), сифтеґан классрин муаллимар, экономистар, бухгалтерар, дизайнерар, яшайишдин кваллахрин кьуллугьчяяр. Абитуриентривай

очный ва заочный кьайдада келлиз жеда. Колледжда келунин вахт абитуриентди ақалтIарнавай классдилай (иниз 9 ва 11-классар ақалтIарнавайбуру кьабулзава) ва келзавай кьайдадилай (очно, заочно) аслу я. Бюджетдин чкаяр авачирвилей, ГПК-да чирвилер кьачуз-вай студентди ґяр йисуз 25 000 манат пул гун лазим я. Яшайишдин шартIар хьсанарун патал колледжда спортжитие, столовой, азад вахтунда спортдал машґул жедай зал кардик кьар.

Кьейд ийин хьи, ГПК-дин руководстводи чирвилерин ери хьсанаруниз кьетлен фикир гузва. Ина хейлин йисарин теґриба авай 40-дав аґакьна пешекарри зегьмет члугвазва. ґзафбуру жуьреба-жуьре илимрин кандидатар я. Абуру чпин кваллахда алай аямдин педагогикадин ва информационный цийи технологийрикай менфят кьачузва, келунрин планар, программаяр, пособияр кьхьизва. Кье-пака колледждин преподавателар тир Х.Д.Эльдарован “Дуьньядин художественный культура”, Д.М.Калантарован “Тешкилатрин эменнидин финансин ґьсаб кьунин дибар” ктабарни чапдай ақьатда.

Лаґана кьанда, и колледждихь республикадин маса колледждихь авачир хьтин са кьетленвал ава: ина руьґдинни ахлакьдин тербиядиз вини дережадаваз фикир гузва. И жигьетдай махсус программани кьабулнава. Колледжди РД-дин муфтиятдихь галаз сих алакьаяр хуьзва. ГПК-дин студентриз араб члал, Ислам диндин тарих, культура, капI ийиз чирдай мумкинвилер ава. Тарсарни колледжда, гадаярни рушар чара авуна, кьилди тухузва. Бязибуру ГПК медресе я лаґана фикир авунни мумкин я. ґакьикьатда им кваллахдин кьурулушда бязи кьетленвилер авай адетдин келунрин светский идара я.

ГПК-дин руководстводи колледж ақалтIарайбуруз кваллахал ақьвазуни кардани куьмекар гузва. И жигьетдай ина махсус центр кардик кутунва. Центради республикадин карханайрихь, тешкилатрихь, ґосударственный идарайрихь галаз алакьаяр хуьзва, ґьинриз ґьхьтин пешекарар ґерекзаватIа ахтармишзава. И карди беґерарни тагана туш. Алай вахтунда ГПК ақалтIарнавай ґзафбуру “Рисалат” ООО-да, Махачкьала шеґердин ЖКХ-дин управленида, республикадин меркездин 9-нумрадин лицейда, образовательный “Женнетдин кьушар” тIвар алай идарада, жуьреба-жуьре районрин мектебра ва масанра кваллахзава.

Чирвилерин дережа, ери хкаждай ашкьи авай ґяр са кас патал колледждин раklarар ачух я.

Призыв - 2016

Аскервиллиз рекъе туна

ЧИ КОРР.

АЛАТАЙ гьафтеда Ахцегьа, Советрин Союздин Игит Валентин Эмирован тIварунихъ галай 2-нумрадин юкьван школада, кьегьал летчикдин памятникдин вилик призывникар армиядин жергейриз рекъе туниз талукъарнавай мярекат киле фена. Инал призывной комиссиядин, райондин администрациядин, общественный тешкилатрин векилар, чIехи классрин ученикар, абурун багърияр кIватI хьанвай. Ахцегь ва Рутул районрай, санлай къачурла, 40 жегил армиядиз рекъе туна.

И шад мярекат Ахцегь, Докъузпара ва Рутул районрин комиссариатдин начальник, полковник Рафик Мегьамедова ачухна.

- РФ-дин Яракълу Къуватрин жергейриз чи жегилар шад гьалара ракъурун хъсан адетдиз элкьвенва, - кьейдна полковникди. - Эхиримжи вахтара Россиядин Армиядин чарта реформаяр киле физва, жегилар патал къуллугъ авунин кесерлувални хкаж жезва. Яракълу Къуватрин къурулуш дибдай хъсанарзава, армия цийи техникадалди: "Тополь М", "Булава", "Эскандер" комплексралди, СУ-30м, СУ-35 самолетралди яракъламиззава. Аскеррин яшайишдин шартIар, алатай йисарив гекъгайла, аквадайвал хъсан хьанва. Контрактдин къуллугъдал алай аскерар яшайишдин кIвалералди таъминарзава.

Армиядиз фидалди вилик чи призывникри школайра, юкьван ва килин образованийрин заведенийра ОБЖ-дай гъазурвилер аквазва. Армиядин жергейриз махсус пешейрай чирвилер къачунвай лайихлу, куьн хътин жегилар ракъурзава. Гъурметлу призывникар, куьне Ватандин вилик куь пак буржи гьакъисагъвилелди килиз акъуда. - алава хъуна Р.Мегьамедова.

"Ахцегь район" МР-дин килин общественный хатасузвилн рекъяй заместитель Роберт Гьамзаева Ватан хуьн гьар са касдин пак буржи тирди кьейдна. Ада къуллугъиз физвай аскерриз вичин ва райондин руководстводин патай тебрикдин келимаяр лагъана ва къуллугъ килиз акъудна, са йисалай чпин багърийрин патав хтун виридан мурад тирди малумарна.

- Гъурметлу жегилар! Ватандиз намуслувилелди къуллугъ ая, командирин истемешунар килиз акъуд, диде-бубайриз зенгер ая, чарар кхихъ. Чна квел дамах ийидайвал къуллугъа - лагъана райондин ветеранрин Советдин председатель Хаирулагъ Велиева.

Хийирлу сефердин тебрикдин гафар армиядиз физвай жегилариз РД-дин Обществанный палатадин член Али Исмаилова, призывдин комиссиядин член, РУО-дин векил Малик Эмирова, дидейрин патай Шаинат Исаковади лагъана. Призывникрин патай Шиназай тир Фарид Мирзебегов рахана.

Къени крар

"АХЦЕГЪ РАЙОН" муниципалитетдин пресс-къуллугъди хабар гузвайвал, эхиримжи йисара Хуьруьгрин хуьряй акъатнавай тIвар-ван авай инсанри чпин хайи макан аваданламишунин кардик аквадай хътин пай куьтазва. ИкI, фадлай карчивилел магъул жезвай меценат Абдулжеллил Абдулкеримова вичин харжийрихъ хуьруьз дагъдай хъвадай яд гъана, 10 миллион манатдин кьимет авай алай аямдин спортивный комплекс ишлемишиз вахкана. Гила ада вичихъ библиотека, музей, обсерватория, къецепатан чIалар чирдай лингофонный кабинет ва ял ядай паркни галай "Просвещенидин центр" эцигзава.

Абдулжеллилан чIехи стха Осман алай вахтунда Ахцегь райондин муниципалитетдин кыл я. Ада халкъдин адетар, меденият, культура хуьн, дагъвийрин яшайишдин шартIар къезиларун патал еке алахъунар ийизва. Инвесторар желб ийиз, Ахцегьрин ва маса хуьрерин акунарни хъсан патяхъ дегишарзава. Эхиримжи кьве йисуз райондин хейлин

хуьрерин куьчяр, культурадин, спортдин идараяр, паркар къайдадиз гъанва.

Карчийар стхяр Шириноврин иштираквални аваз и мукъвара дагъда авай Чеперин хуьруьз газдин линия тухвана ва вили ялавар куькIурна. Са варз вилик Ахцегьа ниси хкуддай цех кардик кутунва. Калукрин хуьре ФАП-дин цийи дарамат ишлемишиз вахкана. Йисан эхирдалди Калукиз ва Луткуниз газдин линияри тухуда. И крариз финансрин рекъяй инвесторар Абдуселим Абдуселимова ва Жигерхан Сулейманова куьмек гузва.

Хуьруьга исятда Культурадин кIвал капиталнидаказ ремонтзава. 20 касдикай ибарат пуд бригадади гьакъисагъвилелди кIвалахзава. Культурадин кIвалин кьвалав хъсан паркни жеда. Идан гуьгъуьналлаз Цуругьрин хуьруьн Культурадин кIвалин дараматни ремонт авунив эгечIда. Районда инсанриз хуш жедай къени крар мадни ийизва. Инвесторрини чпин хайи маканар аваданламишун патал хуси такъатар харжзава.

Хъсан савкъат

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

26-майдиз Россиядин ФСБ-дин Дагъустанда авай Погрануправленидин Дербент шегьердин отдел патал эцигнавай дарамат ачухуниз талукъарнавай шад мярекат киле фена.

Пограничникриз цийи имарат мубаракиз Россиядин ФСБ-дин Дагъустанда авай управленидин начальник **Игорь ШМОТКИН**, Дербент шегьердин кыл **Малик БАГЛИЕВ**, Дербент райондин администрациядин килин заместитель **Саидагъмед БАБАЕВ**, Мегьарамдхуьруьн райондин Собранидин председатель **Абубакар ХАНМЕГЪАМЕДОВ**, эцигунардай организациядин руководитель **Омарасхаб АЛИЕВ**, общественный тешкилатрин векилар атанвай.

Игорь Шмоткина пограничникриз Россиядин погранкъуллугъдин 98 йис тамам хуьн тебрикна. Ада кьейд авурвал, Россияда "Сергьятар халкъди хуьзвайди я" лугъудай керчек ибара ава. ИкI, сергьятдин кьвалав гвай районрин

агъалийринни пограничникрин арада фадлай хъсан алакъяр ва мягъкем дуствал ава.

- Къе чна инал ачухзавай дарамат, - давамарна ада, - тарихдин метлеб авай чкадал эцигнавайди я. Са вахтунда инал I Петрди бине кутур военный гарнизон алайди тир. Дарамат эцигдайла гьалтай четинвилер РД-дин Къили, Россиядин УФСБ-дин Дирекцияди куьмек гуналди арадай акъудиз хъана. Сергьятар хуьдайбурун югъ тебрик авуналди, за квез виридаз сагъвал, хъсанвал ва хушбахтлувал хуьн алхишзава.

Вичин нубатдай Малик Баглиевани пограничникриз пешедин сувар ва цийи дарамат ачухун мубаракна.

- Чаз аял чIавалай военныйриз, иллаки погранкъуллугъдин аскерриз, гъурмет авунин тербия гайиди я, - давамарна ада. - Гъич са уьлкведизни Россиядиз хътин умудлу погранохрана хуьнни авунач, я авазни авач. Гъавайда квез Ватандин къаравулар лагъанвайди туш.

Дербент шегьердин погранкъуллугъдин начальник, генерал-майор **Владимир ВАРИЧА** цийи дарамат эцигнавай Погрануправленидин ва эцигунардай организациядин руководстводиз сагърай лагъана.

Яру лент атIана, цийи дарамат ачухайла, шадвилер цийи дараматдин актовый залда давам хъана.

27-майдиз Дербент шегьердин кыл Малик Баглиева пограничникар шегьердин администрацияда къабулна ва къуллугъда кьетIен агалкъунар авайбуру гъурметдалди тебрикна.

РикIел хуьнин лишан яз

Гъазурайди - Нурдин РАШИДОВ

26-майдиз Мегьарамдхуьруьн райондин Хуьрелрин юкьван школада, къуллугъдин везифаяр тамамардайла, 2011-йисан 31-майдиз бандитрин гьилелай телефон хъайи кьегьал хва, полициядин майор Багъаудинов Багъаудин рикIел хуьнин мярекат киле фена. Ана райондин Собранидин председатель **Абубакар Ханмегьамедова**, РОВД-дин начальник **Мурадхан Къасумова**, зегьметдин ветеран **Имамудин Агъарагъимова**, ФСБ-дин отставкада авай полковник **Мусайиб Загъирова**, муаллимри, школьникри иштиракна. Митинг ачухай **Ханмегьамедова гаф М.Загъироваз гана**.

- Сир туш, - башламишна ада, - къайдаяр хуьдай органрин къуллугъчийар агъалийрин секинвилн къаравулда югъди-ийфди акъвазнава. Гъихътин муракаб шартIариз аватнаватIани, Багъаудин хътин кьегьалди рей ганач, душмандин хура уьткъемвилелди акъвазна. Целе-

гуьндад 2011-йисуз бандитрихъ галаз киле фейи акъунра полициядин майорди кьегьалвилелди чан гана.

Багъаудина кьенепатан крарин органра кIвалахай вири йисара къуллугъдиз вафалувал, кьегьалвал кьалурна, адаз гьакъисагъвилелди къуллугъ авунай, залан тахсиркарвал дъыздал акъудунай, наркодиллерин дестедин вилик пад къунай ва икI мад 15 сеферда чухсагулар малумарнавай. Кьве сеферда кьенепатан крарин министррин патай гъурметдин грамотаяр ганва. Ам "Женгинин гьерекатрин иштиракчи" знакдин, "Къуллугъда тафаватлу хуьнин" III дережадин медалдин сагиб тир, РФ-дин Президентдин Указдалди Багъаудин Багъаудиноваз кьейидалай къулухъ "Кьегьалвилн орден" гана. Гъамишалугъ яз рикIел хуьнин лишан яз, РД-дин Президентдин Указдалди кьегьал хъиз Хорелприн хуьре мемориальный доска ачухнава.

Эхирдай яракърай салют гана. Митингдин иштиракчийар са декьикада кисна акъвазна. Школьникри ватанпересвилн шиирар кIелна, мемориальный доска алай чкадал цуьквер эцигна.

Чкадин муниципалитетра Чалишмишвилер ийизва

Хазран КЪАСУМОВ

МАЛУМ тирвал, "Сулейман-Стальский район" муниципалитет хуьрерин 16 поселенидикай ибарат я. Алай вахтунда анра 2015-йисуз авур кваллахрин нетижаяр къадай ва алай йис патал везифаяр тайинардай жемятрин собранияр кыле физва. Гьахъ-гьисабдин собрание и йикъара Цийи Макъарин хуьрун поселенидани кыле фена. Адан кваллахда райондин администрациядин кылин заместитель Саид **ТЕМИРХАНОВА**, муниципальной райондин кылин советник Мусаиб **АГЪМЕДОВА**, администрациядин правовой отделдин начальник Мегъамед **ИСМАИЛОВА**, хуьрун майишатдин отделдин начальник Мегъамедзагъид **БАБАЕВА**, чилерин ва эменнидин управленидин начальник Рамазан **БАБАЕВА**, архитектурадин, эцигунрин ва ЖКХ-дин отделдин начальник Мустафа **МУСТАФАЕВА**, экономикадин отделдин начальник Саният **ВАГЪАБОВАДИ**, ЦРБ-дин кылин духтурдин заместитель Ракъуят **ГЪАНИЕВАДИ**, РУО-дин начальникдин заместитель Къачабег **АМИНОВА**, жавабдар маса работникри иштиракна.

Гьахъ-гьисабдин гегенш доклад хуьрун поселенидин администрациядин кыл Асамудин **КЪАЗИАГЪМЕДОВА** авуна.

Ада къейд авурвал, поселенидик Цийи Макъар ва Чухъверхуьр акатзава. 230 гектардин майдандал экия хъанвай и хуьрера 5420-дав агакна агъалияр яшамыш жезва, 1000-далай виниз майишатар ава. Зегъметдиз къабил инсанрин къадар 3270-далай виниз я. Хуьрера 650-далай виниз аялри келзавай юкван 2 школа, 110 аял авай аялрин бахча, алишверишдай 40-далай виниз точкаяр, 13 касди кваллахзавай врачебный 2 амбулатория, 2 аптека, алакьадин отделение, спортдин 2 филиал, культурадинни ял ягуни кве центр, кве библиотека кардик ква. Санлай къачурла, анра кваллахар пис тешкилнава.

Алатай йисуз райондин рекъерин фондунай 3 миллионни 324 агъур манат пул ахъаюналди, Чухъверхуьрун кылин куьчеда асфальт цана, цийиз арадал атанвай куьчейриз херхем вегена ва маса кваллахар авуна. Поселенида лежбервиллинни фермервиллин пуд майишат кардик ква, абуру хъсандиз кваллахзава. Мисал яз, Агъмедоврин хизандин лежбервиллин майишатда ири карч алай 300-далай виниз гъайванар ава.

А.Къазиагъмедова къейд авурвал, поселенида терроризмдиз ва экстремизмдиз акси яз профилактикадин кваллах тухузва. РУО-дин пешекарин иштираквални аваз, Цийи Макъарин школада "Аялар террориз акси я" лишандик кваз тухвай мярекат метлеблуди хъана.

Алай йисуз тухудай кваллахрин пландик Абдулбари Магъмудован тварунихъ галай куьчеда экверин линия тухун, цийи куьчейриз херхем вегин, цийи микрорайонда трансформатор эцигун, мини-футболдин майдан тукьлюьрна акъалтарун ква.

Муаллим Шингъар **ШИНГЪАРОВА**, арендатор Агъмед **МАГЪМУДОВА**, хуьрун агъсакъалрин Советдин председателдин заместитель Рамазан **ЭМИРГЪАМЗАЕВА** лагъайвал, хуьрера дигидай цин патахъай кытвал ава, къаналар, цин хуьлер чуру гьалда ава. Михъвилер хуьнин патахъайни разивал ийидай кар авач, рекъерин къерехар чиркинзава, инал-анал зирзибилдин хьуртар ала.

Школадиз фидай яш тахъанвай аялар вири бахчайриз желб ийиз жезвач. Алай вахтунда хуьрера 506 аял бахчайриз къабулун патал электронный учетда эцигнава. Цийи Макъарин ФАП арендада къачунвай дараматда ава, инин юкван школадин даklarар куьгъне хъанва, тади гьалда абуру дегишарун лазим я.

А.Къазиагъмедова, С.Темирханова ва райондай атанвай жавабдар амай работникри агъалийрин дердийрихъ галаз алакьалу жавабар гана.

Собранидал поселенидин администрацияди гьахъ-гьисабдин девирда тухвай кваллахдиз рази жедай къимет гана.

1-июнь - аялар хуьдай Международный югъ Къайгъударвал зайифарна кландач

Нариман КЪАРИБОВ

АЯЛАР - чи гележег я гзаф сезферра лагъанва. Аял авачир хизан, квал баябан жеда. Совет гукуматдин вахтунда чи уьлкведа аялрин, акъалтзавай несилдин гьакъиндай датлана къайгъударвал ийизвай. Саки вири хуьрерани аялрин бахчаяр авай. Гзаф аялар хана тербияламышзавай дидейрин гьакъиндайни гукуматдин, чкайрин властрин патай къайгъударвал гзаф тир. "Материнская слава", "Игит диде" ва маса наградайрини и кардин гьакъиндай шагъидвалзавай.

Заз инал къенин юкъуз гзаф аялар авай хизанрин патахъай къайгъударвал рикел аламач лугъуз кланзавач. Алай вахтундани аялрин пособияр кардик кума, дидевиллин капитални, экономикадин жигъетдай четинвилеризни килиг тавуна, гена кве йисан давамар хъувунва.

Гьа са вахтунда къейдна кланда хь, хейлин хуьрера, гьатта шегъерани аялрин бахчаяр тимил хъанва. Пулдин такъатар бес жезвач лугъуз, гзафбур агалнава, анрин дараматар жуьреба-жуьре тешкилатрив, идарайрив вуганва. Аялрин бахчайрин дараматар кылдин ксари маса къачунвай дуьшьюшарни ава.

Аялрин сагъламвал мягъкемардай, абуру гатун вахтунда ял ядай лагеррикайни талгъана жедач. Вилик йисара чи республикадани абур гзаф авай. Гила лагъайтла, гъабурун къадарни тимил хъанва. Кардик кумайбурали гзаф четинвилер гьалтзава. И барадай са мисал. Дербент шегъердивай са акъван яргъа туши. Авадан хуьруьн мукъув, гъульун къерехдал "Южный" лагерь кардик кваз хейлин йисар я. Ина гатун вахтунда гъар йисуз Кьиблепатан Дагустандин районрай ва

Дербент шегъердай 300-далайни гзаф аялри ял язава, чпин сагъламвал мягъкемарзава. Директор Дадашев Мирзагъадин къайгъударвал ва тешкилатчиллин алакьунар себег яз, и лагерь республикада лап хъсанбурукай яз гьисабзава. Лагерьдихъ гигиенадин ва ял ягуни барадай вири истемешунриз жаваб гузвай къаткидай кве мертебадин дарамат, махсус котеджар, столовой, медпункт, ктабхана, спортдин майдан ва маса куьлайвилер ава. Ина авай емишрин ва серинардай тарари, цуькверини риклер шадарзава. Махсус графикал амал авуналди, муаллимрин ва тербиячийрин гуьзчивилик кваз ина ял язавай аялар гъуьле эхъезва, чими кумадал чеб лигимарзава.

Кар анал ала хь, зегъметдин ва социальный рекъай хуьдай министрстводивай вахчурдалай куьлукъ (гила лагерь образованидин ва илимдин рекъай министрстводин ихтиярда вахканва) амайбурун хьиз, "Южный" лагерьдин кваллахни са къадар куьлукъ янава. Пул тимил чара авуниз килигна (гьамни вахтунда агакьзавач) гъар гатуз 500-550 аялдивай ял ягуьиз жедай мумкинвилер авай и лагерьда шазан гатуз анжах 200 аялди ял яна. Лагерьдин коллектив алай йисан гатузни гъазур хъанва. Кланзавайди аялар гзаф атун я.

Аялар хуьникай, абурун гьакъиндай къайгъударвикай ихтилат кватайла, аялрин квалерикай са мисал гин. Рахун Дербент шегъерда авай 2-нумрадин детдомдикай я. Къадим шегъерда 1943-йисалай кардик квай и идарадихъ девлетлу тарих ава. Ватандин Чехи дядевдин йисара ина неинки Дагустандай, гьакъ уьлкведин маса чкайрайни аялар къабулиз тербияламышзавай. А вахтарилай инихъ

Дербентдин детдомда гзаф директор, муаллимар ва тербиячийар дегиш хъана. Агъзурралди аялар хвена, тербияламышна уьмуьрдин шегъере рекъел акъудна.

Алай вахтунда детдомдин директорвиле Къазиев Мирвета кваллахзава. Ина зегъмет чуьгузвай 12 йисан девирда, виликан МВД-дин работник тир яшар тамам тахъанвайбурухъ галаз кваллах тухудай инспектор (адахъ педагогвиллин образованини ава) Мирвет муаллимдиз аялрин кылих, ацукьун-къарагъун хъсандиз чида. Адан ва детдомдин вири коллективдин гъар йикъан къайгъударвал себег яз ина чпихъ дидебуба амачир ва маса гзаф миллетрин векилар тир аялри чеб хайи квалле, хайи хизанда хьиз гьиссзава.

Аялрин сагъламвиллин къаравулда тежрибалу медрботникракъаванва. Ина аялриз йикъа куд сеферда тлуьнар гузва. Столовойда столар дуьзмишдалди вилик хуьрекрин ери духтурди ахтармишзава, гьамиша директордин гуьзчи-вилкинни ква.

Детдомдин актовый зал, къаткидай квалер ва дегълизар аялри чпи чуьгунвай шикилралди, нехишралди безетмишнава. Михъвилел ва къацувилел гьалтайла детдомдин гьаят, анихъ галай багъни шегъерда лап хъсанбурукай сад я.

Тарсар куьтыгъ хъана, мектебдай хтайла (абуру вирида шегъердин мектебрикай сана келзавач) аялри чпин чирвилер детдомда кардик квай компьютерин классда гегеншарзава, муаллимрин ва тербиячийрин гуьзчивилик кваз кваллин кваллахар тамамарзава.

Аялар хуьнин международный йикъан вилик гъазурай концертда мукъварив гвай квалера яшамыш жезвай шегъергълийрини иштиракна.

Яргъалди рикел аламукъда

Ш.КЪУРБАНОВА

Алай йисан 20-майдиз республикадин аялрин квалера ва школа-интернатра авай етим ва сагъламвиллин жигъетдай бегъем мумкинвилер авачир аялар патал Шапери Къурбановадин "Чарадан аялар жедайди туш" проектдин бинедаллаз аялар хуьдай йикъаз талукъарнавай, абуру машгулардай ва гуьгъуьлар шадардай концертдин еке программа кыле фена. Банкетрин «Кегельбан» залдин майдандал ва Ленинан комсомолдин паркуна аялрин концертдин программа, запундин куркурар ва шарар цавуз ахъаюнин, "Дракон" аттракционрин паркуна бейкерин "Легион" клубдин мотошоу, аялар пулсздаказ каруселра аваз къекъуьрдай серенжемар тешкилна.

Гьакъни эстрададин артистри, аялрин вокально-хореографический ва клоунададин коллективри аялриз халис суварин шадвиллин легъезар багъишна. Проектдин кылин метлеб вири общественностди, иллаки жегъилрини студентри етим ва сагъламвиллин жигъетдай сергъятламиш жезвай аялрин месэ-

лайриз екез дикъет гун, абуру обшестводин тамам членар тирди тешкиларун тир. Проект кардик кваз клуд йис хъанва. Гъар йисуз проектда республикадин аялрин 20 идарадай, неинки аялрин квалерай ва приютрай, гьакъ коррекционный идарайрай, реабилитациядин центрайрай 800-дав агакна аялри иштиракзава. Абурухъ галаз жуьреба-жуьре вузрин 200-250 кас студентри кваллахзава.

Жув яшамыш жезвай квалерий маса шегъердиз концертдиз фин, рик алай артистрихъ галаз мукъувай гуьруьмиш хьун, клоунрихъ галаз катиз-калтугиз хьун - ибуру аялар патал лап шад ва жедалди рикел аламукъдай вакъаяр я.

Концертдилай гьейри, проектди аялриз шегъердин кафеяра ва ресторанра суварин тлуьнар гунни тешкилнавай. И карда "Стамбул", "Дженгутай", "Паскучи", "Аль-Хабар" ва маса кафеяри иштиракна.

Ихътин мярекатар кылиз акъудун патал проектдин гьамшалугъ спонсорар тир ООО "Дагестан-Стеклоплатар", ширин шейэр гъазурдай "Причуды Избушки", "Телли" ва "Эльсинор" алишверишдин квалерай куьмекар гана.

Шарар цавуз акъудун патал суварин серенжемар тешкилдай вири агентствойри и юкъуз аялриз пулсуз шарар гана, ахпа вирида санал абуру цавуз ахъайна.

Аялар Махачкъаладиз суварик гъана хухахун патал транспорт тешкилунай спортдин, туризмдин ва шегъердин жегъилрин крарин рекъай Комитетдиз проектдин руководител Шапери Къурбановади чухсагъул лагъана. Дагустандин эстрададин твар-ван авай артистар тир Жаклинади, Камила Мурсаловади, Марина Алиевади, Кристинади чпин шад манийралди ва "Счастливое детство", "Ватан", "Махачкъала" ансамблрин куьлралди аялрин гуьгъуьлар иллаки шадарна.

"Арлекин" театрдин махарин персонажар сегънедиз экъечайла, аялривай чпин чкайрал секинди ацукъиз тахъана, садбур залда катиз калтуззавай, масадбуру алай чкадал куьлерзавай.

Проектда иштиракзавай вирибуру чпин риклин гьиссер жуьреба-жуьре чуьнуьхиз алахъзавай. Мергъяматлувиллин ихътин серенжем кылиз акъудиз куьмек гайи гъар садаз баркалла!

ЧУБАРУКАР

Мубаракрай, аялар!

ЧИ КОРР.

Гатун сад лагъай йикъа аялриз, иллаки мектебра Келзавай-буруз, еке шадвал багъишзава. Пуд ваира давам жедай виридалайни яргъи рухсатар гатунзава къван. Амма 1-июнь тек са и кардал лишанламыш жезвач. И юкъуз дубнядин хейлин улькейра аялрин Международной югъ къейдзава.

1950-йисалай инихъ гъар йисуз кыле тухузвай и суварин важибдувал чи йикъара мадни артух хъанва. XXI асирда инсанитдин умумурда пайда хъанвай бязи тегъуьри жаванар дубъ рекъелай алудзава, гзафбурукай наркоманиядин, ичкидин, террордин есирар жезва. 1-июндин суварин кылин максад лагъайтла аялар хуьникай ибарат я. Акъалтзавай несилар чи гележес я. Ам экубди, бахтлуди хъун патал чна вирида къватар садна кланда.

Чи мектебра "Лезги газетдихъ" галаз сих алакъаяр хуьвай аяларни тлимил авач. Абуру кхъызвай шишар, гыкаяяр, сочиненияр чна газетдин чинрани чаззава. 1982-йисуз Хив райондин Фиригърин хуьруьн юкъван мектебда РД-дин лайихлу муаллим, РФ-дин умуми образованидин гъурметлу къуллугъчи, зегъметдин етеран Абдул Ашурагъаева арадал гъайи эдебиятдин "Сифте камар" твар алай кружокдин кваллах алай вахтундани давам жезва. Тегърибалу муаллимдин гъилик яратмишдай алакъунар авай аялри эдебиятда чпин къватар ахтармишзава. Вири аялриз 1-июндин сувар тебрикуналди, чна и нумрада газет Келзавайбуруз "Сифте камар" кружокдин аялри жуьреба-жуьре темайрай кхъенвай сочиненияр теклифзава.

Жанна ЮЗБЕГОВА, 8"а" кл.,
Саид ТАГЪИБЕГОВ, 8"б" кл.

Вагъши

Киш юкъуз зун чехи бубадин патав ятаждал фенвай. Нянин вахт тирвилляй за булахдилай яд гъана чай эцигна, бадеди вуганвай нянин тлуьн чими хъувауна, лампада нафт цана, багъ михъна, кукъурна хъиз, агъузна туна.

Мичли жез-тежез буба чуьлдай хипер гваз хтана, ада абур серденди хъяйна, вичел алай плащ хутлуьна вилик пад ачух айвандин цлаз янавай хкарикай садал секинарна, запун яна вичин чин-гил чуьхвена. Къеженвай чин, гъилер дасмалдив михъна заз хвашкалди лагъана, зунни галаз кваллиз гъахъна. Сифте ада лампадин экв артухарна, ахпа цай авай пичинал зайифдиз ргазвай чайдан са къерехдихъ авуна.

Чехи буба зун атунал гзаф шад хъанвай. Чими чайни хуьрек, пичина кузвай цай, экуь михъи квал акур ада элз чан-рикл авуна, квилелай гыл элкъурна, ахпа зи пелез темен гана.

Нянин фу тлуьрдалай къулухъ муаллимди чаз акур, ван хъайи зулун са дуьшуйшдилай сочинение кхъихъ лагъанвайдакай за чехи бубадиз ихтилатна. Са тлимил кисайдалай къулухъ тади квачиз ам ихтилатиз эгечна. И арада адан лацу чурудилай, ракъини кана чулаварнавай, биришири къунвай чина ажугъдин ялав къугъвана, рехи хъанвай къалин рацлмар хкажна, вилерал кваленквер авуна хъиз заз килигна. Чехи бубадин ихътин шикилди адаз вичиз таъсир авур вакиадилай ахъайиз кланзавайдакай лугъузвай.

- Хипер ятахдиз хъяйна, - гатлунна буба суьгъбетдив, - кваллиз хтай зун, нянин фу тлуьна секин хъанвай. Пичина къати цайни авай. Адан ялавар гъар жуьре сесерив рахазвай. Гъавурда акъазвачиртлани, галатнавай за абурзу кисна яб гузвай. Регъят хъана, ахварин хиялдиз феи зун кицлер злуькъай ва хипер кухунай ванери уяхарна. Къецел экъечлай

заз кицлер патав гвай клунтлухъай хквез акуна. Зунни тадиз къушарни къачуна клунтлал акъахна. Гъа и легъезде агъадай хъиз заз къве гъвечи экв хъинди акуна. Белки, абур гъа вагъшидин вилер ятла лагъана, за къушар экверал ахъайна. Пакамахъ фад зун а клунтлун кланиз килигиз фена. Заз акурди масад хъана: руфунар акъуднавай къарни пеляй гуьлледи тлеквен акъуднавай жанавур къведни саналлай. Менфятсуз хъанвай къар зи кицлериз ем патал туна, жанавур за гъурчехъанрин обществодиз вахкана. "Вагъшивилин дарман ажал я", - лугъудай бубайрин мисал дуьзди я. Инсанни гъакл я, чан хтул. Чехи бубади ихтилат куьтягнавайтлани, за адахъ яб акалзамай...

Марият АБДУЛЛАЕВА, 8"а" кл.,
Эмина ГЪАЖИБАЛАЕВА, 7-кл.

Ичер

Зулун сифте варз тир. Гъаваярни гатун эхирриз жедай хътин хъуьтуьл ва чимибур тир. Багъларин берекатри чпин верцивилел дамагдай вяде атана алуькнавай. Къуд пад гуьзел са шикилдиз элкъенвай ва ам ацлай са анардиз ухшар тир. Са акъван чимизвачиртлани, рагъ вичин нур-ишигъ югъ-къандавай гужлу ийиз алахънавай.

Къарникъузрихъ къекъез фенвай я заз, я зи дуст рушаз са затни гъатнач. Ичли ведрейри гваз къулухъди элкъвей чун акъван шад тир хъи, нубатралди чна, ведрейдин клан гатаз, манияр ягъиз къуьлерзавай. Дуьз лагъайтла, чун квел шад тиртла, чазни чидачир.

Нубатдин сегънейрикай сад куьтягъ хъайи легъезда дуст руша ичин багъдиз финин месэла къаргъарна. Зазни ахътин теклиф дуьзди яз акуна. Чнани багъдин къерехда авай тарарикай ичер кватлун меслятна. Таб тавуртла, къаравул гьалтуникайни къурху тир. Багъ чи хуьруьнви Мегъамед халуди хуьзвай. Бязи хуьруьнбуру адаз Магъа дайи, гъатта Дайини лугъудай. Адаз и кардикай клусни хъел къведачир,

амма вичин ихтияр авачиз хуькуьрайла, ам ажугълу жедай.

Багъдин гъа сифте гьалтай тарцикай са гьалда ранг алаз аквадай ичер кватлиз башламишна. Ведрейрин кланера вад-цуд ич хъанвай жеди, гич хабарни авачиз Дайи пайда хъана.

- Квез нисинин хийирар, чан балаяр! - салам гана ада чаз. Чаз кичлени хъана, регъуьни. Чилеризни физ гъазур тир чун.

- Квез регъуь жемир, чан бубадин цуьквер, - хъуьтуьлдиз рахана Магъа дайи. - Регъуь ичер клан хъайила ваъ, хабар къун тавуна тухвайла хъана кланда. Ша за квез хъсан ичер гуда. Мад сеферда атайла, зи патав ша. Хабар яхъ, гъам хъсан кар я.

Мегъамед халуди чун темягъ фидай хътин абурлу ичер гана квалериз рахкурна.

Садикъ САРУХАНОВ, 8"а" кл.,
Наилъ САРУХАНОВА, 7-кл.

Сал

Зулун къвед лагъай варз тиртлани, гъаваяр чимизмай. Са юкъуз зун вахни галаз хуьруьн патав гвай тамун къерехда цанвай салар галай патлахъ фена. Ваха пичлекрин хъчар атлузвай, за къветхверар галай хипез гудай мегъвер кватлизавай. Чав гвай ведрей ацлайла чун кваллиз рекъе гъатна. И арада чаз са сала малар аваз акуна. Абуру гъажибугъдаяр тлуьнвай, истивутривни келемрив гъеле эгечнавачир. Чна тадиз малар салай ахкъудна, ханвай раклар, са гьал дуьзар хъувауна, акъална ва мягъкемдиз симерив кутлунна. И арада, хабар хъанвайбур хъиз, иесиярни атана акъатна. Чна вуч ийизватла абурзу яргъа амаз акъазвай къван. Абур чна авур кардал къадарсуз шадни хъанвай. Гъавилляй абурзу неинки чаз, чун вердишарзавай диде-бубадизни кваз алхшарзавай. Ихътин легъейра абурухъ галай къуьзек ач гъардаз къве-къве виш манат пулни гана, чун нин аялар ятлани чирна. Дуьз лагъайтла чна пул къачузвачир, амма абурухъ галай къуьзуь дидеди минетар авурла, чаз чара хъанач.

- Куьн хъаначиртла чи йисан зегъмет квахъзавай, чан балаяр. Аферин квез! - лагъанай чаз къуьзуь дидеди.

Гъевеслу хъанвай чаз чун кваллиз гикл хтанатлани чир хъанач. Квачерик квай чил чна а члавуз гисс хъувауначир.

Мурадхан ТИЖИБОВ, 8"а" кл.,
Анжела ТИЖИБОВА, 7-кл.

Вася

Заз са кац ава. Адан твар Вася я. Амни адал гикл акъалтна лугъун за квез. Шегъре рекин къерехдай жагъана хъайла, шенпидивай беъемвилелди гъарагъизни жезвачир. "Мяудин" чкадал чаз адан "вядин" ван къвезвай хъиз тир. Гъавилляй чна адал Вася твар эцигна туна.

Вася халис дуст хъиз я заз. Ам заз гъакъван кланда. Виртледи ранг алай ам гзаф гуьрчегдини я, вафалудини. Зун гъиниз феитлани, Вася зи гуьгъуьна жеда, на лугъуди са ни ятлани адаз зун физвай чкадикай хабар гузва.

Зи риклел хъсандиз алама. Зулун эхиримжи гъад югъ тир. Дидеди

зал кланик квай квалляй мураба хун тапшурмишнавай. Зунни тадиз дидедин тапшуругъ тамамарунив эгечна. Суьрсетдин кваллин раклар за беъем ахъайнавачир, гъинай ятлани Вася пайда хъана. Ам, залай вилик кваллиз хкадарна, са квехъ ятлани галтугиз эгечна. Сифте заз ам кифрехъ галтугзавайди хъиз хъана. Ваъ, киф тушир, бязи вахтара кац вични, мукъаят хъана, къерех жезвай. Ахътин "къугъун" яргъалди фенач. Са тлимил вахтундилай Вася къамалай къунвай гъамбардин киф гваз гъаятдиз катна. Гъа-гъанал заз чир хъана хъи, Вася кваллин тавазни хъиз, халис гъурчехъанни я.

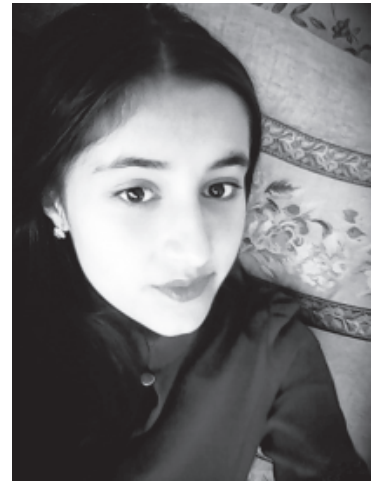
Эмма ВЕРДИХАНОВА, 8"а" кл.,
Танита СЕФИХАНОВА, 7-кл.

Жиклиар

Зулун юкъварилай са тлимил алатнавай. Гъаваярни, марфар къуникди, са тлимил къанвай. Чидач мекъи хъанвайтлани, къуьзуьвиллин тав тиртлани, зи баде азарлу хъана месе гъатна. Уьгъуьяр лугъудай зегъримарри ам секинди тазвачир. Адаз тади гуз акурди дахди хуьруьн духтур Шамсудиназ куьмекдиз эверна. Адани, риклин гьал, бедендин чимивал ахтармишайдалай гуьгъуьниз бадедиз рецепт хъена ва вахт-вахтунда уьгъуьдин дарманар хъун, тлимил-тлимил жиклийрин чай хъвайитлани пис жедач лагъана, меслят къалурна.

Пакадин югъ рагъ алайди хъанвай. Баде рикле аваз завай акъвазиз жезвачир. Адаз жиклийрин чай гун зи фикирда цаз хъиз акланвай. Гъавилляй зун гъа и юкъуз стхадихъ галаз тамуз фена. Анани бязи чкайрилай жиклид валарин гъвечи квалчичилухар дуьшуйш жезвай. Чнани чаз хуш хъайи чкадила иривал кваз икьиз яру хъанвай жиклийр кватна. Кваллиз хтайла за чуьхвена килдин чайдандиз вегъей жиклийрикай бадедиз чай авуна. Амни за адаз йикъа пуд сеферда истикландин юкъвал къван гуз хъана. Са шумуд йикъалай бадедин гьалар хъсанвилехъ элкъез башламишна. Уьгъуьяр феи падни чир хъхъанач, хъалхъамдиз аватиз гъазур хъайи ригай вилера нур гъат хъийиз башламишна.

- Ви жиклийрин чай хъаначиртла, чан бадедин, зак уьгъуьяр гилани кумукъдай, - лугъуз, ада вичин биришра къунвай ва дамар-дамар хъанвай чехи гъилерив зи гъилер къуна, мекъивилин тав-вилвал кумай къелечл плузарив зи гъилериз теменар гана.

Сабина МАМЕТОВА,
Къурагъ райондин КИририйн хуьруьн Советрин Союздин Игит Э.Салигъован тварунихъ галай мектебдин 9-кл. ученица

Цуьквер

Кватна цуьквер чи багъдай, За дакардал эцигна. Гуьрчегвиллиз абурун Лезетдивди килигна.

Цуьквер гана дидедиз, Ам къадарсуз шад хъана. Адан шадвал акурла, Адаз цуьквер мад гъана.

Атир галай цуьквери, Ачухарда гуьгъуьлар. Галатдач зун эзбериз: "Цуьквер я чи жегъилар".

Куьмекчи

Куьмек це на виридаз - Гъвечидазни чехидаз. Куьмекчи хъун хъсан я, Ам виридаз масан я.

Вафалу хуьхъ дустуниз, Рикле авай къастуниз. Куьмекар гуз галатмир, Пис крарив агатмир.

Зунни я са куьмекчи, Рикл ала зи зегъметдал. Заз аферин лугъузза, Шад я зун и гъурметдал.

Гад

Гад атана хуьруьз чи, Шад хъана лап риклиз зи. Ичер жеда тарарал, Цуьквер жеда багълара.

Къуд пад гыкъван иер я, Нагъма гвайбур нуьклер я. Жегъилри хупл гъевесдив, Веък язава дергесдив.

Вацла авай аялри, Чуьхуьнагар ийизва. Абур акъаз шадвилляй, За "Гад" шиир кхъизва.

Вахар - къветхверар

Гуьлуьн цера эхъвена, Хтанва чун элкъвена. Ацукънава къумадал, Сад-садаз яз амадаг.

Чун къве вах я - къветхверар - Чинар - ачух сегъерар, Чун дидедин дамах я! Бубани чи даях я.

Гъа икл чехи жеда чун, Са мураддал къведа чун: Авай дерин къатлунар Лезги чилин ханумар!

Шикил-этиод ва шиирдин шарар Нариман КЪАРИБОВАНБУР я

Мад сеферда къл-макъл

АЗАДКАЗ КЪУРШАХАР КЪУН

Гъзурайди-Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гъд юкълз Якутска азадказ кършахар кълна тарихда виридалайни еке къл-макъл арадал атай Россиядин чемпионат акълтна. Малум тирвал, чи республикадин 65 спортсменди уълкведин чемпионатда иштиракун лазим тир. Чи спортсменрин устадвиллиз лазим тир кимет тагунин, судьяйри гъхъсузвилериз рехъ гунин нетижада арадал атай еке къл-макъл себеб яз, Дагъустандин хянавай командадин векилри уълкведин чемпионатда, Рио-де-Жанейрода киле фидай Олимпиададин вилик квай важиблу акъажунра, иштирак тавунин кърар къабулна...

Россиядин чемпионатдин сад лагъай юкълз 57 кг-дал къведалди заланвал авайбурун арада дагъустанви Исмаил Мусукаева ва чкадин агъали, кве сеферда дуьньядин чемпион Виктор Лебедева гъсиррал чпин устадвал кълурун герек тир. Бягъс киле физвай члавуз Лебедеван са гъжумдилай кълухъ Монголиядай теклифнавай судьяйри гъужет алай кве балл В.Лебедеваз гана. Дагъустандин векилри ихътин гъхъсузвилехъ галаз рази туширвал кълурайдалай кълухъни, видеоповтордиз тамашайлани, акъажунрин килин судья Нугзар Журулиди вичин кърар къуватдай вегънач. Лебедев гъалиб хъанвайди яз малумарна, ам финалдиз акъатна. И карди еке къл-макъл арадал гана, гъсиррал спортдиз талукъ авачир бягъсер киле фена, гъатта ОМОНдин куьмекни герек атана. Тамам 3 сятда давам хъайи веревирдерини гъхъсузвал арадай акъуднач. Рио-де-Жанейродиз путъвка къазанмишун патал Мусукаеваз вичин къуватар дуьньядин Кубок патал акъажунра кълурун теклифна. Дагъустандин хянавай командади заланвилан амай вири категориярай акъажунра давамаруникай отказна.

Лебедевахъ галаз финалдин акъажунра гъсиррал экъечай Бурятиядай тир Александр Богомоевни судьяйрин гъхъсузвилериз кърбанд жез клам-шам амай. Амма и сеферда судьяйри кълзилдин кве медаль гунин кърар къабулна. Авайвал лагъайтла, ихътин кърар къабулай вахтар идалай виликни хъайиди тир. **РИКЕЛ ХКИН:** 2002-йисуз (а члавузни Россиядин чемпионат Якутска киле физвай) финалдин акъажунра судьяяр Адам Сайтиеваз ва Гъажимурад Гацаловаз кълзилдин медалар гунин сад тир фикирдал атанай. 2007-йисуз лагъайтла, стхяяр тир Батировар финалда "кълзил" патал чеб-чпихъ галаз бягъсиниз экъечначир: и члавузни (абуруз къведазни) 1-чкаяр гунин кърар къабулнай.

Гъайиф хъи, судьяйри дуьз кимет тагун себеб яз, дагъустанви спортсменар лайихлу гъалибилерикай хъудзавай дуьшуьшар садни-къвед гъалтзавач. И кар садазни сир туш, амма... Нубатдин сеферда гъхъсузвал акурла, спортсмен

ри чпин четин месэладикай и саягъда хабар гун къетна. Абуруз Россиядин спортдин министр Виталий Муткодин ва Дагъустандин Къл Рамазан Абдулатипован звер гунрини таъсирнач.

Аквазвайвал, Якутска арадал атай къл-макъл гъа са гъилди арадай акъудиз алакълун мумкин кар туш. Гъавилляй и акъажунра къайда твазни хъанач. ИкI, Россиядин кършахар кълна спортдин федерациядин (ФБСР) ва Дагъустандин кършахар кълна спортдин федерациядин сайт-ра хъенвайвал, четин месэла арадай акъудун патал еке чалишмишвилер авун чарасуз я. Сифте нубатда, судьяйри акъажунри гъи уълквейрай эверзаватла гъадаз фикир гун чарасуз я. Кълди къачуртла, судьяйри Германиядай, США-дай ва Япониядай звер гунин теклифдизни килигун лазим я, амма имни месэла эхирдалди гъализ жеда лагъай члал туш. Къвед лагъайди, низам-къайдадиз артух фикир гун чарасуз кар я. ИкI, акъажунра чеб лайихсуздаказ тухузвай, къл-макълар акъудуниз ва бойкотриз рехъ гузвай спортсменар (ихътин тахсиркарвилериз рехъ гайи спортсменрин дережадиз ва региондиз килиг тавуна) киле жавабдарвиллиз члугуна кланда. ИкI тахъайтла, спортдин вири жуьрейра спортсменри еке къл-макълриз рехъ гун адетдиз элкъведа.

Пуд лагъайди, инлай вилик вахтара авай хъсан адетдални амал авун: икI, Олимпиададин къугъунрин вилик уълкведин чемпионатар са патандини тушир мулкунал киле тухун.

***
ФБСР-дин президент **Михаил МАМИАШ-ВИЛИДИ** хабар ганвайвал, Лебедеванни Мусукаеван бягъсиниз кимет гайи судьяяр вири дисквалифицироватнава. Идалайни гъейри, сайтда Виктор Лебедева Рио-де-Жанейрода киле фидай Олимпиадада иштирак тавунин кърар къабулнавайдакани хабар ганва.

***
Алатай ислен юкълз Дагъустандин спортсменар Махачкъаладиз хтана. Абуру гълера транспарантар ва пайдахар авай саки кве агъзурдав агакна болельщикри аэропортуна кършиламишна, инал гъвечи митингни киле фена. Анал рахай республикадин хянавай командадин килин тренер Сажид Сажидова Россиядин чемпионатдикай отказ авун четин кърар тирди, амма маса рехъ авачирвили ихътин кам вегъсиниз мажбур хъайиди лагъана. РД-дин физический культураддин ва спортдин рекъай министр Мегъамед Мегъамедова, РД-дин Гъукуматдин председателдин заместитель Шамил Исаева, СССР-дин ва Россиядин лайихлу тренер Мегъамед Гъуьсейнова республикадин хянавай командадин спортсменрин тереф хвена, уълкведин милли команда тукълурдайла, спортдин асул бинеяр члурун рехъ гунин практика критика авуна. М.Мегъамедова Дагъустандин спортсменри Олимпиададин къугъунра иштирак авунал республикадин руководство клевиз акъваздайдак, ФБСР-ди и кардай къл акъуддайдак, Олимпиадада милли командадик кваз виклеъ спортсменри чпин алакълунра кълурдайдак умуд кутавайди къейдна.

Зиринг жегъл

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Докузпара райондин Мискискарин хуьрйяй тир, алай вахтунда 11-класс куьтягънавай **Сеймур ГЪАФИЗОВА** къезил атлетикадай агалкъунар къазанмишзава. Ада Ахцегъа Палчаев Абдурагъманан гъилик махсус стадиондал вердишвилер къачузва, вичин клубанвални зирингвал артухарзава.

Сеймура и мукъвара къазанмишнавай агалкъунрикай куьрелди къейд тавуна жедач. 6-майдиз Ватандин Чехи дяведин 71 йисан суварин сергъатра аваз Советрин

Союздин Игит Шамсулла Алиев ва Баркаллувилин орденрин сагиб Яков Хоральц рикел хкунин лайшандик кваз къезил атлетикадай киле феи акъажунра 2-чка кълна. 14-15-майдиз Махачкъалада, Ватандин Чехи дяведин 71 йисаз талукъ яз киле феи Дагъустан Республикадин чемпионатда ва квенквечивал патал акъажунра жегълрин арада Гъафизов Сеймура виш метрдиз чукурунай 1-чка, кве виш метрдиз чукурунай 2-чка кълна.

Зиринг жегълдихъ чаз гележегда мадни еке агалкъунар хъана кланзава.

Гъвечи спортсменрин агалкъунар

МИНИ-ФУТБОЛ

Рагъидин ЭМИНОВ

Са къадар вахт идалай вилик Ахцегърин 2-нумрадин СОШ-дин патав гвай стадиондал "Сельсовет Ахтынский" СП-дин къл Низам Эфендиева къл кутуналди (идалай виликни ада кве сеферда и жуьредин турнирриз спонсорвал авурди я) чеб 2003-2004-йисара дидейриз хъанвай чи райондин школайра клелзавай гадайрин командайрин арада мини-футболдай турнир киле тухвана. Ана 9

К.Гъажиева авуна, А.Мирзоев ва А.Жалилов адан куьмекчяр тир.

Турнир агалуниз талукъларнавай мярекатдал тренер К.Гъажиев, судьядин куьмекчи А.Жалилов, футболистрин диде-бубаяр ва масабур рахана. Акъажунра 1-чкадиз лайихлу хъайи 1-нумрадин СОШ-дин командадиз "Сельсовет Ахтынский" СП-дин патай Кубок, медалар, гъурметдин грамотаяр, 2 ва 3-чкаяр кър 3-нумрадин ООШ-дин ва 2-нумрадин СОШ-дин командайриз талукъ тир дережайрин медаларни гъурметдин грамотаяр гана. И турнирда гъа! лап хъсандиз къугъвай варар хуьдайдаз махсус бегълеяр,

Гъвечи футболистрив наградаяр вахканвай вахт

командади иштиракна. Абурун арада 1 ва 2-нумрайрин СОШ-рин, 3-нумрадин ООШ-дин, 1-нумрадин ДЮСШ-дин, Цуругърин, Хуьруьгрин, Луткунрин, Калукърин, Хкемрин хуьрерин школайрин командаяр авай. Са шумуд юкълз давам хъайи турнирдин килин судьявал

защитникдиз, гъжумдайдаз ва лап хъсан футболистдиз футболдин майкаяр пишкешна. Ингъе абуру: Мугъаммед Сафаралиев (2-нумрадин СОШ), Марат Ибрагъимов (Луткунрин СОШ), Анвар Алимов (1-нумрадин ДЮСШ), Гъажимурад Эмиржанов (3-нумрадин ООШ).

Штайнмайеран малумат

Минскдин икярарар уьмуьрдиз кечирмишунин карда хъсан гьалар арадал атун хъайитла, Россиядиз акси яз эцигнавай къадагъяр яваш-явашиз алудуникай фикир авун лазим я. Гъа са вахтунда са касни Москва "метерал акъвазариз" чалишмиш жезвач. "Цийивилер" РИА-ди хабар гузвайвал, ихътин малумат ФРГ-дин МИД-дин кьил Франк-Вальтер Штайнмайера 30-майди Берлинда кьиле фейи Германиядинни Россиядин форумдал раижна.

Штайнмайера гьисабзавайвал, Германияди Россиядихъ галаз авай алакьайра четинвилер алудун патал вичелай алакьдай вири крар авун ва адахъ галаз рахунар кьиле тухун лазим я. Гъа са вахтунда министрди кьейдна хьи, Россия экономикадин жигъетдай зайиф хъун садазни кланзавач. "Къадагъяр эцигун амадаг метерал акъвазарун патал мурад туш, такъат туш", - лагъана ада.

ФРГ-дин МИД-дин кьили Россиядин иштираквал авачиз международный са чурьукни арадай акъудиз тежедайдакани лагъана. "Европадин хатасузвилизи неинки Европада авай чурьукри кьурху гузва. Ирак, Ливия, Сирия - и сиягъ давамариз жеда. Эгер чурьукрин кьурлушриз ва абурун иштиракчийриз килигайтла, Россия галачиз са карни кьилиз акъатдач лугъудай фикирдал кьезева. Чна умуд кутазвайвал, Россиядихъ галаз санал хейлин кваллахар лап хъсандиз кьилиз акъудиз жеда", - малумарна Штайнмайера. И гафар лугъудайла, ада Ирандихъ галаз ядерный савда уьмуьрдиз кечирмишунин жигъетдай хъанвай агалкьунарни рикел хкана.

27-майди Германиядин МИД-дин векил Мартин Шефера Россиядиз акси яз эцигнавай къадагъяр яваш-явашиз алудун мумкин тирдакай лагъана. Гъа са вахтунда ада кьейдна хьи, немсерин властри Минскдин икярарар уьмуьрдиз кечирмишунин еришар рази тежедайбур яз гьисабзава.

Гъа и юкьуз Россиядин кьецепатан крарин министрдин заместитель Сергей Рябкова G7 государстводин регъберри Минскдин икярарар таммарун Россиядиз акси яз эцигнавай къадагъяр акланва лугъузвай гафар бине авайбур туш лагъана малумарна.

Са югъ идалай вилик Штайнмайера Россиядиз акси яз къадагъяр давамарунин жигъетдай гьалтзавай четинвилерикай суьгъбетна.

Украинадин рагъэкъечдай пата гуьлле гун акъвазарун патал документдал 2015-йисан 12-февралдиз ОБСЕ-дин, Украинадин, Россиядин ва чпи-чеб малумарнавай Донецкдин ва Луганскдин халкьдин республикайрин векилри кьулар члугунай.

Са жерге уьлквейри, гъа гьисабдай яз Евросоюздин членар тир государствойри ва США-ди 2014-йисан мартдилай Россиядиз талукъ яз сергьятламишдай серенжемар кардик кутаз башламишна. Абуру чпин гьерекатар Крым Россиядин Федерациядихъ куклур хъувунихъ галаз, гуьгьунлай Украинадин рагъэкъечдай пата авай гьалдихъ галаз алакьалу авуна. Жаваб яз Россияди 2014-йисан августдилай суьрсетдин барадай къадагъа эцигна.

Сергьят кьевирун чарасуз я

Россиядин кьецепатан крарин министр Сергей Лавров США-дин госсекретарь Джон Керридихъ галаз телефондай рахана. Америкадин терефдин теклифдалди кьиле фейи суьгъбетдин вахтунда дипломатри, кьилди къачуртла, Сириядиз талукъ месэла веревирд-

на. Идан гьакьиндай 29-майди РФ-дин МИД-дин сайтда чапнавай малуматда лугъузва.

Лаврова Сириядинни Туркиядин арада авай сергьят кьевирун чарасуз тирди нубатдин сеферда кьейдна. И карди, адан фикирдалди, боевикар Сириядиз атун акъвазаруниз куьмек гуда. Идалайни гьейри, Россиядин министрди США-дихъ галаз алакьада авай Сириядин оппозициядин дестеяр тир "Джабхат ан-Нусры" дестедай (РФ-да къадагъа авунва) тир террористивай кьерех авунихъ галаз алакьалу яз Вашингтонди гайи гаф рикел хкана.

Россиядин МИД-дин кьили Сириядинни Туркиядин сергьят кьевирун са шумуд сеферда теклифнай. Алатай йисан декабрдин сифте килера Лаврова и кар патал куьрдер ва США-дин спецназ кардик кутун ва и карни анжах официальный Дамаскдин ихтияр аваз авун лазим тирдакай лагъанай.

Гъа ихътин малумат Лаврован патай 27-ноябрдизни хъанай. А члавуз Россиядин кьецепатан политикадин ведомстводин кьили сергьят кьевирун "Сириядин территориядал терроризм терг авуниз" куьмек гуда лагъана инанмишарнай.

Идалайни гьейри, Туркиядик "Исламдин государстводин" (тешкилат Россияда къадагъа авунва) боевикрихъ галаз савада ийизва лагъана тахсир кутунай. Кьилди къачуртла, ООН-да Россиядин векил тир Виталий Чуркина апрелдиз ООН-дин Хатасузвилини Советдиз, Туркия террористриз яракьар ва военный техника рекъе твазвай уьлкве я лагъана, чар ракурнай.

Киевда Москвадин планрикай суьгъбетна

Украинадин кьунвай территориярин месэлайрай министрдин заместитель Георгий Тукади малумарайвал, Москвади чпи-чеб малумарнавай Донецкдин ва Луганскдин халкьдин республикайрин аслу туширвал хиве къадай план тукьурнава. Идан гьакьиндай ада 31-майди Gordon.ua. изданидиз интервью гудайла лагъана.

"Россиявийрихъ сценарий ава. ДНР-ди ва ЛНР-ди чеб аслу туширбур яз гьисаба кьун

Госдумадивай тлалабда, Госдумади республикайрин аслу туширвал хиве къада ва военный куьмек гунин гьакьиндай договордал кьулар члугвада", - малумарна Тукади.

Адан гафаралди, и план Украинадин кьушунри Донбассдал еке майданра гьужум авур дуьшуьшда кьилиз акъудда. "А члавуз исятда Ростовский областдин сергьятдал акъвазнавай кьушунар аниз гьахьда ва еке майданра дяве башламиш жеда", - алава хъувуна чиновникди.

30-майди Украинадин Милли Хатасузвилини ва оборонадин советдин секретардин заместитель Михаил Ковала малумарайвал, Москва Крымдиз кьураматдай фидай рехъ "акъудиз" гъазур жезва. "Россиядин кьушунар Донецк ва Луганск областрин административный сергьятдал экъечлунин мураддалди активный гьерекатар ийиз гъазур жезва. Абуруз гьакьни Крымдиз кьураматдин рехъ акъудиз кланзава", - лагъана ада.

10-мартди Украинадин президент Петр Порошенко са йисан кьене Донбассдин территория Киевдин гуьзчивилик кухтада лагъана малумарнай. Адан гафаралди, и карни ислягъ рекьелди кьиле фида. Вичин нубатдай яз Россиядин МИД-дин кьилин заместитель Григорий Карасина Украинадин властри Донбасс элкьвена вахчун патал кьуватдин сценарий гъазурзава лагъана.

Кутуг тавур кар яз гьисабда

Государстводин Думадин миллетрин крарай комитетдин председателдин сад лагъай заместитель Валерий Рашкина Чечнядин вилкан президент Ахмат Къадирован гьурметдай Санкт-Петербургда авай муькьуз адан твар гунин кьарар кутуг тавунвайди яз гьисабзава. Парламентарийди ихътин фикир "Лента.ру-диз" интервью гудайла раижна.

"За гьисабзавайвал, им кутуг тавур кар я. Им са ни ятлани чун (общество - "Лента.ру-дин" кьейд) чара авун патал ийизвай кар я", - малумарна депутатди.

Рашкинан фикирдалди, Къадирован твар Чечнядин территориядал алай жуьреба-жуьре объектриз ганайтла, вижевай кар жедай. Амма депутатди кьейдна хьи, гъа и жуьреда Санкт-Петербургда авай муькьуз адан твар гун - им "бегьем фикир тавунвай, вахтунив кьан тийизвай ва герек авачир кьил кутун я". "Заз и кар авунихъ чарасузвал аваз акъвазвач, и фикир веревирд авун патал обществодин вилик гьунни лазим туш", - кьейдна Рашкина "Лента.ру-диз".

30-майди Санкт-Петербургда Топонимикадин комиссияди Дудергофдин кьаналдилай тухванвай твар алачир муькьуз Ахмат Къадирован твар гун патал сесер ганай.

Гъа юкьуз шегьердин собранидин образованидин, культ урадин ва илимдин рекъай комиссиядин кьил Максим Резника ТАС-диз хабар гайивал, Петербургдин са десте депутатри губернатор Георгий Полтавченкодиз чеб муькьуз Къадирован твар гуниз акси я лагъана чар ракурнай. Чарчин авторин фикирдалди, ихътин твар пайда хъуни "обществода кьизгьин гьалар арадал гьида".

Женгер башламиш хьун мумкин я

Украинадин милли хатасузвилини ва оборонадин Советдин (СНБО) секретарь Александр Турчинова Донбассда авай акъунар "тамам майданра военный гьерекатар" кьиле тухуниз элкьуьн мумкин я лагъана малумарна, хабар гана 30-майди СНБО-дин пресс-кьуллугъди.

Идан гьакьиндай Литвадин - сеймдин - парламентдин председатель Лерота Граужки-

Рекъем

• Россияди эхиримжи 7 йисуз Центральный Азиядин уьлквейриз 6,7 миллиард доллардин финансрин куьмек гана.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкьуз:

1 доллар - 66,00 манат,
1 евро - 73,44 манат,

кьизил (1 гр) - 2568,47 манат,
гимшиш (1 гр) - 34,08 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гъазурайди - Шагьисмаил ГЪАЖИМИРЗОВ

ненадихъ галаз хъайи гуьруьшда малумарна. Турчинова гьакьни кьейдна хьи, Киев патал "Рагъакьидай патай военно-технический куьмек къачун лугъуз тежедай кьван важбулу я". "Чалай вири яракьралди тамамдаказ таъминариз жедач", - хиве кьуна ада.

Турчинова 25-майди адан папал - Анна Турчиновадал - гьужумайдалай гуьгьуьнлиз кьейд авурвал, адаз ва адан хизандиз кичлерар гуз алакьдач. Гъа и юкьуз кьенепатан крарин министр Арсен Авакова Киевдин гуьзчивилик квачир Донецкий областдин территорияда яшамиш жезвай агъалийри Анна Турчиновадал чуклуп гъаз гьужумна.

Са югъ идалай вилик Турчинова кьейдна хьи, 23-майди Донбассда эхиримжи йисуз Украинадин яракьлу кьуватрин 7 аскер телеф, 9-дални хирер хъана. Гьакьни, адан гафаралди, женгинин гьерекатар физвай зонада летчик авачиз гьужумардай ва разведка кьиле тухудай самолетар ишлемишун активламиш хъанва.

Кицлиз цийи иеси жагъана

Са гъафтеда Петропавловск-Камчатскдин аэропортуна яшамиш хъайи ва вичин иеси хтун гуьзлемишай кицлиз цийи квал жагъана. Идан гьакьиндай "Цийивилер" РИА-диз иесийри гадарнавай кицлер хуьдай "Умудрин остров" твар алай кчадин волонтерри хабар гана.

Социальный сетар ишлемишзавайбурун куьмекдалди чалай Москвадай кицлин иеси жагъуриз алакьна, амма, гьайиф хьи, ада киц мад вичиз герек амач лагъана", - суьгъбетна винидихъ твар кьунвай идарадин кьуллугъчи Марина Николенкодди. Адан гафаралди, бахтсуз гъайван аэропортуни хатасузвилини кьуллугъдин работникркай сада вичиз къачун кьетина.

Майди малум хъайивал, киц иесиди аэропортуна туна, гьикл лагъайтла адаз ам Москвадиз тухун патал пул бес хъанач. Идалайни гьейри, адахъ и кар авун патал лазим тир документар авачир. Киц са гъафтеда вокзалдин патав гвай майдандал яшамиш хъана ва ада Камчаткадиз хквезвай пассажирар кьаршиламишна. Соцсетар ишлемишзавайбуру адаз "Камчатскдин Хатико" твар гана ва адаз цийи квал жагъуриз башламишна.

Малум хъайивал, "Умудрин островдин" волонтерар лазим тир ветеринариядин документар тукьлуьриз ва киц Москвадиз ракуррун патал пул гуз гъазур тир. Киц Москвадиз тухун патал 10 агъзур манат пул герек кьезевай.

Хатико - киц акита-ину жинсининди я. Ам Японияда вафалувилини лешан я. И жинси-

нин киц Япониядин Акита префектурада 1923-йисан 10-ноябрдиз дуьньядал атана. Ада гьар юкьуз вичин иеси - профессор кваллахал рекъе твадай. Кваллахални японви поездда аваз физвайди тир, ахпа гьар нянихъ кицли ам Сибия станциядал гуьзлемишдай. 1925-йисуз итим инфаркт хъана кьена. Хатикоди 9 йисан кьене, та вич рекьидалди - 1935-йисалди гьар юкьуз ам перрондал гуьзлемишиз хъана. Гъайван кьейиди малум хъайила, уьлкведа миллетди яс кьун малумарна. Кицлин тарих 2009-йисуз акъатай "Хатико: воридалайни вафалу дуст" твар алай Голливуддин фильмдин бинеда гьатна.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание
367000, РД, Махачкъала,
Ленин пл., Гьукуматдин К'вал
РД-дин Гьукумат

367000, Махачкъала, Ленин пл., 2

КЪИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Х. ШАЙДАБЕГОВА

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 20.00

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада
гъазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда
чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкин куъче, 6.

Тираж 8310

Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва.
Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур эл-
къвена вахкузвач. Редакциядинни макъалай-
рин авторрин фикирар сад тахун мумкин я.

Газет массовый коммуникациярин хиле зако-
нодательстводал амал авунал гуъзчивал аву-
нин ва культурадин ирс хуьнин режъяй РФ-
дин Федеральний къуллугъдин Кыблепатан
федеральный округда авай Управлениди ре-
гистрация хъувунва.

ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала,
1 Петрдин проспект, 61. Печатдин квал
7-мертеба.

Г - И лишандик квай материалар
гъаькидихъ чапзавайбуря.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

Культурадин "Къуруш" центрадин teşкилатчи, РД-дин
агъалийриз къуллугъдай хиле лайихлу работник,
"Лезги газетдин" баркаллу меценат, гзаф къени крарик
къил кутазвай жумарт амадаг-карчи
Жабир Абилович АЗАЕВАЗ:

ВУН ХАЙН ЮГЪ ТЕБРИКЗАВАЙ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН"
РЕДАКЦИЯДИН КОЛЛЕКТИВ

*Гъурметлу дуст,
меценат мерд,
Арида курай даим*

ви гъед!

*Пайиз камал, амал, жамал,
Кутьягъ тахъуй ви*

руьгъдин мал...

Маишгъурзавай хайи

Къуруш,

*Бахтлу хъурай гъар са хва,
руш!*

Ви къуллугъда хъурай

Шагъ дагъ,

Къуьнел алаз экуьнин

рагъ!..

Г

ГЪУРМЕТЛУ ДУСТАР!

*За квез - Дагъустан Рес-
публикадин вири социаль-
ный работникриз куь пеше-
карвили сувар риклин сид-
къидай мубаракзава.*

*Азиз дустар! Заз квехъ,
куь мукъва-къилийрихъ
сагъламвал, яргъал уьмуьр
ва к'валахда агалкъунар
хъана кланзава.*

ГЪУЛМУРАД СЕЙФУЛ-
ЛАГЪОВИЧ ЭСКЕНДЕРОВ,
РД-ДА АВАЙ ГЪ МСЭ-ДИН
ФКУ-ДИН 11-НУМРАДИН
БЮРОДИН РУКОВОДИТЕЛЬ

Хабар къазва - жаваб гузва

Лезги ч'лалан пешекарар хъун

патал...

Хайи ч'лал ва литература чи мектебра чирзавай пешекарар къвер-
давай т'милл жезвайдакай, ч'лал ва литература чирунин методика,
учебникар, хрестоматияр куьгъне ва къит хъуникайни чаз т'милл ча-
рар къевзвач. "Лезги газетдин" 21-нумрада чапнавай яшлу муаллим,
зегъметдин ветеран **Музафар ГЪАСАНОВАН** "Зи ч'лал - зи хазина"
макъаладани хайи ч'лал хуьнин гъакъиндай хейлин фикирар лагъан-
ва. Кылинди, исятда гъахътин виниз тир пешекарвал авай муалли-
мар гъазурун тирди къейднава.

Ингъе, и йикъара чаз мад чар атанва:

*Гъурметлу "Лезги газетдин" редакция! Дагъустандин гос-
университетдин филфақдин лезги отделенидиз гъахъиз
кланзавайбурувай ийизвай истемишунар гъахътинбур ятла чир
хъана кланзавай!*

Абитуриент, Ахцегъ район

Газетдин редакцияди и суалдиз жаваб гун ДГУ-дин профессор
Гъ.Гъ.ГАШАРОВАВАЙ т'лалабна. Ингъе адан жаваб:

- Школа акъалт'арзавай жегъилар! ДГУ-дин филфақдин лезги
отеленидиз документар къабулун патал чарасуз къве ЕГЭ-дилай (урус
ч'лал, математика) гъейри, урус литературадайна ЕГЭ вахкана кланда.
Очно к'елиз кланзавайбурун документар 20-июндилдай къабулда,
са экзамен (тестирование) лезги ч'лалай жеда.

Заочно к'елиз кланзавайбурун документар июлдин вацра къабул-
да, са экзамен (тестирование) дидед ч'лалай августдин сифте къилера
жеда.

ДГУ-дин филфақдин лезги отделенидик акатай студентриз пуд
стипендия (къвед университетдин, сад Сулейман-Стальский район-
дин администрацияди) гуда, яни гъар са студентди 8000 манатдилай
артух къачуда. Лап хъсан к'елзавайбуруз (отличникриз) йисан эхир-
дай 40-60 агъзур манат премиярни гуда.

Лезги ч'лалални литературалар, урус ч'лалални урус литература-
дал рикл алай жегъилриз ДГУ-дин филфақдин лезги отделенидиз
(РДО) к'елиз ша, буюр лугъзвал!

Чина чирвилер къачур пешекарривай неинки мектебра муалли-
мар яз, гъак' государствовдин маса идарайрани, иллаки газетринни
журналрин редакцияра, радиода ва телевиденида, культурадин маса
хилерани к'валахиз жеда.

Продается земельный участок - 15 соток. Сулейман-Сталь-
ский район, с.Ашагастал-Казмалар, возле трассы "Дербент-Касум-
кент". Рядом газ, свет, вода, плодоносящий сад. Цена договор-
ная. Тел.: 8-928-680-86-45.

Нумрадиз чар Сагърай, духтур!

*И йикъара чи вири мукъва-къилийри кьетлен шадвал агакъна:
саки 40 йисан яшарив агакъзавай чи рушаз (сусаз) уьмуьрда сад
лагъай сеферда Аллагъдин патай ганвай бахт ачух хъана. Адаз
хва, чаз неве (хтул) хъун бахт тушни бес!*

*Лагъана кланда, месэла регъятбурукай тушир, чун Дербент-
дай Махачкъаладиз атуниз мажбур хъана.*

*Ина чи къаршидиз вичик гъакъван Дагъустандин вири пип'ера
чи инсанри умуд кутазвай Халкъдин духтур Азедин Мурадович
Эсетов атана. Месэла, адан гуьзчивилик кваз, т'лебиш шарт'лара
къиле фена. Са операцияни галачиз гъилиз атай сагълам аял,
сагълам диде акур чи шадвал аршдие агакъна жеде.*

*Чун инанмиш я, Азедин Мурадович хътин духтурар Аллагъ-
дин патай инсанриз куьмек гун патал рекъе тунвай Лукъманар
я. Ахътинбур тек-туьк гъалт'да. Гъа т'миллбурун арада Азедин
духтур дидейринни балайрин сагъламвилдин къараулда сад ла-
гъай жергеда ава! Къуй вичиз, вичин веледриз, эвледриз чандин
сагъвал, руьгъдин къуватар мадни артух гурай!*

*Духтурдин чирвилерилай, пешекарвилдин дережадилай, адан
рафт'арвилдин къенивилелай к'евел алай инсандин къисмет гзаф
аслу тирди чна мад сеферда гъиссна. И гафар чна маса пеше-
карризин ван хъун патал лугъзвайди я.*

*Халкъдин духтурдин т'вар Азедин Мурадович хътин пеше-
кардиз т'милл я. Халкъдин гъурметди ам мадни вини дережада
хуьдайдал шак алач.*

*Чна мад сеферда лугъзва: ви чан сагърай, гъурметлу дух-
тур, ч'лехи алим, ч'лехи арифдар Азедин Мурадович! Ви "дафта-
рарни" чна дат'лана "Лезги газетдай" к'елзавайди я. Къуй ви ктаб
чи гъилиз атурай! Инлай къулухъни вун чи Лукъман, чи сагъви-
лин Сердер яз амуькрай! Амин.*

Дербент шегъерда яшамш жезвай **НУРАГЪМЕДОВАР** ва
МЕГЪАМЕДАГЪАЕВАР.

2016-йисан къвед лагъай пай патал

Лезги газет

КХЪИХЪ!

ИНДЕКС:

6 вацранди - 51313

**газетдин къимет почтарин
отделенийрай:**
6 вацра - 361 манатни 44 кепек

Абонентрин яшикрай (до востребования):
6 вацра - 334 манатни 14 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:
6 вацра - 222 манат

Киоскрай вахчун патал газет квевай "Дагпечатдин"
киоскрай, гъак' Махачкъалада Промшоссе куьнедин 10 "а"-
нумрадин дараматда кхъиз жеда.

Чи бухгалтериядай:

"Лезги газетдин" редакциядай чпи хутахдайбур:
6 вацра - 90 манат

ГЪУРМЕТЛУ ЮЛДАШАР!

Лезги ва Дагъустандин шииратдин классикар, чи халкъдин рикл
алай шаирар тир **Къуьчхуьр Саидан, Етим Эминан** ва **Хлеж
Къурбанан** уьмуьрдикай, яратмишунрикай саналди тир ктаб акъуд-
зава. Адан иеси жез кланзавайбуруз подписка teşкилзава. Под-
писканидиз къимет **300 манат** я. Ктаб къачуз ва ам акъудиз куьмек
гуз клани ватангълийривай телефондин и нумрайриз зенг ийиз
жеда: **65-02-81; 8 928 047 51 64.**

Утерянный аттестат о среднем (полном) образовании за
№ 0095336, выданный в 2006 году Эминхюрской СОШ Сулейман-
Стальского района РД на имя **Юзбековой Мальвины ГУСЕНБЕ-
КОВНЫ**, считать недействительным.

Окажу конкретную научно-методическую помощь учителям
претендующим на грант в 200 тысяч рублей, а также аспирантам
и соискателям по общей педагогике и теории и методики обуче-
ния и воспитания (математика, физика, химия, биология, геогра-
фия, русский язык и история). Т.: **8-928-560-56-89**

Меняю частный одноэтажный дом с мансардой на участке 5
соток в районе 2 моста по новой Каспийской трассе на 1 комнат-
ную квартиру (с доплатой) или 2-х комнатную квартиру (без доп-
латы). Есть зеленка на участок и на дом, домовая книга.
Обр.: **8-928-560-56-89**

"ЛГ"-дин 17-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:
1. Армия. 2. Аскер. 3. Эмиров. 4. Иванов. 5. Фуфайка. 6. Къаь-
риманов. 7. Сталин. 8. Фронт. 9. "Аврора".
ТИК ЦАРЦИЕ - Исрафилов